

ЧИТАНКА

за трећи разред основне школе

Упутство

Свака страна књиге ове
доживљаје нуди нове.

Док песме и приче читаш,
ти замишљаш и уживаш.

Потом тражи речи важне,
поруке и слике снажне.

А онда их препричавај,
шта све значе – објашњавај.

Најважније: сад ти смишљај
нови наслов, други крај,

песму као причу казуј,
одглуми је, рецитиј.

Нека добре речи твоје
обрадују срце моје.

Водич

задатак

сети се шта смо научили

глумимо

пишемо

граматика

књижевност

говорна вежба

решавамо

истражујемо

домаћи задатак

смисли, испричај и напиши

размисли

речник

1.

НИГДЕ НИЈЕ КÔ КОД КУЋЕ

ЧИТАМО

- приче и песме о дому и породици

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- врсте речи (именице и глаголи)
- врсте реченица (обавештајне, упитне, заповедне и узвичне)
- потврдне и одричне реченице
- вишезначност речи
- управни и неуправни говор
- грађење речи
- властите и заједничке именице
- писање великог слова

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да од задатих речи саставиш пословице
- да напишеш кратак драмски текст
- да сажето препричаш басну
- да напишеш кратку аутобиографију

Објасни шта је то дом. Зашто је теби дом важан? Наведи три разлога.

Жеља девојчице

Да могу као пчелица
летети с цвета на цвет
тражећи капље медене,
цели бих обишла свет.

Ма куда стигла далеко,
у срцу осећам свом,
да бих се, као пчелица,
вратила у свој дом.

Бранко Халуса

Зашто девојчица жели да буде као пчелица?

Шта девојчица осећа када је далеко од свог дома?

Напиши које су две твоје велике жеље.

Допуни. Ово је _____ . Она

песма/прича

има _____ строфе. Свака строфа има

_____ стиха. Песму је написао песник _____

Подвуци у песми речи које се римују.

Од задатих речи састави пословице о дому.

Врсте речи

 Сети се врста речи и допуни следеће реченице.

Речи које именују бића, предмете и појаве називају се _____ .

Речи које означавају радњу су _____ .

 Следеће речи из песме распореди по врстама:
жеља, девојчица, пчелица, летети, цвет, тражити, капља, обићи, свет, стићи, срце, дом,
вратити се.

Именице: _____

Глаголи: _____

 Реши ребус.

 Уз именицу пчела додај низ глагола.

зуји

 Домаћи задатак

На крају читанке налазе се правила за изражајно рецитовање. Прочитај их и знацима одреди како треба рецитовати песму „Жеља девојчице“. Научи песму напамет.

Како се дочекују гости у твојој кући? Како се понашаш када ти другови дођу у госте?

СТИГЌ ВРАПЦУ ЦЕЊЕН ГОСТ

СТИГЌ ВРАПЦУ
ЦЕЊЕН ГОСТ,
С ДУГОГ ПУТА
ДРУГАР КОС.

СОЧНО ЛИШЋЕ
СА ЛИВАДЕ
И ЦРВИЋЕ
СИТНЕ, МЛАДЕ.

ТРЧКА ВРАБАЦ,
СТРЕСА РОСУ,
ДА ПРИПРЕМИ
РУЧАК КОСУ.

КОС ДРЕМУЦКА
И ЦВРКУЋЕ:
– НИГДЕ НИЈЕ
КОД КУЋЕ.

Русомир Арсић

У речнику на крају
читанке пронађи шта
значе речи: *цењен*, *трчкати*, *дремуцкати*.

Како врабац дочекује коса? _____

Објасни шта значи *цењен гост*.
Погледај у речнику на крају књиге.

Шта значи реч *дремуцкати*? _____

Зашто је кос рекао: *Нигде није код куће*?

Подвучи у песми речи које се римују.

На основу ове песме смисли кратак
текст за глуму – *драмски текст*. Напиши
шта ће да говоре лица – врабац и кос.

Врабац: _____

Кос: _____

Врабац: _____

Кос: _____

Врсте реченица

Сети се шта смо учили о реченицама и допиши одговор.

Реченице којима се нешто саопштава називају се _____

На крају ових реченица ставља се _____

Реченице којима се нешто пита називају се _____

На крају ових реченица ставља се _____

Реченице којима се исказује заповест називају се _____

На крају ових реченица ставља се _____

Узвичне реченице

Прочитај следеће реченице:

Баш ти је сочно лишће!
Тако се дочекују гости!
Ала си ти добар домаћин!

Размисли о томе шта ове реченице казују. Који се знак налази на крају ових реченица? Каквим их тоном изговараш?

Сигурно си запазио да овакве и сличне реченице изговараш када си узбуђен, задивљен или зачуђен. Такве реченице називају се **узвичне реченице**.

Узвичне реченице су оне реченице којима се исказују јака осећања: дивљење, радост, узбуђење, запрепашћење и сл. На крај узвичних реченица ставља се **узвичник**.

Одреди врсте реченица:

– Ура, иду гости! _____

– Ко нам долази? _____

– Стижу тетка, теча и поклончић за мене. _____

– Пожури, отвори им врата! _____

Које доба дана називамо предвечерјем? Размисли о томе шта се догађа у природи пред вече. Шта примећујеш?

Лаку ноћ

Једног предвечерја, пре него што ће се сакрити за брег, Сунце рече:

– Данас много пропутовах и изморих се. Већ је време да легнем. Спава ми се. Лаку ноћ!

Чула га рода у врбовом гнезду, па рече својим малима:

– Сунце одлази на спавање. И жабе се скривају у барама. И нама је, децо, време да легнемо. Лаку ноћ!

На ливади је косио косац. Кад је чуо последње родине речи, оставио је косу, ископао рупу у свежем сену и рекао:

– Ливадо, данас сам много косио и уморио се. Сунце зађе. Роде се сабраше по гнездима. Већ је време да и ја легнем. Лаку ноћ!

На крају ливаде грицкао је траву зец. Кад је видео да је косац легао у сено, наћулио је уши и рекао:

– Лепо сам се најео младе детелине. Ено, косац не коси. Сунце зађе. Роде се сакупише у гнездима. Време је да и ја легнем. Лаку ноћ!

Кад је то чула јаребица, брзо је под своја крила сакупила јаребиће и рекла:

– Ено, наш сусед зец оде на спавање. Сунце зађе. Косац више не коси. Роде се прикупише у гнездима. Време је и нама да легнемо. Лаку ноћ!

Остао је само лаки ветрић да њише још непокошену траву на ливади и да свим заспалим становницима поља шапуће снене приче.

А месечина, као каква добра мајка, покри цело поље својим сребрним покривачем.

предвечерје, косац, коса, сабрати се, наћулити, снен

Видоје Подгорец

Напиши којим редом су одлазили на спавање ликови из ове приче.

1. _____ 4. _____

2. _____ 5. _____

3. _____

Подвуци део текста у којем се говори о ветрићу. Опиши како замишљаш ту сцену.

Подвуци у тексту речи којима се описује месечина. Опиши поље под месечином.

Препричај ову причу у само две реченице.

Прочитајте у разреду ову причу по улогама.

Потврдне и одричне реченице

Допуни реченице.

Реченице којима се нешто тврди називају се _____ реченице.

Реченице којима се нешто одриче називају се _____ реченице.

У следећој табели одричне реченице претвори у потврдне, а потврдне у одричне.

ДА → тврдња	НЕ → одрицање
Сунце одлази на спавање.	
	Роде нису заспале.
Зец је наћулио уши.	
	Нећу да спавам.
Лаки ветрић њихао је траву.	

Којим се бојама описује рана јесен?

ептембар

У жутом ауту дође
јесен, донесе грожђе.

И лишће мог јаблана
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели,
миришу плодови зрели.

Јесен је, јесен рана
од бакра сва исткана.

Са гране ласта вели:
„Скоро ћу да се селим“.

У клупи ђаче пише:
„Брзо ће магле, кише“.

„Позна ме јесен љути“,
вели септембар жути.

Јесен се, јесен рана
прострла преко грана.

У жутом ауту стиже
и жуто лишће ниже...

позлатити
исткати
позан

Душан Костић

Свака строфа ове песме је **песничка**
. Сликвито изражавање,
најчешће у стиху, назива се **поезија**.
Подвуци и објасни две слике које ти се
највише свиђају.

Објасни стихове:
*Јесен је, јесен рана
од бакра сва исткана.*

О чему размишља ласта из песме?
Зашто?

Зашто се љути септембар?

Домаћи задатак

Посматрај омиљено дрво у јесен. Како
оно изгледа? Напиши састав о томе.

Вишезначност речи

Многе речи у нашем језику имају више значења. Основно значење речи *глава* је: део тела човека или животиње, али ова реч може да има и друга значења.

глава → *ум, памет*: Твоја паметна глава брзо ће решити задатак.

глава → *живот*: Ево вукова, спасавајте главу!

глава → *особа, појединац*: У селу је педесет мушких глава.

глава → *личност која руководи, вођа*: глава породице, глава државе.

глава → *предњи део нечега*: Глава колоне одмакла је далеко.

глава → *заокругљени, лоптасти део неких биљака*: глава (главица) купуса, глава (главица) лука, глава (главица) кеља.

глава → *заобљени и задебљали крај или део предмета*: глава ексера, глава гусала.

глава → *поглавље у књизи*: глава романа.

Објасни која све значења има реч *срце* у следећим реченицама:

Срце му је убрзано куцало. _____

Ти си моје срце. _____

Имао је срца да преплива набујалу реку. _____

У срцу Србије налази се Београд. _____

Најслађе је срце лубенице. _____

Правили смо срца и звезде од папира. _____

Градски и пољски миш

Градски и пољски миш су били добри пријатељи, али су се ретко виђали, јер је један живео у граду, а други у пољу. Једног дана дође градски миш оном пољском у госте. Овај га лепо прими и радосно дочека. Кућица је била мала, али безбедно скривена усред поља, а поље је мирисало на свежу траву и цвеће. Гост се дивио лепоти природе и радовао сусрету с пријатељем. Дуго су два миша причала, а онда је домаћин позвао госта за сто. Соба је била скромно намештена, а на столу само једно јело – кукуруз.

– Одавно нисам јео кукуруз – рече гост – и признајем да је слadak, али ти треба да дођеш код мене и видиш како господска трпеза изгледа.

Пољски миш, наравно, обећа да ће доћи и испрати госта. Кад је обавио све послове у пољу, пребази завежљај преко рамена и крену у град да посети пријатеља.

Весело је звиждукао газећи меком травицом и уживао у топлем сунцу. За њим остадоше поља и сеоски кровови, а пред њим искрсну град, велики и пун застрашујуће галаме. Кад је стигао до куће свога пријатеља, пољски миш закуца на врата. Градски миш му отвори опрезно и позва га да брзо уђе.

– Тихо! – опомену га одмах шапатом. – Прођи брзо кроз ходник и гледај добро да те не опазе!

Уђоше у одају заиста раскошно намештену. У тој кући све је блистало од богатства и удобности, па се пољски миш постиде своје скромне кућице у пољу. Поглед му тада паде на велику кришку жутог сира и хтеде да је дохвати, али га домаћин зграби за шапу и повуче.

– Не додируј! – шапну престрашено. – То је мишоловка! Ако се у њу ухватиш, готов си! Кад је дошао себи од страха, пољски миш се нађе пред најбогијом трпезом коју ни у сну није могао замислити. Чега ту све није било! И сира, и пилећег печења, и млека, и шунке, и разноврсног воћа! Требало је само да пружи шапу и изабере. Пољски миш то и учини, али у том часу ... осети иза себе неку другу, огромну, претећу шапу с канџама, па шмугну у угао. Био је то кућни мачор кога је привукао неочекивани плен. Ово је била последња кап! Пољски миш тихо отвори врата и утече натраг у поље, шапнувши своје пријатељу: – Хвала ти за раскош, богатство и изобиље! Мени је, ипак, важнија здрава глава на рамену и мој мир у природи.

Лафонтен

раскошно, шмугнути, утећи

 Препиши речи којима се описује кућа пољског миша.

 Препиши речи које описују собу и трпезу пољског миша.

 Подвуци реченице које описују кућу и трпезу градског миша. Како њих замишљаш?

 Пронађи и препиши реченицу којом се описује како се пољски миш осећао када је ишао пољем у посету градском мишу.

 Пронађи и препиши реченицу у којој је пољски миш исказао шта му је најважније.

 Напиши шта је за тебе *поука* ове басне.

  Смисли другачији наслов за ову басну.

 Од задатих речи састави пословицу.

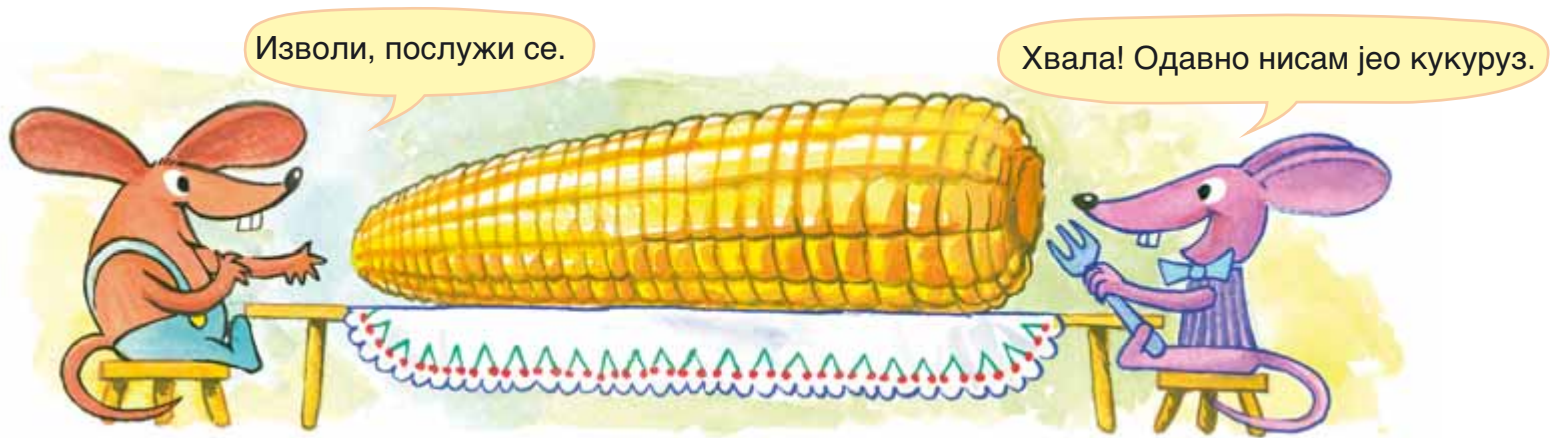
 Објасни шта значи реч **глава** у последњој реченици басне.

 Домаћи задатак
Ову басну можемо поделити на три дела.

1. у гостима код пољског миша
2. пољски миш путује у град
3. у гостима код градског миша

Препричај сваки део сажето (кратко), у што мање реченица.

Управни говор

Речи које наводимо тачно онако како их је неко изговорио називају се **управни говор**. Њих стављамо под **знаке навода** или их издвајамо **цртицама**. Знаци навода могу изгледати овако: „ “ или >> <<.

Речи којима се у реченици објашњава ко говори називају се **пишчеве речи**.

Управни говор можемо писати на три начина:

1. Пољски миш је рекао : „Изволи, послужи се“.

2. „Изволи, послужи се“, рекао је пољски миш.

– Изволи, послужи се – рекао је пољски миш.

3. „Изволи“, рекао је пољски миш, „послужи се.“

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									

1. Речи које означавају имена су...
2. Речи које означавају радњу, стање и збивање су...
3. На крају заповедних реченица ставља се...
4. Два или више стиха у песми чине...
5. Реченице којима се нешто одриче зову се...
6. На крају обавештајних реченица ставља се...
7. Управни говор се ставља под знаке...

Неуправни говор

Разговор између два миша може се пренети и на овај начин.

Пољски миш је рекао госту да се послужи. Градски миш се захвалио и рекао да одавно није јео кукуруз.

Ово је пример **неуправног говора**, јер речи пољског и градског миша нису наведене тачно онако како су изговорене.

Напиши правилно следеће реченице.

Мени је најлепша моја кућа рече пољски миш.

Мени је рече пољски миш најлепша моја кућа.

Следећу реченицу пребаци у неуправни говор.

„Ако се ухватиш у мишоловку, готов си!“,
опомену га миш шапатом.

Наредну реченицу пребаци у управни говор.

Домаћин је упозорио госта да је то мишоловка.

Прочитај следећу реченицу.

Баш сам се најео кукуруза, па одлазим својој кући рече градски миш.

1. стави знаке за управни говор

2. пребаци реченицу у неуправни говор

Како све могу да се друже родитељи и њихова деца? Поразговарај о томе с другом из клупе.

Генерале сило љута

Генерале сило љута
Кад ти буде доста рата
Сврати кући два минута
Да свом сину будеш тата

Ој фризерко вешта зверко
Знам да коса није слама
Ипак иди шетај с кћерком
Цео дан јој буди мама

Директоре лепи створе
Окани се реферата
Хајде кући под прозоре
Буди својој деци тата

Свет ће мало да причека
И с фризуром и са ратом
Док се једна срећна кћерка
Наигра са својим татом

Љубивоје Ршумовић

генерал, зверка, реферат

Објасни како разумеш стихове:
*Сврати кући два минута
да свом сину будеш тата.*

Цео дан јој буди мама

Напиши која је порука ове песме.

Измисли други наслов за ову песму.

Смисли и напиши још једну нову строфу за ову песму. Нека родитељ из твоје строфе има неко друго занимање. Нека буде: учитељица, пекар, лекар...

Грађење речи

 Од именице *глава* настала је читава породица речи. Објасни шта значе неке од њих.

главоња	→	_____
изглавити	→	_____
главица	→	_____
поглавица	→	_____
заглавити	→	_____
подглавити	→	_____
глават	→	_____
главаш	→	_____
главни	→	_____
углавити	→	_____
главобоља	→	_____
шупљоглав	→	_____
белоглав	→	_____
главурда	→	_____

 Од именице *глас* изведене су многе речи, као што су именице: *оглас*, *гласач*, *разглас* и друге, и глаголи: *огласити се*, *гласати*, *нагласити*, *разгласити*.

 Напиши неколико именица и глагола добијених од именице РАД.

именице: _____

глаголи: _____

 Напиши неколико именица и глагола изведених од именице ЛИСТ.

именице: _____

глаголи: _____

Домаћи задатак

Пронађи на крају читанке правила за изражајно рецитовање. Песму *Генерале сило љута* обележи знацима. Научи је напамет. Кад је будете рецитовали у одељењу, нека свако казује по једну строфу, а додајте и стихове које сте сами смислили.

Да ли знаш шта је **аутобиографија**? Пронађи у речнику на крају књиге значење те речи.

Моје детињство

Ја сам рођен у селу и откад знам за себе – радио сам. Оцу и мајци, вероватно, моја помоћ није много значила, али ја сам уз њих и копао, и жео, и пластио сено, и чувао стоку, и тресао и купио шљиве, и то све без гунђања, чак са великом дозом поноса. И слушао сам родитеље, све што би ми дали у задатак трудио сам се да урадим. Од мене се није могло чути НЕЋУ или НЕ МОГУ! Нисам био посебно награђиван за тај рад. Било је, напосто, природно да радим, јер су и моји родитељи радили, јер су и наше комшије радиле.

Кад би се посао завршио, одрасли би нашли начин да се одморе, а ја бих са другарима или само с братом наставио да се играм. Одрасли су имали своје игре за одмор, а ми деца своје. Кад би дошло време за нови посао, игра би се привела крају, настављало се с послом.

У ту животну вртешку, у једном тренутку, укључила се школа. Био је то нови посао за мене. Отађавао сам га што сам боље могао. Али, пре школе и после школе, онај пут до школе, дуг шест, и онај из школе, дуг осам километара, то је била игра. И што сам старији, све више се сећам пута у школу и из школе, а све мање саме школе.

Волео сам да идем сам у школу. Онда сам се предавао маштаријама. Тако сам измислио и нацртао чудесни тобоган, којим би се деца из Горњег Љубиша возила до школе и натраг. Била је то сјајно замишљена справа, прави перпетуум мобиле. Старт би био испод Неволје, и због природног пада не би била потребна никаква погонска сила. Истовар деце у школском дворишту.

И док бисмо ми били на часовима, школски послужитељ би, уз помоћ милиције, подигао механизам тобогана на одређену висину, са које би се деца слободним падом и инерцијом возила назад. (Чинило ми се тада да би то морао бити посао послужитеља, а милиција је по цео дан шеткала беспослена, па ми је то добродошло да их, бар у машти, некако запослим!)

Славне
личности

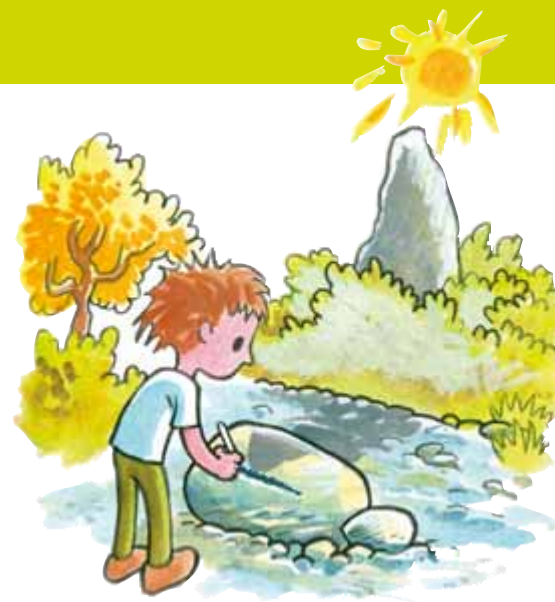
Љубивоје Ршумовић је рођен 1939. године у селу Љубишу на планини Златибор. Написао је многе књиге за децу, као што су: *Ма шта ми рече*, *Још нам само але фале*, *Невидљива птица*, *Хајде да растемо* и друге.

Нисмо имали сатове, па се често догађало да закаснимо у школу. Како то решити? Није ми ни пало на памет да молим оца да ми купи сат. Није га ни он имао. Мука ме је натерала да једног јутра забележим на стени изнад пута црту, тамо где пада сенка. Деда Стеван Брњо, који је имао сат, био је тог дана код нас и знао сам да ћу стићи у школу на време. Зато сам и направио онај сунчани сат на стени, да сутра, кад деда не буде код нас, кад однесе свој сат у Гостиље, знам по сенци да ли ћу на време стићи у школу, или ћу закаснити.

То су прихватили и други ђаци и ускоро је свако имао свој сунчани сат и, наравно, закашњавање на часове се свело на минимум. То осећање олакшања и лагодности, то што смо одмах знали на чему смо и колико времена можемо да проведемо у игри, то је била награда за мој изумитељски труд.

Љубивој Ршумовић

жети, пластити, доза, отаљавати, перпетуум мобиле, природни пад, слободни пад (под пад), погонска сила, послужитељ, инерција, механизам, сунчани сат

Одговори на питања.

Како се зове писац који је испричао причу о свом детињству? _____

У ком селу је он рођен? _____

Какву справу је писац измислио кад је био дечак? _____

Како се зове деда из приче? _____

Који је назив села у којем је живео деда? _____

Шта је Љубивоје изумео да би знао да ли ће на време стићи у школу? _____

Домаћи задатак

Ово је део из аутобиографије песника Љубивоја Ршумовића. Напиши и ти кратку аутобиографију. Наведи о себи што више важних података: име, презиме, датум и место рођења, имена родитеља, место у којем си провео рано детињство, важне догађаје којих се радо сећаш, занимљивости из школовања и друго.

Именице

Речи које именују бића, предмете и појаве називају се **именице**.

Именице

властите

Означавају лична (властита) имена.
Пишу се великим почетним словом.

а) имена људи

Филип, Ивана, Дијана

б) имена животиња

Шарац (коњ), Џеки (пас), Цица (мачка)

в) имена земаља, села, градова, река, планина, становника, припадника народа

Енглеска, Рушањ, Њујорк, Морава, Тара, Београђанин, Швеђанин, Индијанац

г) имена небеских тела

Земља, Јупитер, Сатурн

заједничке

Означавају имена бића, предмета и појава са заједничким особинама.

Пишу се малим словом.

На пример, кућа може бити велика, мала, од цигала, од бетона, од сламе, али све куће имају заједничку особину – да у њима живе људи.

Следеће заједничке именице из песме „Генерале сило љута“ распореди у табели по врстама: *рат, прозор, ћерка, кућа, тата, дан, минут, коса, дете, сила, слама, син*.

заједничке именице које именују

бића:

предмете:

појаве:

Писање великог слова

Великим почетним словима пишу се (додај нове примере):

- имена, презимена и надимци људи:

Јован Јовановић Змај, _____

- имена народа:

Србин, Мађар, Францускиња, _____

- називи река, планина, језера и мора:

Црна река, Стара планина, Палићко језеро, _____

- називи држава, покрајина, градова и села:

Република Србија, Војводина, Велика Плана, Бачко Петрово Село, _____

- називи празника:

Нова година, Божић, Ускрс, _____

- властита имена животиња:

Жућа, Фифи, _____

- називи улица и тргова:

Трг слободе, Цветна улица, улица Чика Љубина, _____

- наслови књига, новина, прича, песама:

Јежева кућица, Школарац, Црвенкапа, _____

Љутиито мече

Месец обуо чизмице жуте,
облаци обукли плаве капуте,
па целе ноћи небом језде.
Доле, у шуми, једно мече
замишљено, већ треће вече,
гледа у звезде.

Мече се љути већ трећи дан
што га терају у зимски сан
и замишљено стално ћути.
Тата се љути, мама се љути
и сви му веле:

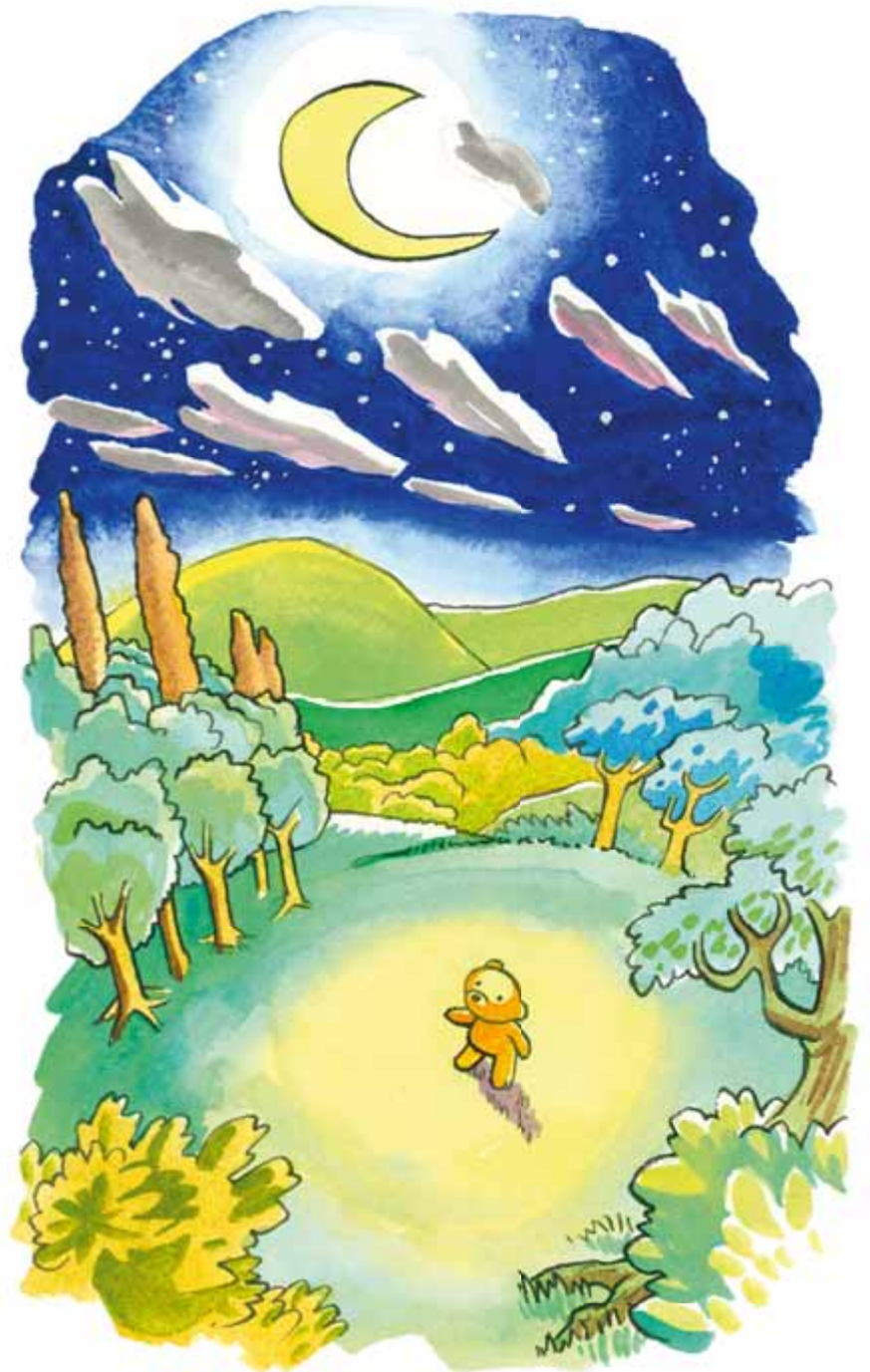
„Откад постоје мед и пчеле,
откад постоје сунце и вече
нисмо видели такво мече“.

„Шта ћеш да радиш“, мама га пита,
„кад лишће сасвим, сасвим пожути
и снег напада изнад рита?“
А мече ћути.

„Шта ћеш да радиш“, бака му вели,
„кад свет од снега сасвим побели?“
Тата се љути, мама се љути,
а мече ћути.

Одједном, мече љутиито рекло
шта га је пекло:

„Нећу да спавам, нећу, и тачка.
Зашто не спавају зец и мачка?
И птица изнад наших глава
зашто не спава?“

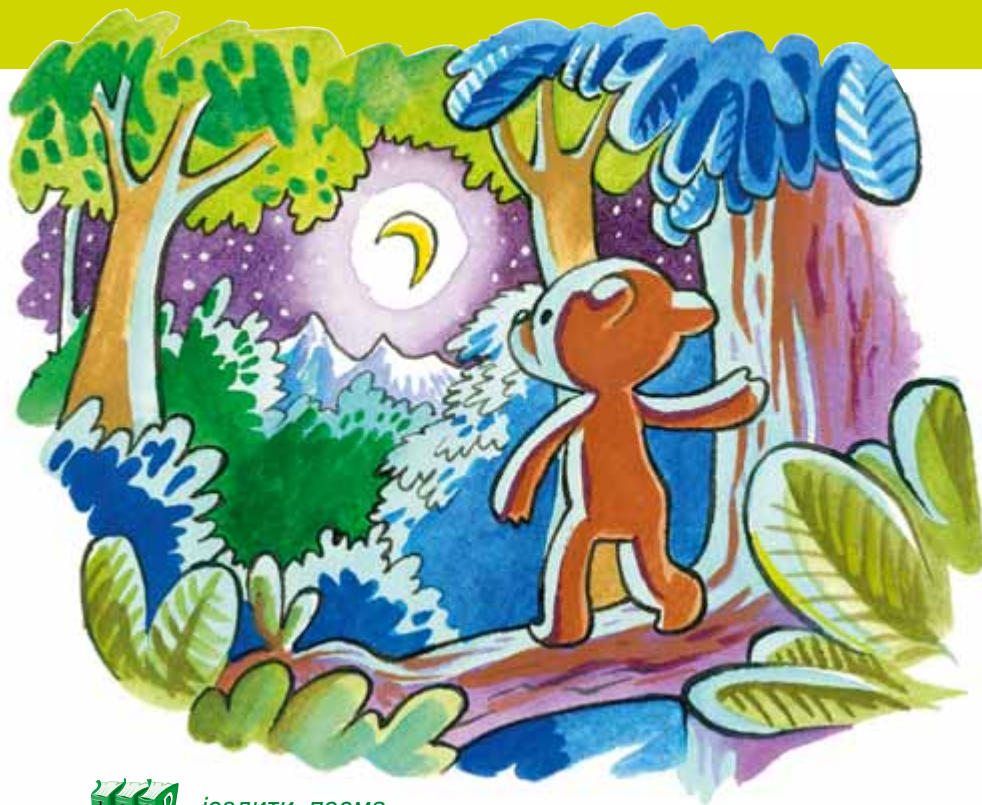
А онда тихо, тихо рече:
„Баш ми је криво што сам мече“.

Сад мама ћути и тата ћути
и сви су страшно забринути.
Мече се љути:

„Узећу“, каже, „тротинет,
идем међ' децу, међу свет.
Нећу да спавам. Нећу, и тачка.
Што не спавају зец и мачка?“

Месец обуо чизмице жуте,
облаци обукли плаве капуте,
па целе ноћи небом језде.
А једно мече већ треће вече
неће да спава. Гледа у звезде.

Бранислав Црнчевић

јездити, поема

Подвуци у поеми оне стихове који ти се највише допадају. Објасни њихово значење.

Објасни зашто се мече љутило.

Објасни шта значи када се каже:
Нешто ме пече у души.

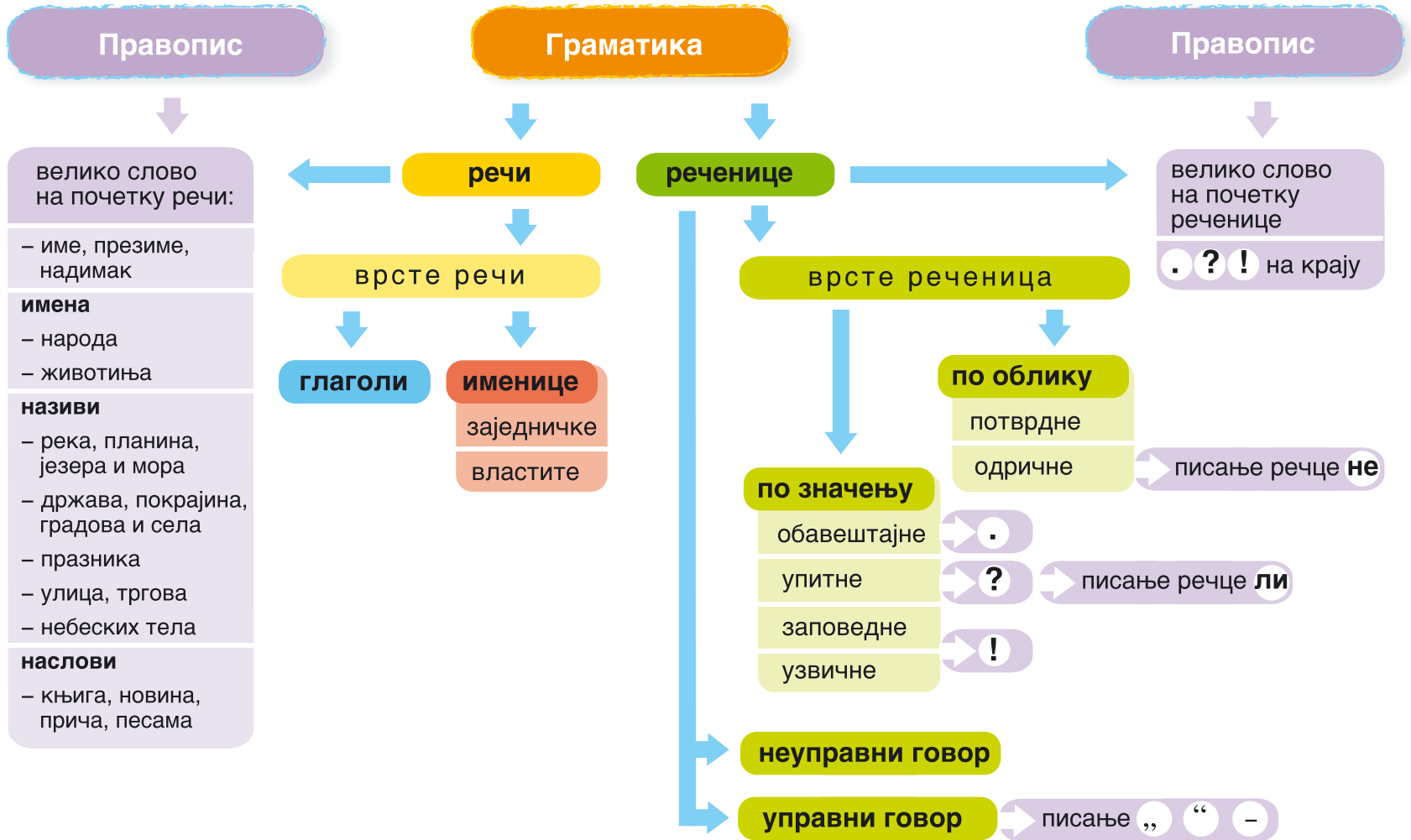
Напиши шта је мече желело да ради.

Замисли да си мечету мама или тата.
Како би му помогао?

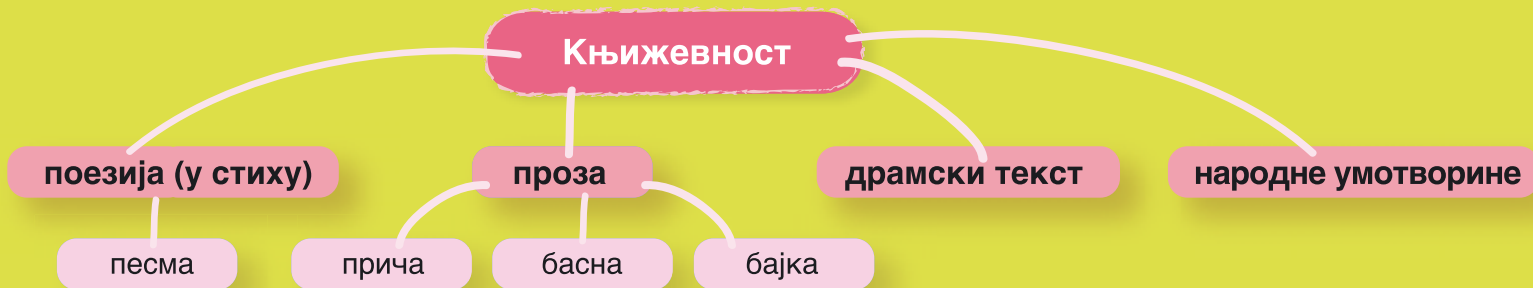

Рецитијте ову поему по улогама
или је одглумите.

- Правопис**
- велико слово на почетку речи:
- име, презиме, надимак
- имена**
- народа
 - животиња
- називи**
- река, планина, језера и мора
 - држава, покрајина, градова и села
 - празника
 - улица, тргова
 - небеских тела
- наслови**
- књига, новина, прича, песама

- Правопис**
- велико слово на почетку реченице
- . ? ! на крају

2.

ДРУГ ЋЕ ДРУГУ ДА УБЛАЖИ ТУГУ

ЧИТАМО

- песме и приче о пријатељству

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- проста реченица – субјекат и предикат
- значење израза
- род и број именица

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да одглумиш један лик из басне
- да напишеш састав о другу или другарици
- да наставиш причу
- да препричаш причу

Šta je za tebe dobar drug? Razmeni mišljenje o tome s drugom iz klupe.

U samoći

U samoći
Sreća nam se ruga
Nema ništa
Bez najboljeg druga

Drug će drugu
Da ublaži tugu
Drug drugove
U svatove zove

Ljubivoje Ršumović

Šta po tvom mišljenju znače stihovi:
U samoći / Sreća nam se ruga?

Smisli i napiši kako ćeš da se zahvališ drugu za nešto što je učinio za tebe.

Šta znače stihovi:
Drug će drugu / Da ublaži tugu?

Napiši kako ćeš drugu da se izviniš zato što si mu rekao nešto ružno.

Podvuci reči koje označavaju pojmove važne za drugarstvo: *poštovanje, pomoć, ljubomora, iskrenost, prevara, ljubav, poverenje.*

Kako ćeš drugu da utešiš kad dobije slabu ocenu?

Za lisicu se kaže da je lukava, a šta se kaže za mrava? Šta znaš o cvrčku? Jesi li ga nekada video ili čuo?

Cvrčak i mravi

Jedne zime dođe cvrčak mravima i reče:

– Molim vas, dajte mi malo žita da ne umrem od gladi!

Mravi ga zapitaju:

– A šta si letos radio?

– Svirao sam.

– Kad si letos svirao, a ti sad igray da ti glad prođe! – rekoše mravi i isteraše cvrčka napolje.

Lafonten

Šta misliš, da li je pravedno to što su mravi isterali cvrčka? Obrazloži svoje mišljenje.

Kako je izgledao cvrčak leti, kad je svirao?

Kako je cvrčak izgledao zimi, dok je molio mrave da mu pomognu?

O čemu je cvrčak razmišljao kada su ga mravi oterali gladnog s praga?

Smisli drugi naslov za ovu basnu.

Odgлумite likove iz ove basne. Podelite uloge i proširite razgovor.

Podvuci jednom bojom subjekat, a drugom bojom predikat u rečenici: **Mravi rade**. Kaži kakva je to rečenica. Objasni šta označava subjekat, a šta predikat.

Prosta rečenica se sastoji samo od subjekta i predikata.

Cvrčak svira.

subjekat

predikat

Како се осећаш када те неко малтретира? Како се тада понашаш?
Поразговарај о томе с другом или другарицом из клупе.

Учионица без насилништва

Шта би требало да урадиш када те неко малтретира

Када те неко малтретира, требало би:

1. да се расплачеш

Најбољи одговор: **НЕ**

Насилници много воле када имају моћ над другима. Уживају када друге натерају да плачу. Када плачеш, пружаш им оно што желе. С друге стране, можда си толико узнемирен да не можеш да не плачеш. Ако се то догоди, побегни што пре можеш. Нађи пријатеља или неког старијег ко ће те саслушати и подржати.

2. да кажеш другу

Најбољи одговор: **ДА**

Постарај се да то буде друг који ће те саслушати, подржати и бранити. И немој да кажеш само другу. Кажи и неком одраслом.

3. да кажеш његовим родитељима

Најбољи одговор: **НЕ**

Нека деца постају насилници зато што су родитељи насилни према њима. Такви родитељи ће пре веровати свом детету него теби. У покушају да се одбране могли би да окриве тебе.

4. да побегнеш

Најбољи одговор: **НЕ ЗНАМ**

Ако осетиш да си у озбиљној опасности – на пример, суочен си са групом насилника –

побегни што пре можеш на неко безбедно место. У другим ситуацијама може бити боље да не попушташ, већ и да се браниш. Следи своје инстинкте!

5. да покушаш да се обрачунаш

Најбољи одговор: **НЕ**

Насилник би могао да се наљути и поново крене за тобом. А освета и тебе чини насилником.

6. да кажеш наставнику

Најбољи одговор: **ДА**

Посебно ако се насилништво дешава у школи. Већина таквих случајева се одиграва на местима на којима нема одраслих који би то могли да виде или чују. Наставник ти не може помоћи ако му не кажеш (или ако му неко други не каже).

7. да не долазиш у школу

Најбољи одговор: **НЕ**

Осим ако мислиш да си у озбиљној опасности, никада не би требало да изостанеш из школе да би избегао насилника. Сети се да насилници обожавају моћ. Замисли колико се моћно осећају када некога успеју да заплаше толико да не дође у школу! А недолазак у школу омета и твоје учење и штети ти још више.

8. да удариш, гурнеш или шутнеш насилника

Најбољи одговор: **НЕ**

Пошто су насилници најчешће већи и јачи од оних које малтретирају, највероватније би ти био повређен. А могао би и да упаднеш у невољу због туче.

9. да се исправиш, погледаш насилника у очи и чврстим, сигурним гласом кажеш: „Остави ме на миру!“

Најбољи одговор: **ДА**

Насилници не очекују да им се други супротставе. Најчешће малтретирају оне који делују као да не могу да се бране, тако да се изненаде када се неко понаша као да је сигуран и снажан, а не уплашен и слаб. Ово би могло бити довољно да их заустави.

10. да се погуриш, спустиш главу и покушаш да делујеш тако ситно да те насилник не примети

Најбољи одговор: **НЕ**

То би насилнику пружио оно што жели – некога ко делује још уплашеније и слабије.

11. да се смејеш и понашаш као да те није брига

Најбољи одговор: **НЕ ЗНАМ**

Неки насилници одустану када људи не реагују на малтретирање. Али неки други онда почну да малтретирају још више да би добили реакцију какву желе.

12. да се исправиш, погледаш насилника у очи и чврстим, сигурним гласом кажеш: „Престани! То ми се не допада!“

Најбољи одговор: **ДА**

Погледај одговор број 9.

13. да кажеш својим родитељима

Најбољи одговор: **ДА**

Реци им шта се дешава и затражи њихову помоћ.

14. да запретиш насилнику

Најбољи одговор: **НЕ**

Насилник би могао да се наљути и почне да те малтретира још више.

15. да останеш миран и одеш одатле

Најбољи одговор: **ДА**

Посебно ако можеш да одеш негде где има пуно људи или до својих другова.

16. да увредиш насилника

Најбољи одговор: **НЕ**

То би га само разљутило – лоше по тебе.

17. да се што гласније продереш:

„Прекини!“

Најбољи одговор: **ДА**

То би могло да изненади насилника и да ти да шансу да побегнеш. Такође, ако те чују други, можда ће се окренути да би видели шта се дешава, што би насилнику довело публику коју не жели.

18. да игноришеш насилника

Најбољи одговор: **НЕ**

Насилници желе да изазову реакцију код особа које малтретирају. Игнорисање би могло да доведе до већег и горег малтретирања.

19. да испричаш виц или кажеш нешто смешно

Најбољи одговор: **НЕ ЗНАМ**

Хумор некада може да смири напету ситуацију. Пази да се не нашалиш *на рачун* насилника или да га не исмеваш.

20. да се прикључиш неким људима, ако их има у близини, да не би био сам

Најбољи одговор: **ДА**

Насилници у принципу не малтретирају оне који су у групама. Не воле да буду бројно надјачани.

Алан Л. Бин, Учионица без насилништва, Креативни центар, 2004

насилништво, малтретирати, подржати, инстинкт, реаговати, реакција, игнорисати

Циљ овог текста је (заокружи одговор за који мислиш да је тачан):

- a) да те подстакне на то да се насилно понашаш
- b) да ти помогне да се осећаш безбедно, сигурно, прихваћено и цењено
- v) да те подстакне на то да кажњаваш оне који се насилно понашају

Да ли те је у школи некада неко малтретирао (насилно се понашао према теби)? Ако јесте, опиши како си се тада осећао. Ако није, како би се понашао у сличној ситуацији?

Напиши састав о свом другу или другарици.
 На стр. 159 налазе се правила за добро писање.
 Било би корисно да их користиш.
 Нека ти у писању помогну и упутства са ове стране.

Пишемо састав

Мој друг (другарица)

Како изгледа
 твој друг
 (другарица)?
 Напиши колико
 је висок(а), које
 боје су му (јој)
 очи и коса,
 како се облачи
 и др.

Наведи његове
 (њене) лоше
 и добре
 особине.

Напиши
 шта ти се
 у његовом
 (њеном)
 понашању
 допада,
 а шта ти се
 не допада.

Самоћа

Никад нисам видео тако малу птицу.
Учинио ми се: лист. Један просушени лист
који укосо пада с гране.

Али, кад се оштрије загледах – птица!

У ствари – мало репа, мало перја
и шиљати кљун који је, просто, равнотежа
репу. Да није тог издуженог кљуна, птица би
била нестабилна. Узалуд би се дочекивала
на мале ножице. Претегнуо би реп.

Боја? Као просушено лишће.

Малена. Скоро невидљива птица.

Глас – као кад се у врели зејтин стави
уштипак – цвркне.

Нисам ни слутио да ме познаје.

Не боји се.

Сваког дана чека у оградској живици.
Чека да истресем мрве које остају после
ручка. Уверен сам: у почетку се плашила.
И ко зна колико је то трајало.

А сада? Не боји се мог покрета. Кад са
обе руке износим трпезаријски чаршав.
И тресем мрве. Проучила је, дакле, сваки
мој покрет.

Она полети.

Лет је кратак. Низак. Ни два метра
висине. Слеће са живице. Са најнижих
гранчица. Долеће из приземља. И кљуца
мрве.

Колико ли се дуго прикрадала? Про-
веравала? Колико ли је дуго требало да се
увери да ће кроз прозор – кад се отвори –
летети само мрве?

Данас сам је први пут угледао. Заиста,
не боји се!

Црно око. Као чиодица. Као главица
чиоде. И мало сивог перја. И у том перју
мало рујевине. На једној страни реп, на
другој – кљун. Због клацкалице
и равнотеже.

Сива птица.

И у том врткању, учини се: просине мало
рујног перја. Мало рујевине на прсима.

Сад и ја њу познајем. Стојим крај про-
зора. Гледамо се.

Птица се клати. Клати.

Накљуцала се мрвица. Пропршорила
перјем. Протеглила једно крилце, протег-
лила друго крилце. Скакутала. У грмић,
па у живицу, па натраг, у три полета и три
скока, под прозор.

Упознали смо се. Добро. Ваљало би да
прославимо познанство.

Окрећем се и прилазим столу. Узи-
мам сув колач који стоји на округлом
послужавнику. Ванилица. То је ванилица
са орасима. Изабрао сам ванилицу. Нисам
узео штанглицу са ледом. Са белим, као
лед, шећерним преливом.

Изабрао сам сув колач без фила. Јер
има ванилица филованих пекмезом.
У ствари, две ванилице, једна на другој,
спојене су премазом од пекмеза. Пекмез
од кајсија је златаст. Пекмез од шљива је
црножут.

Узимам, дакле, ванилицу. Мрвим је
у шапи. Прилазим прозору. И лаганим
покретом руке распршујем облачић мрвица

цвркнути, живица, чиода, рујевина, врткати се, просинути, рујан, пропршорити, штанглица, златаст, полетнути, ваистину, врзина, жбуњичњак, боквица, водопија, уображење

који мирише на ванилу. Птица се није ни померила. Толико је поверљива. Питома. А ја о томе нисам имао појма!

Птица није ни полетнула. Дозволила је да је пошећерим мрвицама слатког колача.

Да, сад и птица мирише на ванилу.

– Не знам како се зове птица – причам са планинцем, човеком који живи у планини и познаје птице. – Грмуша! Живи у грму. Ниско полеће. Неће у висину.

– Не, није грмуша – осмехну се планинац.

– Знам добро ту птицу. Зове се царић!

– Царић! Сигуран си да је то птица царић?

– Сигуран? Питаш. То ти је као што тебе гледам. У планини нема мање птице од царића. Цар није. А царић, ваистину, јесте.

Царство му је велико као багремов хлад.

Ограђено је врзином. На њему жбун лескова прућа. У том простору расте жбуњичњак боквице, два стручка плаве водопије. Ветар навеје лањско лишће.

То је царићево царство.

Понекад, дуго у ноћ, стојим поред осветљеног прозора. Напољу мрак. Али светлост која пада с прозора обасјава кутић живе ограде у којој живи птица. Светлост продире кроз завесе и пада као мрежа на оградицу и жбуње.

Не могу да видим птицу. Али отуд, из живице, осећам да ме неко гледа.

Или је то уображење. Или, стварно, мала птица, потпуно сама, опомиње како ни ја више нисам усамљен, као што ни она није сама кад сам ја ту, крај прозора, поред ње.

Бранко В. Радичевић

Пронађи у причи и различитим бојама подвуци реченице којима се описују:

- изглед птице
- глас птице
- покрети птице
- царићево царство.

Напиши како замишљаш птицу из приче.

Подели причу на три дела и сваком делу дај наслов.

1.

2.

3.

По чему се види да писац и птица више нису усамљени?

Прочитај још једном последње пасусе из ове приче који описују ноћ. Која осећања у теби изазива та слика?

Род и број именица

Именице могу бити **мушког**, **женског** и **средњег** рода: мачак, мачка, маче.
Могу да буду у **једнини** и у **множини**: мачка – мачке.

У табелу распореди следеће именице по роду и броју: *мрве, око, царић, пера, грана, колачи.*

	мушки род	женски род	средњи род
једнина			
множина			

Прочитај ову вест објављену у школским новинама.

Нови фризерски салон

Београд, 11. децембар

Због великог интересовања показаног за новогодишње фризуре, маске за маскенбал и слично, ученица III разреда Вања Ђирић отворила у свом стану фризерски салон. У њему ће заинтересовани моћи да се исфризирају по повољној цени и да купе маске за предстојеће празнике. У отварању салона помогле су јој другарице из одељења. Прва муштерија била је њена сестра од тетке. Она је пожелела да на новогодишњој свечаности изгледа као Пипи Дуга Чарапа.

Љ. Поповић

фото: Н. Марковић

Одговори на следећа питања у вези са објављеном вешћу.

Како гласи наслов вести?	
Шта се догодило?	
Ко су учесници догађаја?	
Када се то догодило?	
Где се догодило?	
Шта је изазвало догађај?	
Ко је аутор фотографије?	
По чему фотографија одговара вести?	
Ко је аутор ове вести?	

Шта је то воденица? Како она изгледа? Ко су били хајдуци? Ако не знаш значење ових речи, пронађи их у речнику на крају књиге.

Мачак отишао у хајдуке

Бруји весело воденички точак, глас му путује сунчаним пољима и губи се у старој буковој шуми, пуној тишине и влажних сјенки. У воденици дријема млинар Триша, стар и доброћудан чичица. Покрај њега сједи његов дебели мачак, и он такође дријема.

– Дједа-Тришо – јави се мачак поспан и лијен – дједа-Тришо, чујеш, улови ми једног миша.

– Миша! Каквог миша, рођени? – зачуди се дједа. – Никад нисам ловио мишеве. А, хвала богу, има их доста у нашој воденици, још ће ти бркове одгрести како увијек спаваш... Нећу, лови сам!

– Онда ми испеци погачу.

– Нећу ни то.

– Нећеш! Онда, брате, идем ја у хајдуке. Овако се више не да живјети. Мрзи ме да за мишевима јурим. А хајдуци, чујем, само дембелишу у шумској хладовини.

– Хм! Не бих рекао. Хајдук мора бити спреман стићи и утећи, а ти?... Уосталом, можда ће те хајдуци опаметити, па ћеш бити вреднији.

– И баш нећеш да ми печеш погачу?

– Нећу; ко би љенчину увијек хранио. Иди па лови.

– Добро, дједа-Тришо, онда збогом. Праштај со и хљеб који заједно поједосмо, ја одох у гору зелену. И немој много да тугујеш за мном.

Оде мачак на врата, а старац оставши сам почеша се по брашњавој коси и обори главу.

А мачак пређе уским брвном преко потока, провуче се кроз шуштав зрео кукуруз и запути се у пуст сумрачни буквик.

– Пази, откуд овај хајдук? – зачуди се један кос и журно одлијете испод тиха зелена свода.

– Охо-хо, већ се на првом кораку види ко је прави хајдук – обрадова се мачак и охоло подиже брк. – Идем да потражим какву хајдучку дружину, можда им је потребан харамбаша.

У голу камењару, пуном јазбина, мачак набаса на дебела пругаста јазавца. Љешкарио је јазо пред улазом у своју јаму, сунчао се и по свој прилици смишљао некакав лоповлук.

– Добар дан, шарени шумски становниче, не знаш ли можда гдје се овдје налазе хајдуци? Ступио бих у њихову службу.

– Хајдуци? Па гдје ће бити хајдуци, ако не овдје – ускликну весели јазо. – Баш си дошао на право мјесто. Ми јазавци највећи смо хајдуци под небеском капом. Грде нас људи на два дана хода уоколо, зову нас и разбојницима, штеточинама и лоповима. Како видиш, ми смо ти врло знаменит и чувен народ. Чувенији смо од мудре лисице, а и медвједу смо славу помрачили.

– Гле, гле, од срца се радујем. Ваљда ћете и мене примити у своје јуначко друштво?

– Та како и не бисмо тако брката хајдука! Него, овај, како да кажем, да ти ниси какав рођак псима?

– Псима? Шта говориш! Нема љућих непријатеља него што смо ми и пси.

– Добро, онда ћеш вечерас с нама у кукуруз. Видјећемо колико вриједиш.

Убрзо сунце утону за високу планинску косу, кроз лишће зашуме хладан вјетрић и модар сумрак уђе у шуму. Мачак се сјети дједа-Трише и дође му тужно:

– Ех, сада мој дједа сједи сам на прагу воденице, а мене тамо нема.

Кад се прва сова диже и нечујно полетје испод грана, јазавци кренуше у крађу. Мачак се сјети како би сад дивно било спавати уз хук воденичког точка, би му жао што није послушао дједу и тужан пође с њима. Кад изиђоше из шуме, угледаше на једном крају њиве наложену ватру. То је газда њиве ложио да уплаши штеточине. Најстарији јазавец примаче се мачку и са страхом упита:

– Бојиш ли се ти оног црвеног сунчева рођака што једе суве гране тамо у ћошку њиве?

– Кога? – зачуди се мачак. – Аха, то ти мислиш на ватру. Па то је мој најбољи друг за хладну ноћ.

– Твој друг! – престраши се јазавец. – А, зато ли се теби очи сијају у мраку... Е, онда ти први иди у кукуруз, ми ћемо за тобом.

Али тек што зађоше у њиву и почеше да шуште ломећи суве стабљике, пси од ватре нададоше страشان лавез и јурнуше пут крадљиваца. Газда се прену из полусна, зграби пушку и опали у ноћ. Престрашени јазавци јурнуше пут шуме, а мачак се од страха помете и даде се у бијег према потоку. За њим се нададе крупна чупава псина, бијесно ломећи кукуруз. Бјежећи пред њим као слијеп, мачак једва погоди преко брвна на потоку, дотрча до воденице и загребе уз брвна под кров.

– Јао, јао, отварај, драги дједа-Тришо!

– Ко је то? – чу се изнутра старчев глас.

– Ја, твој мачак.

– Не примам хајдуке. Иди па тражи другог јатака.

– Отварај, премили дједа, пусти ме само унутра, никад ми више хајдучија неће пасти на ум. Провриједнићу се, половићу све мишеве... Јао, ево пса! Отвори, слатки чичице!

Одобробољен, чича Триша отвори врата, отјера пса и пусти мачка унутра.

хајдук, воденица, дембелисати, бити спреман стићи и утећи, утећи, праштај, брвно, буквик, свод, харамбаша, помести се, загрепсти, јатак

Ова прича се може поделити на четири целине. Означи те целине у тексту.

1. У воденици
2. С јазавцима
3. У крађи
4. Повратак

Препричај укратко сваки део према датим насловима.

Наведи све ликове из приче.

Које су особине мачка? Образложи.

И мачак је заиста одржао своју ријеч. Питајте само мишеве који живе у околини чича-Тришине воденице. Питајте, ако има још којег у животу.

Бранко Ђопић

Шта је мачак намеравао да уради?

Каква су његова схватања?

Шта мислиш о мачку?

Шта мислиш о деда-Триши?

 Како је деда Триша поступао према мачку?

 Подвуци оне делове текста из којих можеш да закључиш да мачак воли деда-Тришу.

 Објасни зашто је деда Триша пустио мачка да се врати у воденицу.

 Шта мислиш о том деда-Тришином поступку? Да ли се слажеш с њим?

 Пронађи лепе описе у причи и подвуци их: опис воденице, мачков пут до шуме, опис јазавца испред јаме, залазак сунца у шуми, опис ноћи.

 Испричај како замишљаш слике из ових описа.

 Напиши правилно реченицу:
су мачак пријатељи деда били и Триша

 Објасни значење реченица:

• *Највећи смо хајдуци под небеском капом.*

• *Грде нас људи на два дана хода уоколо.*

• *Медведу смо славу помрачили.*

 Поделите ову причу по улогама: деда Триша, мачак, јазавца, писаца.

 Вежбајте изражајно читање.

Домаћи задатак
Смисли и напиши још један догађај из живота деда-Трише и његовог мачка.

Реши ребус.

Сети се како се осећаш када неке нешто желиш да испричаш, а он те не слуша. По чему закључујеш да те не слуша? Поразговарај о томе с другом или другарицом из клупе.

Умемо ли да слушамо саговорника

Сада ћемо да ти поставимо једно веома озбиљно питање: Колико слушаш друге људе када говоре? Да ли их уопште примећујеш када покушавају нешто да ти саопште? Често је наше слушање других људи само тобожње слушање. Гледамо у њих расејано и само вребамо прилику да ускочимо са својим идејама. Нестрпљиви смо да што пре заврше. У ствари, најзабавније је слушати самог себе.

Када смо у конфликту то још чешће чинимо, а баш тада је веома важно слушати. Зашто је то важно?

Прво, слушати некога значи показати му да га поштујеш.

Друго, слушати некога значи сазнати нешто о њему, ко је и шта хоће.

Треће, слушати некога значи добити могућност да и сам будеш саслушан.

Како показујемо да слушамо

Можемо показати да слушамо тако што ћемо повремено коментарисати: – Ма немој?!, – Ма шалиш се?! – Стварно?! – Занимљиво! – Ма шта кажеш?! итд. Можемо да будемо и опширнији: – А шта ти кажеш на то?, – Испричај ми све испочетка!, – Је ли теби то било важно? итд.

Запиткивање

Присутност духа и заинтересованост за оно што други говоре можемо показати тражењем додатних објашњења, распи-

тивањем за детаље, подстицањем приче питањима као: – И шта је било онда?

Веома је добро да повремено проверавамо да ли смо добро разумели говорника. На пример, можемо питати овако:

– Да ли сам добро разумео, ти си се осетила изиграном зато што је он...? или: – Исправи ме ако грешим, али ја сам схватио да сте ви..., или: – Чини ми се да си изгубила контролу над целом ствари...

Са запиткивањем не треба претеривати, јер онда почиње да омета говорника. Учес тало запиткивање може бити схваћено и као пожуривање, као знак нервозе слушаоца. Преоштро распитивање може почети да личи на саслушавање, унакрсно испитивање и сл. Дакле, распитуј се с мером!

Ћутање

Шта се дешава ако ми само ћутимо док други говори? Да ли увек ћутимо на исти начин?

Важно је да док ћутимо показујемо да смо ту, да пратимо говорника. Гледамо га, потврђујемо главом, окренути смо ка њему, стрпљиви смо.

Ћутање је злато! Понекад заиста јесте. Ако ћутимо пријатељски и са пажњом, можемо да чујемо и нешто што никаквим запиткивањем не бисмо сазнали.

Неки људи су просто нервозни када је тишина, када у разговору наступе паузе. Осећају потребу да попуне ту тишину и онда причају ли, причају... Други су, опет, захвални што коначно неко хоће да их саслуша.

Ћутање може да буде и претеће. Немој тако да ћутиш!

*Из књиге Конфликти и шта с њима,
Дијана Плут и Љиљана Маринковић*

расејано, конфликт,
унакрсно испитивање

Циљ овог текста је (заокружи одговор за који мислиш да је тачан):

- а) да те убеди да будеш позитиван
- б) да ти помогне да негујеш боље односе с људима
- в) да те убеди да слушаш само своје мишљење (себе) (своје родитеље)

Овде опиши како си се осећао у некој прилици када те саговорник није слушао.

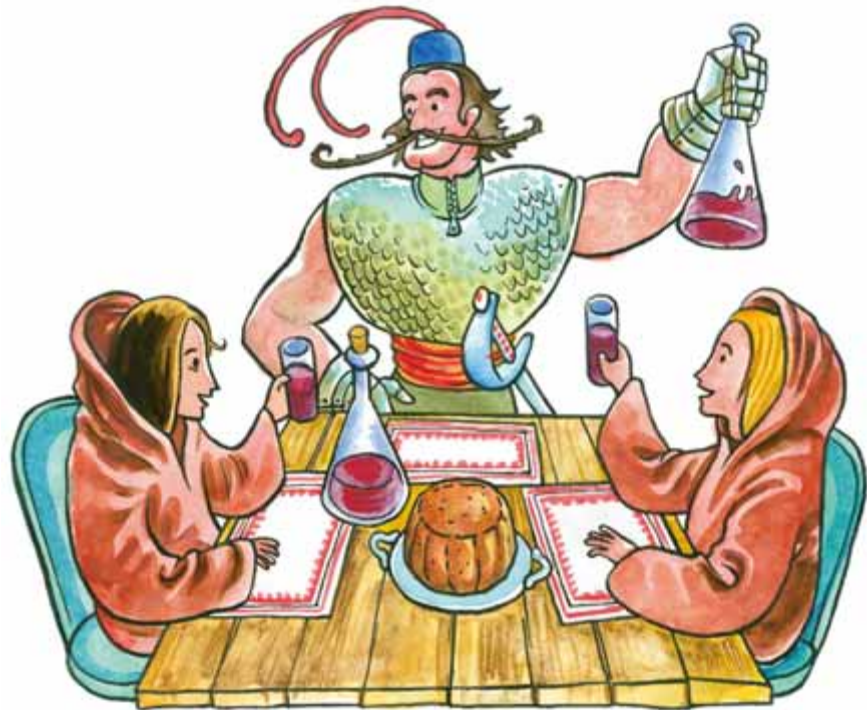
Овде опиши како си се осећао у некој прилици када те је саговорник пажљиво слушао док си говорио.

Марко Краљевић је велики јунак, заштитник слабих и бранилац правде. О њему су испеване многе песме и написане приче. Да ли знаш неку од њих? Разговарај о томе с другом из клупе.

Марко Краљевић и бег Костадин

Коње јашу до два побратима,
бег Костадин и Краљевић Марко;
бег Костадин беседио Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко,
да ти мени о јесени дођеш,
о јесени, о Дмитрову данку,
а о моме крсноме имену,
па да видиш части и поштења,
а и лепа, брате, дочекања
и господске ђаконије редом“.
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Не хвали се, беже, дочекањем!
Кад ја тражих брата Андријаша,
ја се десих у двору твојему
о јесени, о Дмитрову данку,
а о твоме крсноме имену,
видео сам твоје дочекање,
и видех ти до три нечовештва“.
Ал' беседи беже Костадине:
„Побратиме, Краљевићу Марко,
та каква ми нечовештва кажеш?“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Прво ти је, брате, нечовештво:
дођоше ти до две сиротице
да ј' нахраниш хлеба бијелога
и напојиш вина црвенога;
а ти велиш двома сиротама:
„Ид' одатле, један људски гаде!
Не гад'те ми пред господом вина!“
А мени је жао, беже, било,
жао било двеју сиротица,
па ја узех до две сиротице,
одведох их доле на чаршију,

нахраних их хлеба бијелога
и напојих вина црвенога,
па покројих на њих чисти скерлет,
чисти скерлет и зелену свилу,
па их онда послах двору твоме,
а ја, беже, гледам из прикрајка
како ћеш их онда дочекати;
а ти узе једно сирочади,
узе њега за лијеву руку,
друго узе за десницу руку,
однесе их у дворе за stole:
„Јед'те, пијте, господски синови!“
Друго ти је, беже, нечовештво:
што су били стари господари,

па су своју хазну изгубили,
и на њима стари скерлет беше,
оне мећеш у доњу трпезу;
а који су нови господари
и одскора хазну приметили
и на њима нови скерлет беше,
оне мећеш у горњу трпезу,
пред њих носиш вино и ракију
и господску ђаконију редом.
Треће ти је, беже, нечовештво:
ти имадеш и оца и мајку,
ниједнога у астала нема
да ти пију прву чашу вина“.

Народна епска песма

*крсно име, дочекање, нечовештво,
покројити, скерлет, хазна, приметити,
астал*

Епске или јуначке песме говоре
о важним догађајима и јунацима.

Означи у песми прво, друго и треће
нечовештво бега Костадина.

Напиши зашто је бег Костадин
сиротицама први пут рекао:
*Ид' одатле, један људски гаде!
Не гад'те ми пред господом вина!*

Објасни зашто је бег Костадин други
пут сиротицама рекао:
Јед'те, пијте, господски синови!

Како се бег Костадин односио према
господи за трпезом?

Како се односио према родитељима?

Напиши које особине Марка Краљевића
долазе до изражаја у овој песми.

Које све особине и поступке у животу
сматраш човечним?

Свитац тражи пријатеље

Једне летње вечери излете свитац из траве, подиже свој плавичасти фењер и поче да лети тамо-амо.

„Шта ли то тражи?“

„Пријатеља он тражи!“

Јер, сви имају понеког, имају много пријатеља, а он ни једног јединог. А каква је срећа имати пријатеља и играти се с њим!

Тако је пожелео да и он има једног пријатеља и пође да га потражи. Летео је, тако, летео кад чу у трави неко шуштање. Издиже фењер да погледа шта је и спази скакавца како узбуђено жури некуд.

„Скакавчићу, скакавчићу“, позва га свитац.

„Шта хоћеш?“, одазва се овај.

„Желиш ли да ми постанеш пријатељ?“

„Желим.“

„Е па, онда, хајде да се играмо“, обрадова се свитац.

„Добро“, сагласи се скакавац, „али мало касније, морам сада да потражим свог братића. Врло је несташан. Негде се изгубио, а већ је мрак. Још се није вратио кући, па је мајка врло забринута. Послала ме је да га пронађем. А ти си баш стигао у прави час. Хајде, осветли ми пут и помози да га нађем.“

„Е, не могу да ти светлим“, одговори свитац, „морам да идем да тражим пријатеља.“

Дижучи свој плавичасти фењерчић свитац одлете даље.

Опет је летео тако около кад чу у трави неки шум. Подиже фењерчић да види шта је то, кад угледа једног мрав који је грабио напред, носећи велики товар.

„Хеј, ти!“, позва га свитац. Мрав се одазва.

„Хоћеш ли да ми будеш пријатељ?“

„Хоћу“, одговори мрав.

„Онда пођи са мном да се играмо.“

„Добро“, сагласи се мрав, „само причекај да однесем кући овај товар. Баш си добродошао, јер сам залутао. Хајде, помози ми да нађем пут.“

Али свитац рече:

„Не могу да ти помогнем, јер морам да тражим пријатеља.“

Са тим речима издиже свој фењерчић и оде. Једне летње вечери свитац је опет летео тамо-амо са својим уздигнутим, плавичастим фењерчићем. Шта ли то он опет тражи?

„Још тражи пријатеља.“

„Па зар га већ није нашао?“

„Није.“

Драга децо, ви сви знате како се може стећи пријатељ; научите и свица, јер он стално лети унаоколо тражећи га.

Како је само уморан!

Сун Ју Ђин

За шта је скакавац молио свица?

Пронађи у причи и подвуци оне реченице због којих је свитац изгубио пријатеље.

Главни лик ове приче је:

Остали ликови у овој причи су:

Време радње ове приче је:

Место радње ове приче је:

Посаветуј свица! Реци му како да нађе пријатеља.

Шта кажеш кад желиш да се спријатељиш с неким?

Домаћи задатак

Препричај укратко ову причу по следећем плану:

1. Свитац полази да тражи пријатеља
2. Сусрет са скакавцем
3. Сусрет с мравом
4. Свитац и даље тражи пријатеља.

Граматика

врста речи

именице

именују: бића

предмете

појаве

служба коју речи врше у реченици

субјекат

+ предикат

= проста реченица

Девојчице певају.

обавештајна
потврдна

врсте речи које чине реченицу

именица

глагол

именује биће

казује радњу

заједничка

садашње време

род – женски

број – множина

властите

заједничке

род

мушки женски средњи

број

једнина множина

Књижевност

поезија (у стиху)

ауторска

аутор је познат

народна

аутор није познат
настала је у народу

песма

поема

више стихова = строфа

епска (јуначка)

састоји се од
песничких слика

3. ЛЕПА РЕЧ И ГВОЗДЕНА ВРАТА ОТВАРА

ЧИТАМО

- приче и песме о томе шта се све може постићи лепим речима

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- речи које имају различите облике, а исто или слично значење
- речи које имају исти облик, а различито значење
- значење глагола (радња, стање, збивање)
- заповедне реченице
- глаголска лица
- прошло, садашње и будуће време

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да напишеш причу
- да решиш глаголске укрштенице
- да илустрирујеш једну песму
- да напишеш вест
- да са друговима драматизујеш и одглумиш причу
- да напишеш честитку
- да напишеш бајку

Шта значи реч поштовање? Шта је непоштовање?
Сети се неке прилике у којој неко некога није поштовао.

Тражим поштовање

Тражим пуно поштовање
За грађане растом мање
Нек одрасли добро чују
Одсад да ме сви поштују

Више нико ни у шали
Да ме није звао мали

Одрасли су ваљда власт
Што имају већи раст
Нек озбиљно схвате мене
И нек почну да ме цене

Више нико ни у шали
Да ме није звао мали

Тражим пуно поштовање
За грађане растом мање
Мућнуо сам и ја главом
Равноправност тражим с правом

Више нико ни у шали
Да ме није звао мали

Владимир Андрић

поштовање, власт, ценити, равноправност

Због чега је дечак из ове песме
незадовољан?

Шта све дечак тражи од одраслих?
Пронађи и подвуци стихове у којима се
о томе говори и објасни их.

Која би правила за боље односе
предложио одраслима и деци?

1.

2.

Исправи неправилно написана велика
и мала слова у реченици.

Девојчица јана из новог Сада шаље писмо
другарици ани у Село брзеће на копаонику.

Речи које имају различите облике, а исто или слично значење

По два имена

ВИКА или
ДРЕКА

ЋЕБЕ или
ДЕКА

СЕСТРА или
СЕКА

МРЉА или
ФЛЕКА

СВЕСКА или
ТЕКА

ВЕЊА или
КЛЕКА

ЗЕЧИЋ или
ЗЕКА

СМРЧА или
СМРЕКА

ДЕДА или
ДЕКА

ОДЈЕК или
ЈЕКА

Душан Радовић

Речи могу да имају различите облике, а исто или слично значење. На пример: тама/мрак, ученик/ћак, храбар/смео, радостан/весео.

Од речи наведених у оквиру издвој оне речи са истим или сличним значењем које највише одговарају следећим речима и испиши их.

поветарац	вихор
згодан	брод
олуја	осмехивати се
љубити	неистина
кикотати се	диван
измишљотина	обожавати
красан	смешкати се

леп – _____

лађа – _____

ветар – _____

волети – _____

смешити се – _____

лаж – _____

Смисли речи које имају различит облик, а исто или слично значење као следеће речи:

брдо – _____

кућа – _____

трапав – _____

ходати – _____

гледати – _____

плакати – _____

причати – _____

ташна – _____

Кад помислиш на зиму, шта ти прво падне на памет? Размени мишљење с другом из клупе.

Зима

Сва је природа обукла бело:
питоме долине и горди брег;
и једна грлица мала
у свом гнезду задрхтала.
Пао је први снег.

И дивље звери погнуте главе
полазе у свој спремљени збег,
а земља уморно дрема.
Нигде сада живота нема,
јер паде први снег.

Шумица, што се дизала гордо
и небо хтела достићи пре –
спуштених стоји сада глава;
а снег, кô застор заборав
пао је преко ње.

Гласови звона далеко брује
и одјек тихо одбија брег.
И као небеске тице,
крупне, свилене пахуљице
падају. Веје снег.

Душан Васиљев

збег, застор, брујати

Пронађи у песми и испиши лепе речи
којима песник слика:

1. природу _____

2. грлицу _____

3. дивље звери _____

4. шумицу _____

5. звук звона _____

6. пахуљице _____

Опиши једну од тих слика.

Пошто знаш да се грлице крајем лета
селе на југ, шта мислиш да се догодило
с грлицом из песме?

Домаћи задатак

Напиши причу у којој ћеш користити
речи: *врабац, грана, мрвице хлеба,*
снег, мачка.

Речи истог облика, а различитог значења

Две речи могу да имај **исти облик**, а да **значе различито**.

На пример: Моја другарица се зове *Коса*, а *коса* јој је плава.
Деда је наоштрио *косу* и изашао на планинску *косу*.

Кад прочиташ претходне реченице, схватићеш шта све *коса* може да значи.
Испиши на линијама значења именица *коса*.

Коса – *женско име* коса – _____

коса – _____ коса – _____

Пронађи у речнику и објасни различита значења именица:

град – _____ град – _____

лук – _____ лук – _____

Глаголи

Напољу **веје**, а ја **седим** у соби и **читам**.

Глагол **веје** означава **збивање** у природи.

Глагол **седим** означава **стање**.

Глагол **читам** означава **радњу**.

Глаголи су речи које казују **радњу**, **стање** и **збивање**.

радња

стање

збивање

Погледај слику
и допуни реченице
глаголима који
означавају радњу
и стање .

Дечак _____ .

Пас _____ .

Целога дана
киши и дува.

Птица _____ .

Кишобран _____ .

Мачка _____ .

Девојчица _____ .

Знаш ли како се кува чорба? Размени мишљење с другом из клупе.

Клин-чорба

Ушао неки путник у једну кућу и тамо затекао бабу. Он је замоли:

- Бако, молим те, имаш ли ми шта за јело?
- Немам ништа – обрецну се баба.
- А ти ми дај лонац, један већи клин и мало воде,

да направим клин-чорбу.

Баба, желећи да види како се од клина прави чорба, брзо му све донесе. Путник метне клин у лонац, наспе воде и све стави на ватру.

Кад се вода угрејала, он заиште од бабе мало соли. Баба му донесе и он посоли чорбу. Кад вода провре, он заиште мало брашна. Баба му и то даде, само да види од чуда каква ће то бити клин-чорба. Он брашно стави у воду и замути, па заиште и једно јаје. Кад је и њега разбио у чорбу, заиште мало масти да је помасти. Затим скине чорбу с ватре, клин извади и баци, а чорбу поједе.

Народна прича

обрецнути се, клин, заискати

Зашто је путник од бабе тражио клин?

Зашто је баба доносила путнику све што је тражио за чорбу?

Које особине има баба из приче? Из којих њених поступака се то види?

Које особине има путник из приче? Из којих његових поступака то закључујеш?

A Сврстај глаголе према томе шта означавају: сванути, радити, спавати, венути, певати, писати, дисати, грмети, севати.

радња: _____, _____, _____.

стање: _____, _____, _____.

збивање: _____, _____, _____.

A Одглумите ову причу у одељењу, али тек пошто је допуните. На пример: путник је још нешто тражио од бабе, баба је имала унука итд.

A Одреди које су врсте следеће реченице.

– Имаш ли шта за јело? _____

– Нема ничега за јело. _____

A На основу приче напиши рецепт за клин-чорбу.

A **Домаћи задатак**
Опиши неки доживљај у којем си показао сналажљивост.

– Донеси клин и мало воде! _____

– Баш ти је добра чорба! _____

A Напиши упитне реченице за следеће одговоре.

_____ Немам.

_____ Имам само једну.

_____ У девет сати.

A Посматрај ову слику и о њој напиши по једну од све четири врсте реченица по значењу.

Како се осећаш када је према теби неко добар? Како се тада понашаш?
Како се осећаш и како се понашаш када те неко напада?

Ветар и Сунце

Једном су се Сунце и свирепи Северац препирали око тога ко је од њих јачи. Дуго су се тако препирали и најзад одлучили да испробају своју снагу на путнику који је у то време јахао великим друмом.

– Пази – рекао је Северац – кад се сручим на њега, одмах ћу му скинути огртач!

Чим је то изговорио, одмах поче дувати из све снаге. Али, што је више дувао Северац, то се путник јаче увијао у свој огртач: он је проклињао невреме, али је ипак јахао све даље и даље. Северац се љутио, беснео, бацао на једног путника и снег и кишу. Проклињући Северац, путник је обукао свој огртач и чвршће затегнуо појас. Онда се и сам Северац уверио да не може скинути огртач с путника.

Сунце, видевши немоћ свог противника, насмешило се, извирило из облака, огрејало и осушило земљу и једног полусмрзнутог путника.

Осетивши топлоту Сунчевих зракова, путник је сам скинуо свој огртач, умотао га и привезао за седло.

– Видиш – рекло је онда Сунце свирепом Северцу. – Милошћу и добротом може се много више урадити него љутњом.

Народна приповетка

свиреп, северац, сручити се, милост

Око чега су се препирали Сунце и ветар?

Како је ветар испробао своју снагу на путнику?

Шта је Сунце урадило за путника?

Како се путник тада понашао?

Зашто је Сунце победило?

Замисли да ти је путник испричао шта му се догодило. Напиши његову причу у три реченице.

Подвуци у причи реченицу за коју мислиш да је порука овог текста и објасни је.

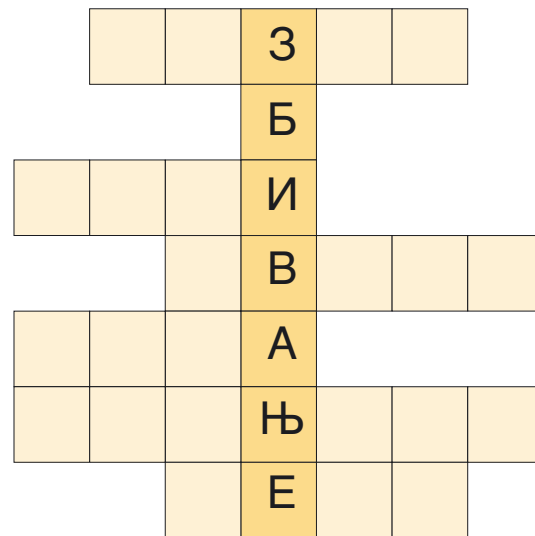
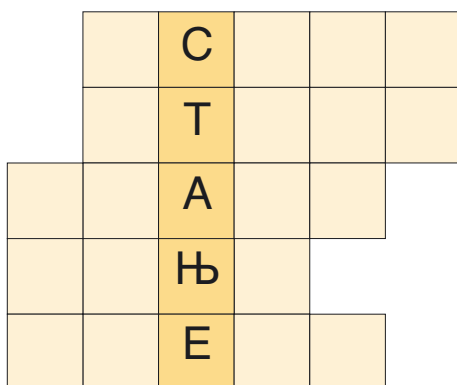
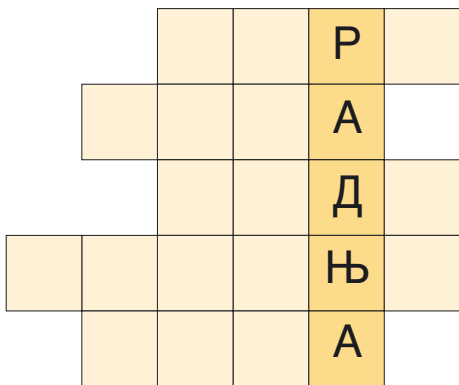
Следеће глаголе сврстај у укрштенице на глаголе радње, стања и збивања.

сева
кува
сади
дрема

грми
склања
игра
веје

стоји
осећа
сања
чита

спава
мрзне
свањива
свиће

Свети Сава је био велики српски просветитељ. Живео је пре осам векова. Путовао је по народу и учио га добру и напретку. Шта још знаш о Светом Сави?

Свети Сава помаже човеку да се снађе

Путујући по свету, свети Сава наиђе на неког човека где стоји крај набујала потока и јауче.

– Што кукаш, човече? – упита га.

– Светитељу, ту је било брвно, а сада га нема. Не могу да пређем преко.

Свети Сава му рече:

– За паметна човека постоји увек много начина да иде напред, а за глупака само један.

Кад светитељ оде, човек помисли како можда има других прелаза низводно или узводно, а и могао би и сам да постави ново брвно или какво камење, па да пређе поток.

– Хвала, светитељу – порадова се човек, па приону на посао.

Симеон Маринковић

просветитељ, светитељ, прионути

Објасни зашто је човек кукао.

Шта је човек одлучио да уради пошто је свети Сава отишао?

Подвучи у причи оно што је човеку поручио свети Сава. Објасни поруку светог Саве.

Смисли три начина на које би могао да се попнеш на неко брдо:

1. _____

2. _____

3. _____

Смисли и напиши шта би питао човека из ове приче.

Напиши шта би питао светога Саву.

Распореди следеће речи у задату табелу: *захвалност, извини, жеља, честитам, хвала, извињење, све најбоље, молба, честитка, добар дан, молим, поздрав.*

љубазне речи	шта изражавамо њима?	речи којима се изражава нељубазност замени љубазним речима које имају исто или слично значење
<i>хвала</i>	<i>захвалност</i>	<i>буљити –</i>
_____	_____	<i>лупетати –</i>
_____	_____	<i>црекати се –</i>
_____	_____	<i>бубати –</i>
_____	_____	<i>цмиздрити –</i>
_____	_____	<i>блејати –</i>

Повежи изразе и њихова значења као што је започето.

Бити као без главе.

Имати главу у торби.

Дићи куфу на главу.

Попети се некоме на главу.

Мотати се по глави.

Бити замазан од главе до пете.

Памет у главу!

Направити велики неред.

Мислити о некоме, нечему.

Досадити некоме.

Бити потпуно упрљан.

Радити нешто без размишљања.

Пази шта радиш!

Бити у великој опасности.

Себични џин

Свако поподне, враћајући се из школе, деца су одлазила у џинову башту и играла се.

Била је то велика прекрасна башта, пуна меке зелене траве, из које је ту и тамо вирио покоји цвет, леп као звезда. А у Пролеће би процветало дванаест бресквиних дрвета и расуло се у цветиће сличне ружичастим бисерима, и тако би башта блистала у шаренилу које би сменила тек јесен богата плодовима. Птичице су скакутале по гранама и певале тако умилно да су деца престајала да се играју и занесено слушала њихов пој.

– Како смо срећни овде! – узвикивала су деца раздрагано.

Једнога дана џин се вратио. Седам дугих година био је у посети код свог пријатеља корнволског џина, и кад је испричао све што је имао, а имао је мало, јер су џинови ђутљиви, одлучио је да се врати у свој замак. Кад је стигао, видео је своју башту пуну деце.

– Шта радите ви овде? – узвикнуо је срдито, а деца, чувши то, уплашише се и разбежаше. – Моја башта је само моја, и ничија више. Нећу никоме допустити да се у њој игра и ужива.

Онда је подигао свуда унаоколо висок зид и ставио таблу с натписом:

Улаз строго забрањен.

Он је заиста био веома себичан џин.

Сирота дечица нису имала више где да се играју. Остао им је само пут, али пун прашине и оштрога камења. Одмах после школе отрчала би пред високи зид и жалосно оби-

лазила око њега, разговарајући само о башти у којој им себични џин није више дозвољавао да се играју.

– Како смо срећни били тамо! – јадала су се деца.

Онда је дошло Пролеће, природа се пробудила и окитила земљу цвећем, а птице су певале. Једино је у башти себичног џина још владала зима. Птицама се више није

певало у пустој башти, а и дрвеће је заборавило да процвета. Само једном је један диван цветак подигао главу и провирио из траве, али кад је видео таблу с натписом, толико се ражалостио због сироте дечице да је поново клизнуо у траву и наставио да спава. Задовољни беху само Снег и Мраз и радосно су узвикивали:

– Пролеће је заборавило ову башту и ми ћемо царевати овде целе године.

Снег је покрио траву, а Мраз је дрвеће увио у сребро. Онда су позвали у друштво Северни Ветар, који је долетео увијен у крзно и, урлајући кроз башту, окретао по цео дан петлове на димњацима.

– Ово је дивно место! – узвикнуо је Северни Ветар раздрагано. – Било би штета да не позовемо и Град у посету. И Град, леденог даха, обучен у сиво, дошао је и три дана непрекидно бубњао по крову замка, док није поразбијао скоро све црепове, а онда је почео да јури по башти што је брже могао.

– Не могу да разумем зашто је Пролеће толико закаснило – говорио је џин седећи поред прозора и гледајући у своју белу хладну башту. – Ипак се надам да ће се време променити.

Али Пролеће никако није долазило, а ни Лето. Јесен је свим баштама донела своје златне плодове, али у џинову башту није свратила, нити јој је поклонила и један једини плод.

– Он је сувише себичан – рекла је Јесен. Тако је тамо владала Зима, а Северни

Ветар, Град, Мраз и Снег ковитлали су се око дрвећа.

Једног јутра, лежећи будан у кревету, џин је чуо толико љупку и пријатну музику да је помислио: то морају бити краљеви свирачи, сигурно пролазе поред замка. У ствари, то је био мали врапчић, који је певао поред прозора. Али прошло је тако много времена откако је џин слушао птице у свом врту, да му је цвркут врапчића сада звучео као најлепша музика. Град, који је дотад стално играо изнад његове главе одједном престаде, а Северни Ветар прекиде свој страшни фијук и умири се. Кроз отворено крило прозора улазио је неки угодан мирис.

– Изгледа да је Пролеће најзад стигло! – повика џин скочивши с кревета и погледа напоље.

Шта ли је угледао?

Видео је чаробан приказ: кроз малу рупу на зиду деца су се провукла у башту и седела на гранама дрвећа. На сваком дрвету које је могао видети кроз прозор седело је по једно дете. Од радости што су се деца вратила, дрвеће је опет процветало и благо њихало гранама изнад дечјих глава. Птице су летеле по башти и раздрагано цвркутале, а цвеће је провиривало кроз зелену траву и задовољно се смешило. Био је то диван приказ. Само у једном, најдаљем куту баште, Зима је још владала. Тамо је стајао један дечачић, толико мален да није могао да дохвати гране дрвета, и обилазио је око њега горко плачући. Сирото дрво било је

joш покривено Мразом и Снегом, а Северни Ветар је бесно фијукао око њега.

– Попни се, мали дечаче – рекло је дрво савивши своје гране што је могло ниже. Али, дечачић је био премален.

Кад је то видео џин, срце му је омекшало и испунило се нежношћу.

– Како сам био себичан! – узвикнуо је.

– Сад знам зашто Пролеће није дошло у моју башту. Ставићу овог дечачића на врх дрвета, срушићу зид и моја башта постаће место на којем ће се деца вечито играти.

– Уистину, био је врло тужан због своје раније себичности.

Полако се спустио низ степенице, пажљиво отворио врата и ушао у башту. Али, чим су га угледала, деца су се

уплашила и разбежала се, а у башти је опет завладала Зима. Само мали дечак није побегао. Његове су очи биле пуне суза, па није видео кад се џин појавио. Џин се прикрао иза његових леђа, узео га благо у руке и ставио на дрво. У тај мах дрво је процветало, птичице су долетеле на његове гране и зацвркатале, а мали дечак је загрлио џина и пољубио га. Остала деца, видевши да џин више није зао, потрчала су у башту, а са њима је дошло и Пролеће.

– Ово је одсад ваша башта, дечице – рече џин, па узе велику секиру и сруши зид.

У подне, кад су се људи враћали из града, угледали су џина како се игра с децом у најлепшој башти коју су икада видели.

себичан, несебичан, срдито, јадати се, ковитлати се, фијукати, прикрасти се, у тај мах

Оскар Вајлд

Издвој (обележи) у причи следеће описе и кажи како их доживљаваш:

- опис расцветале џинове баште
- опис џинове баште зими
- чаробан приказ који је џин видео кроз рупу на зиду.

Пронађи и подвуци реченице које говоре о томе како су се деца осећала.

Како се природа побунила против џина?

Објасни у ком тренутку је срце себичног џина омекшало.

Наведи речи и поступке који показују:

- џинову себичност

– џинову несебичност и доброту

Како, по твом мишљењу, џин у истој причи може бити и себичан и несебичан?

Објасни по чему су деца препознала да џин више није зао.

Како изгледа природа кад падне снег? Како се ти тада осећаш?

Први снег

У осветку зоре, кроз сумрачак тавни,
покривене снегом почивају равни.

А студени лахор кроз долине мирне
преко пустих поља кад-и-када пирне –

и с вихором лаким сеоца се хвата,
па засипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прозорје мило
ноћ, ведра и хладна, не подиже крило.

Из даљине само лисица се краде,
па кокоши вреба и пилиће младе –

и од њених шапа и туна и тамо
у првоме снегу траг се види само...

Војислав Илић

*сумрачак, таван, раван, пирнути,
стреха, красти се, туна*

Замисли да сваку строфу ове песме
треба да насликаш. Опиши како би сваку
песничку слику појединачно насликао.
Које би детаље истакао? Које би боје
употребио? Дај наслов свакој слици.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

5. _____
6. _____

Објасни шта значи стих:
Покривене снегом почивају равни.

- _____
- _____
- _____
- _____

Смисли и допиши још неке речи које се римују са задатим речима:

мирне, пирне _____

хвата, врата _____

мило, крило _____

краде, младе _____

Изабери две строфе из песме које ти се највише свиђају. Препиши их овде латиницом.

Мој дневник

Замисли да водиш дневник. Овде опиши један свој зимски доживљај.

Попуни празна места одговарајућим речима:

Зима је била _____ .

Ветар је _____ , а _____ пахуље падале су као _____ .

Замисли да треба да се бринеш о некоме ко је млађи од тебе. Шта би му рекао, како да се чува од разних опасности?

Врапчић

Живео је тако жутокљуни врабац. Звао се Пудик. Живео је изнад једног прозорчета, испод стрехе, у топлом гнезду од кучине, маховине и другог материјала. Да лети – још није пробао, али крилима је већ махао и стално је извиривао из гнезда: хтео је што пре да сазна какав је овај бели свет и хоће ли му се свидети.

– Шта је, шта? – питала је врабица мама.

Он би стресао крилима и цвркутао, гледајући на земљу:

– Црна је, прецрна!

Долетео је отац, доносио бубице Пудику и хвалио се:

– Џив, џив!

А Пудик је гутао бубице и мислио: „На шта ли су поносни?! Дали ми црва с ножицама, велика ствар!“

И све је извиривао из гнезда, разгледао све.

– Чедо, чедо! – секирала се мајка. – Пази, стрмоглавићеш се.

– Чим, чим? – питао се Пудик.

– Ма како чим? Пашћеш на земљу, мачка – хоп! И прогута те! – објашњавао је отац одлазећи у лов.

Тако је то било, а крила се нису журила да порасту.

Једном поче да дува ветар, а Пудик упита:

– Шта је, шта је то?

– Фију, дунуће ветар и бациће те на земљу

– мачки – објашњавала је мајка.

То се Пудику не допада, па ће:

– А зашто се љуља дрвеће? Нека престане, па ће ветар стати.

Мајка је покушавала да му објасни да то није тако, али он није поверовао. Волео је да све објашњава на свој начин.

Пролази крај њих сељак, размахаше се рукама.

– Мора да му је крила очупала мачка

– рече Пудик – само су му кошчице остале!

– Па то је човек, сви су они без крила!

– каже му врабица.

– А зашто?

– Код њих ти је тако, они живе без крила.

Увек су на ногама, скачу, разумеш?

– А због чега?

– Кад би имали крила, они би нас ловили, као што тата и ја ловимо мушице...

– Грозота – рече Пудик – грозота, глупаво! Сви морају имати крила. Па на земљи је горе него у ваздуху!... Кад ја одрастем, већ ћу уде-сити да сви лете.

Пудик није веровао мами. Он још није знао да они који мами не верују рђаво пролазе. Седео је на самој ивици гнезда и из свег гласа певао.

Певао је он, певао и – претурио се из гнезда. Врабица брзо за њим, а мачка, риђа, зелених очију – одмах се ту створи.

Уплашио се Пудик. Раскрилио се, клатио се на сивим ножицама и цвркуће:

– Част ми је, част ми је...

А врабица га гура у страну. Сва се нако-стрешила – страшна, храбра. Кљун је

отворила и циља мачки у око.

– Даље, даље. Лети, Пудик, лети на прозор, лети...

Страх подиже са земље врапчића. Он поскочи, замаха крилима и – један, два! Ево га на прозору!

Тада је и мама долетела – без репа, али пресрећна. Села је крај њега, кљуцнула га у затиљак и каже му:

– Шта сам ти говорила, шта?

– Па шта ћеш – каже Пудик. – Не можеш се свему одједном научити!

А мачка седи на земљи, чисти шапе од перја, гледа их – риђа, зелених очију – и жалосно мјауче:

– Ме-е-кан, тако ме-е-кан врапчић, као ми-и-шић... Мијау-у...

– И, ако заборавимо да је мама остала без репа, све се добро свршило...

Максим Горки

стреха, кучина, стрмоглавити се, грозота, раскрилити се, затиљак

Подвуци сва питања у тексту која је Пудик постављао родитељима.

Другом бојом подвуци савете које су му давали мајка и отац.

Напиши како је мајка врабица бранила Пудика од мачке.

 Зашто је мама остала без репа?

 Наведи све ликове из ове приче.

 Које су особине врапчића Пудика из ове приче? По чему то закључујеш?

 Које су особине мајке врабице? По чему то закључујеш?

 Какав савет би ти дао Пудик?

 У реченици: *Врабац лети подвуци* субјекат црвеном бојом, а предикат плавом. Објасни шта означава субјекат, а шта предикат.

  Смисли другачији наслов за ову причу.

 Драматизујте ову причу и одглумите је у одељењу.

 Замисли да врапчић Пудик слави први рођендан. Напиши му честитку. Не заборави да је адресираш. Смисли и напиши како се презива и која му је адреса.

Глаголска лица

Глаголи се мењају по лицима.

Глагол може бити у **првом, другом и трећем лицу једине или множине.**

једнина	множина
1. прво лице – ја пишем	1. прво лице – ми пишемо
2. друго лице – ти пишеш	2. друго лице – ви пишете
3. треће лице – он, она, оно пише	3. треће лице – они, оне, она пишу

Глаголска времена – прошло, садашње и будуће време

Глаголи означавају радњу (стање, збивање) која се догађа

- у тренутку говора – у **садашњем времену**
- радњу која је вршена у прошлости – у **прошлом времену** и
- радњу која ће се догодити у будућности – у **будућем времену.**

Прочитај следећи разговор.

- Комшија, јеси ли видео у парку мог сина Владу?
- Да, **трчи, трчао је** и **трчаће** за лоптом.
- Како то, комшија?
- Тако, лепо. Ако је још тамо где сам га видео, он **трчи** за лоптом. Ако је са друговима отишао да се пење на дрво, онда **је трчао**. Све док га ти не позовеш кући, он **ће трчати** за лоптом.

Попуни следећу табелу:

глаголска лица	садашње време	прошло време	будуће време
једнина	1. ЈА	трчим	сам трчао ћу трчати
	2. ТИ		си трчао
	3. ОН	трчи	
множина	1. МИ		ћемо трчати
	2. ВИ		сте трчали
	3. ОНИ	трче	

Шта је то чардак? Ако не знаш значење те речи, пронађи га у речнику на крају читанке. Како изгледа чардак ни на небу ни на земљи?

Чардак ни на небу ни на земљи

Био цар, па имао три сина и једну кћер, коју је чувао као очи у глави. Кад дјевојка одрасте, једно вече замоли се оцу своме да јој допусти да изиђе с браћом мало пред дворе у шетњу; и отац јој допусти. Али тек што изиђе пред двор, у један мах долети из неба змај, шчепа дјевојку између браће и однесе је у облаке. Браћа отрче брже-боље оцу и кажу му шта је било, и рекну му да би они радо своју сестру потражили. Отац им допусти да иду да је траже, и да им свакоме по коња и остало што треба за пут; и тако они отиду.

По дугоме путовању наиђу на један чардак који нити је на небу нити на земљи. Помисле да неће у ономе чардаку бити њихова сестра, па се одмах стану договарати како би се на њ попели. И послије дугога промишљања и договарања договоре се да један од њих свога коња закоље

и од коњске коже да скроје опуту, па притврдивши један крај од ње за стријелу, да пусте одоздо стријелу из лука да се добро за чардак прихвати како би се уз њу попети могли.

Млађа два брата рекну старијему да он свога коња закоље, али он не хтједе. Онда најмлађи закоље свога; од коже његове скроји опуту, један крај од ње веже за стријелу, пак је пусти из лука у чардак. Кад дође да се пење уз опуту, опет најстарији и средњи не хтједну се пети, него се попне најмлађи. Попевши се горе, стане ићи из једне собе у другу. И тако наиђе на једну собу у којој виде своју сестру гдје сједи, а змај јој метнуо своју главу у крило и спава. Она, кад виде брата својег, уплаши се и почне га тихо молити да бјежи док се није змај пробудио.

Али он не хтједне, већ узме буздован, па размахну њиме и удари змаја у главу. А змај се иза сна маши руком на оно мјесто гдје га је он ударио па рече дјевојци:

– А, овдје ме нешто уједе.

Кад она опет рекне, а царев га син још једном удари у главу, змај опет рече дјевојци:

– Опет ме нешто овдје уједе.

Кад он трећи пут замахне да га удари, онда му сестра покаже да удари у срце, и он удари онамо. И како га удари, змај остане на мјесту мртав, а царева га кћи стури с крила, па потрчи брату своме те се с њиме пољуби. Па узевши га за руку, стане га водити кроз све собе.

Најпре га уведе у једну собу у којој је био крилатаст вранац за јаслима привезан с цијелим такумом од чистог сребра. Потом га одведе у другу собу у којој је за јаслима стајао крилатаст ђогат с такумом од сухога злата. Најпослије га одведе у трећу собу гдје

је за јаслима био крилатаст кулаш и на њему такум драгим камењем окићен. Кад прође те собе, онда га сестра одведе у једну собу у којој је дјевојка једна сједила за златним ђерђефом и златном жицом везла. Из те собе одведе га у другу у којој је друга дјевојка златне жице испредала. А најпослије уведе га у једну собу у којој је трећа дјевојка бисер низала, а пред њом на златној тепсији од злата квочка с пилићима бисер кљуцала. Све ово обишавши и видјевши врати се натраг у ону собу гдје је мртав змај лежао, па га извуче напоље и баци на земљу. А браћа, кад га виде, умало их грозница не ухвати. Потом најмлађи брат спусти најприје сестру своју браћи, па онда све три дјевојке, једну за другом. Спуштајући дјевојке браћи, сваку је намјењивао чија ће која бити. А кад спусти трећу, он њу за себе намијени.

Браћа његова, завидећи му што је он био јунак, те је сестру нашао и избавио, пресијеку опуту да он не би могао сићи. Онда нађу у пољу једно чобанче код оваца, преобуку га и мјесто брата свога оцу поведу, а сестри својој и дјевојкама оштро запријете да никому не казују шта су они учинили.

Послије некога времена дозна најмлађи брат на чардаку да се браћа његова и оно чобанче онијем дјевојкама жене. Онај исти дан у који се најстарији брат вјенчао, он узјаше на вранца; па, баш кад су сватови из двора излазили, долети међу њих, те свога брата младожењу удари буздованом да се одмах с коња праметнуо. Онда одлети опет у чардак.

Кад дозна да му се средњи брат жени, а он у оно исто вријеме кад су сватови из двора ишли долети на ђогату, те и средњега брата удари тако да се двапут преметнуо; па између сватова опет одлети.

Напосљетку дознавши да се чобанче његовом дјевојком жени, узјаше на кулаша и одлети у сватове. Баш кад су из двора излазили, младожењу удари буздованом да се трипут преметнуо.

у један мах, опута, притврдити, буздован, стурити, стати, крилатаст, вранац, јасле, такум, ђогат, кулаш, ђерђеф, преметнути се, ђипити

Препричај и објасни део из бајке за који мислиш да је најзбудљивији.

Пронађи и подвучи описе коња са чардака. Којим речима су описани?

Другом бојом подвучи описе соба у којима су биле девојке на чардаку. Испричај како замишљаш ове собе.

Наброј ликове из бајке. _____

Главни лик из бајке је _____

Његове особине су: _____

А сватови ђипе да га ухвате, али он не хтједне ни бјежати, него се покаже да је он најмлађи царев син и да су га браћа од зависти оставила на ономе чардаку у којему је он сестру нашао и змаја убио. А то све засвједочи и сестра и оне дјевојке.

Кад то цар чује, он се наљути на своја два сина и отјера их одмах од себе, а њега ожени дјевојком коју је сам изабрао и остави га након себе да царује.

Српска народна бајка

Ово је српска **народна бајка**. Њен аутор није познат. Настала је у народу и преносила се с колена на колено усменим путем, причањем. Аутори неких бајки су познати писци. Због тога их зовемо **ауторским бајкама**.

Подели ову бајку на 8 делова према следећим насловима. Сваки део одвој линијом и обележи бројем.

1. Змај отима девојку од браће.
2. Браћа стижу до чардака.
3. Најмлађи брат се пење на чардак.
4. Најмлађи брат убија змаја на чардаку.
5. Обилазак соба на чардаку.
6. Браћа издају најмлађега.
7. Освета најмлађега брата.
8. Цар сазнаје истину.

Препричај укратко бајку према овим насловима.

Смисли и напиши бајку у којој ће главни ликови бити: крилати коњ, витез који има чудотворни мач и зачарана принцеза, претворена у врану. (Погледај на стр. 159 упутство за правилно писање писмених састава.)

A series of horizontal blue lines for writing a story.

Vesti

NEVIDLJIVA PTICA

Toša Baj, Sremac predškolskog uzrasta iz Beočina, javlja nam da je iznad Fruške gore video nevidljivu pticu. Po njegovim rečima, nevidljiva ptica je ista kao i vidljiva, s tom razlikom što je nevidljiva.

NEVIĐEN PRONALAZAK

Danica Vasić iz Kraljeva bavi se pronalazačkim radom. Nedavno je pronašla nevidljivi papir. Javno prikazivanje svog pronalaska izvršila je na času matematike, kada je nastavnik tražio domaće zadatke. Danica je izjavila da je ona u stvari napisala domaći zadatak, ali na nevidljivoj hartiji. Nastavnik je bio oduševljen, međutim, interesovali su ga detalji. Pitao je Danicu zašto se bar brojke ne vide, hartija nije ni važna u domaćem zadatku, a Danica mu je rekla da je ona verovatno usput pronašla i nevidljivo mastilo, tako da je to samo uvećalo njenu slavu u školi.

Ljubivoje Ršumović

Podvuci u tekstovima rečenice kojima su opisani čudni dečji pronalasci.

Napiši šta ti misliš o tim pronalascima.

Zamisli da si novinar. Smisli i napiši vest o tome kako je neko pronašao nešto neobično ili smešno. Neka ti sledeća pitanja pomognu u pisanju.

Naslov vesti _____

Šta se dogodilo? _____

Ko su učesnici u događaju? _____

Kada se događaj iz vesti odigrao? _____

Gde se to dogodilo? _____

Kako se odvijao događaj? _____

Autor vesti _____

Iseci iz novina i ovde zalepi neke zanimljive vesti.

Граматика

врста речи

глаголи

казују: радњу

стање

збивање

време

садашње прошло будуће

глаголска лица

1. лице 2. лице 3. лице

број

једнина множина

служба речи

субјекат

+ предикат

= проста реченица

Марко

спава.

обавештајна

потврдна

врста речи

именица

глагол

именује биће

казује стање

властита

садашње време

род – мушки

3. лице

број – једнина

број – једнина

Шта знамо о речима

- речи се састоје од гласова
- писана ознака за глас је слово
- речи могу да имају више значења
- од једне речи може да се гради више нових речи
- речи могу да имају исти облик, а различито значење
- речи могу да имају различите облике, а исто или слично значење

ЧИТАМО

- приче и песме о љубави

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- придеви (описни и присвојни)
- књижевне и некњижевне речи
- народне умотворине (загонетке)
- род и број придева

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да одговориш на писмо
- да направиш мали речник некњижевних речи
- да смислиш загонетке
- да решиш ребусе
- да од песме направиш причу

Љубавна песма

Био једном један маслачак.
И био на небу бели облачак.

Облачак горе, маслачак доле.
Гледећи се, почеше да се воле.

Дођоше врућине нечувене
и маслачак поче да вене.

Облачак притрча брзо у помоћ:
киша је лила све до у поноћ.

И кад год је било потребе,
облачак даваше све од себе.

Од благородне, топле кише
маслачак растао све више, више,

ишао све даље од овог света,
надрастао је сва дрвета,

и једнога је дана маслачак
нежно дотакао бели облачак.

гледити се, нечувен, надрасти

Милован Данојлић

Како су почели да се воле облачак
и маслачак?

У каквој невољи је био маслачак?

Како му је помогао облачак?

Објасни шта значи стих:
Облачак даваше све од себе.

Објасни по чему се види да се облачак
и маслачак воле.

Домаћи задатак

Замисли да је облачак добио овакво
кратко писмо.

Цветна ливада, у пролеће
Драги мој облачку,
Данима већ нема кише. Земља је
сува, а ја сам много жедан. Сањам те
како долазиш.

Молим те, помози ми!
Воли те

Твој маслачак

Смисли и напиши писмо, одговор
облачка.

Придеви

Капа

Ова капа је **жута**, а ја бих волела да је **црвена**. Она је **велика**, а ја бих волела да је **мала**. **Дебела** је, а ја бих да је **танка**.

Капа је **сестрина**, а ја бих волела да је **Јанина**, јер ја сам Јана.

Одговори на следећа питања:

Каква је капа? _____ **Каква** би требало да буде? _____

Чија је капа? _____ **Чија** би требало да буде? _____

Придеви су речи које стоје **уз именице** и ближе их одређују по **особини** или **припадању**.

Описни придеви означавају какво је нешто.

Смисли и напиши на линијама још неке описне и присвојне придеве о капи.

Присвојни придеви означавају припадање, то јест чије је нешто.

Каква је?
(описни придеви)
жута, _____

Чија је?
(присвојни придеви)
сестрина, _____

Књижевне и некњижевне речи

У **књижевном језику** постоје правила којих се треба придржавати да би се говорило исправно. Језик којим су писане приче, песме и романи називамо књижевним. Веома је важно много читати, усвајати нове речи и тако неговати књижевни језик. Уочи грешке у овој шаљивој песми.

Где је грешка

– Слонови не волу да их ноге болу.
Кад се само сету и они полету да не иду пешке.

И ту нема грешке.
Где је грешка?
– Не каже се волу него воле,
и не може болу него боле,

И не иде сету него сете
и не ваља лету него лете!

Душан Радовић

На шта помислиш када чујеш реч – мајка? Које друге речи добро иду уз ту реч?

Шта је највеће

Небо је нешто сасвим, сасвим широко,
па ипак може да стане у свако око,
јер око је веће,
и још веће,
и највеће од свега,
веће од града,
од брега,
веће од мога тате...

У њега може да стане
сто милиона звезда.
У њега птице долете.
У њега путеви сврате.
У њега уплове бродови.
Догегају се куће и тргови.
У њега дојуре аутобуси
и дотрче сви моји другови.

Јер око је као стотину мора
и још једанпут толико.
Њега никада није пропешачио нико,
ни опловио нико,
ни облетео нико.

Једино ако мама у моје око дошета,
тад нема места за небо,
за птице
и мора широка,
јер мама је већа од неба и већа од целог
света,
и већа од оба ока.

Мирослав Антић

Зашто је око у овој песми веће од свега?

Зашто је детету мама већа од целог света и већа од оба ока?

Објасни стих у којем дете за око каже:
У њега дотрче сви моји другови.

Погледај упутство за изражајно рецитовање са стране 159 и означи како би ову песму требало изражајно читати или рецитовати.

Загонетке

Црвено, малено, цара с коња скинуло.

(_____)

Млада сам и зелена, лепа и малена;
ко ме такне, куне ме.

(_____)

Црвен јарац по кошари скаче.

(_____)

(адогај, кизеј, авирпок)

Пронађи решења загонетки и упиши их. Поређај их по тежини:

1. лаке, 2. тешке и 3. најтеже за решавање.

Подвуци све придеве у овим загонеткама. Напиши придеве за опис Сунца и за опис лопте.

Придеви који описују Сунце.

Смисли загонетку за Сунце, користећи неке придеве које си навео.

(Сунце)

Придеви који описују лопту.

Смисли загонетку за лопту. Користи неке придеве које си написао.

(лопта)

Домаћи задатак

Пронађи у збирци народних умотворина још неке загонетке и препиши их. Поређај их по тежини:

1. лаке, 2. тешке и 3. најтеже за решавање.

Prva ljubav

Ima jedna neobična
Uredna i fina
Neviđena nikom slična
Zove se Marina

Sreli smo se jutros rano
U liftu a sami
Na nju mislim neprestano
Sve sam rekô mami

Saznao sam preko Sime
Koliko je stara
Našao sam njeno ime
Na spisku stanara

Stanuje na trećem spratu
Često ide dole
Ima brata mamu tatu
Iz iste smo škole

Deda kaže to je ljubav
Slažem se potajno
Osećam se kao gubav
Ali mi je sjajno

gubav

Dragomir Đorđević

Pronađi i podvuci reči koje opisuju
Marinu.
Kako ti zamišljaš Marinu?

Objasni šta znače stihovi:
Osećam se kao gubav
Ali mi je sjajno.

Smisli i napiši šta bi o ponašanju dečaka
kazala Marina.

Objasni kako se ponaša zaljubljen dečak
iz pesme. Kako bi se ponašao ti da si
zaljubljen?

Род и број придева

Придеви се слажу са именицом уз коју стоје и због тога имају облике за **мушки, женски и средњи род**. Такође, као и именице, имају облике за **једину и множину**.

	јединина	множина
мушки род	УРЕДАН дечак	УРЕДНИ дечаци
женски род	УРЕДНА девојчица	УРЕДНЕ девојчице
средњи род	УРЕДНО дете	УРЕДНА деца

У табелу упиши придеве у одговарајућем роду и броју који се слажу са именицама *дечак, девојчица и дете*.

јединина			множина		
мушки род	женски род	средњи род	мушки род	женски род	средњи род
леп		лепо		лепе	
	весела			веселе	
висок			високи		висока
	срамежљива				срамежљива
		храбро	храбри		

Пронађи и напиши придеве који имају супротно значење:

нежан – *груб* _____

себичан – _____

паметан – _____

говорљив – _____

висок – _____

вредан – _____

Напиши придеве на основу следећих објашњења. Одреди описне и присвојне придеве.

који припада Марку: _____ који ником не чини зло: _____

који има малу дужину: _____ који припада учитељици: _____

пун снаге: _____ који припада школи: _____

Стакларева љубав

Сав занесен, дечак је посматрао како се надимају очеве груди, а безоблична ужарена маса, на врху дуге стакларске цеви, претвара у стаклену зделу за воће и колаче.

– Кад порастем и ја ћу постати стаклар!
– рече малишан једнога дана, а отац га, одложивши посао, збуњено погледа.

– За стакларе су потребна јака плућа, а ти једва успеваш да угасиш рођенданску свећу. Није то посао за тебе, синко! Бежи од стакларске пећи као од куге док ти није спржила лице и душу... – стаклар заћута и с тугом се загледа у дечакове модре очи. Такве у породици никада нико није имао, нити је ико био тако провидан и танак.
– Иди, играј се, дете... – отац уздахну.
– И не долази више овамо!

Али, дечак није био у стању да послуша његов савет. Сјај и прозирност стакла привлачили су га више од било чега на свету. У блеску росе видео га је, у бојама дуге, у сну. Чак му је и поток личио на неко течено стакло које скакуће преко камења и које се негде у даљини претвара у стаклено језеро насељено прозрачним језерским вилама. Је ли чудо што крадомице настави да одлази у стаклару? Што занемари и сан и игру? Али, без обзира на то колико се трудио, грудва на врху дувалке није се претварала у пехар или зделу. Мртва и мутна, висила је неко време, затим се откидала и падала на тло као нека наказна воћка.

Брже од сувог лишћа низ планинску реку, отицали су дани, месеци, године. Али, дечак није одустајао. Делимично због тврдоглавости, делимично због прича старих стаклара да у рудачи живи чаробњак који се појављује једном у сто година, ономе ко га угледа дарујући способност да од стакла начини све што жели: од стакленог цвета до птице.

– Кад би ми се, макар на тренутак, указао! – сањарио је малишан и из све снаге дувао у цев све док стаклена маса није почела да се шири као мехур. Али, да од мехура направи зделу није му полазило за руком, и он се зарече да више неће одлазити у стаклару. Па ипак, већ сутра тамо оде као да га ноге саме носе.

Понекад му се чинило да у стаклу види нечије лице како се смеши, али то није трајало дуже од тренутка, и смешак се гасио као да га није ни било. Но, и поред неуспеха, дечак је у стаклару одлазио све чешће и остајао све дуже. Једне ноћи он виде како провејава крупан и влажан снег и затрпава крошње дрвећа и плочнике. „Не начиним ли ноћас стаклени цвет прозрачнији од мехура сапунице, више никада нећу крочити у стаклару!“, промрмља дечак у себи и замочи цев у врелу, житку масу.

Већ су га груди болеле од напрезања, а грудва никако да се почне ширити. Тек пред зору он виде како се стаклена маса

увија и преображава у стаклени цвет какав никада нико није видео. Ван себе од радости он сави дугу светлуцаву дршку, направи за њу постоље и одложи цвет на полицу. Затим узе другу грудву и зачуди се. Као да је од пене било начињено, стакло се поче тањити и претварати у птицу дугог репа у коме су се преливале најнежније и најблиставије дугине боје. „Да направим још једну пре него што мајстори уђу у стаклару...“, помисли. Али, када се стаклени мехур рашири, он виде како се, уместо у птицу, тмаста и безоблична грудва преображава у девојчицу тако прозачну и блиставу да су га од сјаја њеног лица очи болеле.

Као опчињен стајао је неко време и зурio у њу.

– Ај, кад би проговорила или коракнула... – уздахну и истовремено се наруга самом себи: ко је још видео стакло које корача или говори? Само будала може пожелети нешто што не бива...

– Ко то каже? – стаклена девојчица се закикота, поскочи и малим хладним прстом

дотаче дечаков образ, па поче да расте. Била је већ скоро дечакове висине, кад мали стаклар чу кораке радника који су долазили на посао.

– Е, свашта! – прогунђа дечак. – Већ је почело да ми се привиђа стакло које расте и говори! – малишан надланицом протрља очи, уверен да сања, али девојчица је и даље стајала крај њега и прекорно га посматрала.

– А што не би говорило? – рече љутито.

– Зато што је то немогуће! – одврати дечак.

– Па, ти веруј да је немогуће, ако ти се то свиђа! – својом маленом шаком она дотаче дечаково раме и осмехну се. – А сад ме води твојој кући, јер ускоро ће радионица бити пуна људи.

– Шта да кажем родитељима? – забрину се малишан. – Запањиће се кад те виде...

– Неће ме видети! – одврати девојчица.

– Ја ћу бити видљива само за тебе... – нечујно, она пође за дечаком и исто тако нечујно уђе у његову кућу.

Од тога дана дечакова мајка није могла сопственим очима да поверује. Је ли тај насмејани дечак, који све брже израста у младића, њено слабачко, смркнуто дете? Шта се то с њим догађа? С ким он то у мраку разговара? Покушавала је да сазна. Али, на сва њена питања син је ћутао и растао, очију пуних неког тихог, радосног сјаја. Заједно с њим расла је и девојчица, нежна и прозирна као да ју је водена вила родила, и била стално уз дечака: у кући, у школи, на јави и у сну. Мајстори из стакларе чинили су све да докуче ко му то у раду помаже. Такве стаклене цветове, птице и пехаре

никада нико није успео да направи. Да није чаробњак из рудаче ту умешао своје прсте? Од кога је момчић све то научио? Узалуд су се трудили да прокљуве његову тајну. Мали стаклар је ћутао, а дани су се као цветове руже отварао.

Крај реке, док је посматрао облаке како се огледају у води, он помисли како од њега нема срећнијег момка на свету и истог трена осети како му кроз груди промиле језа. Шта ако Светлоока оде као што је и дошла? Ако, једноставно, ишчезне?

– Бићеш увек са мном? – прошапута бојажљиво. – И волећеш ме вечно?

– Док ме не удариш или не гурнеш, запамти! Љубав је крхкија од стакла. За њу је потребно много стрпљења, много нежности... Лепотица од стакла се осмехну, а младић убрзо заборави и своју стрепњу и њену опомену.

Летеле су недеље и месеци као златне стрелице и он поверова да ће увек тако бити. Под његовим прстима стакло се савијало у гранчице, у светлуцаве влати траве, цветове пузавица и његова слава је расла. Људи су из далека долазили да виде његове творевине од стакла, да им се диве.

– Од ове грудве направићу паучину с капи-ма росе. На дневном светлу блистаће као бисери... – рече мали стаклар једне ноћи, али му посао не пође за руком и Светлоока се, нехотице, насмеја.

– Та ти паучина личи на резанце... – рече, а он је, у љутини, не размишљајући, гурну. Истога часа чу се неки рески звук као да

се стакло ломи и он, сав очајан, виде како се девојка претвара у гомилицу стакленог праха и у струји ваздуха излеће кроз прозор.

– Опрости ми, врати се! – повика младић ван себе од туге и запрепашћења и потрча за стакленим прахом који се све брже осипао, и на крају нестао...

Узалуд ју је звао, узалуд за њом трчао. Ни у сан му није свраћала, а дани су се као снежне пахуље ковитлали. Једино му се,

с времена на време, чинило да је у сјају стакла види, а онда и то престаде и он поверова да је све био само сан.

Полако поче да је заборавља, ожени се, изроди децу.

Већ му и белина косу на челу покри, кад једне ноћи опази како се његов најмлађи син искрада и одлази у стаклару. Затим угледа његов први стаклени цвет и тихи, радосни сјај у очима и не питајући ништа схвати да прича не престаје да се понавља.

Гроздана Олујић

стаклар, стаклара, стакларев,
стакларски, стакласт, стаклен,
крадомице, рудача, жидак, тмаст,
прокљувити, творевина, резак

Једном бојом подвуци речи које је отац говорио дечаку.

Другом бојом подвуци реченице које говоре о томе шта је дечак желео и видео у својим сновима.

Којим речима је описана птица од стакла коју је направио дечак?

Опиши девојчицу од стакла.

Објасни две последње реченице из бајке.

Пронађи у причи и препиши најлепше реченице о љубави.

Замисли лађу на олујном мору. Каква осећања изазива у теби та слика?

Замислите

Замислите, децо, једно велико море,
и у том мору једну велику лађу,
и на лађи округле прозоре,
и на једном прозору – принцезу Нађу.

Замислите сад, децо, то исто море,
и у том мору исту велику лађу,
и на лађи исте округле прозоре,
и на другом прозору – разбојника Кађу.

Замислите онда: бура иде,
ветрова фијук и таласи,
и један талас принцезу скиде
и поче млади живот да гаси.

Замислите, децо, сто таласа,
већих сто пута од сваке принцезе,
може и ајкула свакога часа
на модром таласу да се доведе.

Страхом и болом обузет,
појави се отац принцезин
и рече:
– Онај биће ми зет,
ко спасе млади живот њезин!

Замислите, децо, пуна лађа,
све официри, принчеви, адмирал...
И сви ћуте, сви дрхте, само Кађа
скочи – и море га зали.
Кађа извали страшну псовку
на рачун ветра, на адресу живота,
на име мора,

избеже смрти мишоловку
и спасе принцезу из валова.

Замислите сад: отац тај,
краљ сигурно, а цар вероватно,
подиже Кађу у загрљај
и пољуби га ноншалантно.

– Ово је кћер моја, а жена ваша – принцеза
мила Нађа!
– А ја сам, с допуштењем, извините на сметњи,
разбојник Кађа!
Умири се море, затаји ветар, стаде лађа...

Пуни страха, пуни стида, препуни језе –
сви гледаху у правцу принцезе.

– Храбри Кађа – рече бледа принцеза –
ја сам ваша
Нађа...
Извините, тата, на овом свету
свашта се догађа!

Душан Радовић

*разбојник, модар,
зет, адмирал, вал,
ноншалантно*

 Који је за тебе најзбудљивији тренутак у овој поеми?

 Зашто?

 Подвуци у поеми и објасни стих којим се описује понашање официра с лађе док се принцеза давила у мору. Затим подвуци стих који дочарава изглед официра у тренутку када је принцеза спасена.

 Другом бојом подвуци стихове којима се приказује лик разбојника Кађе.

 Напиши особине разбојника Кађе.

 Да ли ти је неки део поеме био смешан? Зашто?

 Како доживљаваш следећи опис:
Умири се море, затаји ветар, стаде лађа...?

 Испричај како се понашао принцезин отац пошто ју је Кађа спасао.

 Зашто су сви гледали у правцу принцезе?

 Напиши како се спасена принцеза осећала. О чему је све размишљала?

 Реши ребусе.

Л=Н

Л=К

Домаћи задатак

Ову поему претвори у кратку причу.
Дај причи другачији наслов.

Да ли си читао књигу, гледао филм или телевизијску серију о девојцици по имену Пипи Дуга Чарапа? Како је замишљаш?

Пипи забавља тетка Лауру

Једног поподнева Пипи изађе у врт очекујући Томија и Анику. Али пошто се ни Томи ни Аника не појавише, Пипи одлучи да оде и види шта је с њима. Нађе их у њиховом врту, у сенику. Али, нису били сами. Седели су са мамом – госпођом Сетергрен – и једном веома пријатном старом тетком која им беше дошла у посету. Њих две су пиле кафу, а деца сок.

Томи и Аника похиташе у сусрет Пипи.

– Дошла нам је тетка Лаура – рече Томи.

– Зато нисмо дошли к теби.

– Изгледа пријатно – рече Пипи и провири кроз лиснате гране. – Морам да поразговарам с њом. Волим старе добре тетке.

Аника се мало узнемири:

– Мо ... можда је ... боље да не говориш много – рече она. Аника се сетила како је Пипи једном дошла к њима на кафу и како је толико много причала да се Аникина мама сасвим озловољила због тога. А Аника никако није желела да ико буде зле воље због Пипи, коју је толико волела.

– Да не разговарам с њом? – рече Пипи зачуђено. – Можеш бити сигурна да ћу разговарати. Та зар не треба да будемо љубазни према гостима? Када бих само седела и ћутала као заливена, жена би могла помислити да имам нешто против ње.

– Али, јеси ли сигурна да знаш како се разговара с теткама? – упита Аника уплашено.

– Треба их забавити, развеселити, ето тако се с теткама разговара – одговори Пипи

након кратког размишљања. – Управо то намеравам сад да учиним.

Пипи уђе у сеник. Најпре се поклати госпођи Сетергрен, а онда погледа стару госпођу подигавши обрве.

– О, кога то видим! Па то је тетка Лаура! – рече она. – И то лепша него икад раније! Могу ли да добијем мало сока да ми се не осуши грло у случају да можда поведемо разговор?

Ово последње рече Томијевој и Аникиној мами. Госпођа Сетергрен јој пружи чашу сока и рече:

– Мала деца треба да се виде, али да се не чују!

– Ух – рече Пипи – надам се да људи имају и очи и уши. Па, иако волим да гледам око себе, треба, ваљда, и уши нешто да раде. Али, има и таквих који мисле да уши постоје само зато да се њима мрда.

Госпођа Сетергрен не обрати пажњу на Пипине речи: окрену се старој госпођи.

– Како се осећа наша мала тетка Лаура?
– упита госпођа Сетергрен срдачно.

Тетка Лаура је изгледала забринуто.

– Не ваља, ништа не ваља – одговори она. – Стално сам нешто узнемирена и нервозна.

– Баш као и моја баба – рече Пипи и умочи бисквит у сок. – Нервирала се и узрујавала за најмању ситницу. Ако би, на пример, ишла улицом, па би јој, рецимо, пала цигла на главу, толико би скакала, јаукала и галамила да би човек могао помислити да се десила нека несрећа. Или, замислите, једном је тако била са татом на балу, играли су рокенрол. Тата је, знате, врло снажан човек, па кад је завитлао бабу, она је прелетела преко целе собе и нашла се на сред баса. Тада је почела опет да вришти и галами. Тата ју је зграбио за руку, пребацио преко прозора напоље и држао је неко време тако да виси, са четвртог спрата, не би ли се мало смирила. Али, никад не верујте да то помаже! „Пусти ме, пусти ме да паднем!“, врискала је баба. И тата је, наравно, тако и учинио. Али,

замислите, ни то није помогло! Тата каже да никад није видео жену која се толико нервирала за најобичнију ситницу. Ух, тешко је то кад неко има слабе нерве – заврши Пипи са изразом саучешћа и замочи други кекс у сок.

Томи и Аника се забринуто узврпољише у својим столицама. Тетка Лаура збуњено поче да врти главом, а госпођа Сетергрен пожури да каже:

– Надамо се да ће тетка Лаури убрзо бити боље.

– Свакако, свакако – рече Пипи утешно.
– И мојој баби је било боље. После је била здрава кô дрен; узела је средство за смирење.

– Какво средство? – заинтересова се тетка Лаура.

– Лисичји отров – одговори Пипи. – Узела је једну кашику лисичјег отрова. Мислим да је баш то решило ствар. Од тренутка кад је попила тај лек, пет дана је седела непомично и није прозборила ни једну једину реч. Била је непомична као ... као кисело млеко! А после, кажем вам, здрава кô дрен! Од тада више никакве вриске нити скакања! Кад би јој после поново падале цигле на главу, и то једна за другом, она би само мирно седела и од свег срца се смејала. Зато верујем да и тетка Лаура може да оздрави. Јер, као што рекох, моја баба је оздравила.

Томи се дошуња до тетке Лауре и шапну јој на ухо:

– Не обраћајте пажњу на њену причу, тетка Лаура. Она све то измишља! Уопште нема баку.

Стара госпођа климну главом у знак разумевања. Али, Пипи је имала добре уши и чула је шта је Томи шапнуо тетка Лаури.

– Томи је потпуно у праву – рече Пипи.

– Немам ја никакву бабу. Она, једноставно, не постоји. А зашто би и постојала кад је тако нервозна?

Тетка Лаура се окрену госпођи Сетергрин:

– Знаш, јуче ми се десило нешто врло необично...

– Али, то сигурно није тако необично као оно што се мени прекјуче догодило – уверавала је Пипи тетка Лауру. – Пошла сам возом на излет. Воз је већ био у пуној брзини кад – кроз отворен прозор улете у мој купе једна крава са путничком торбом окаченом о реп. Намести се на седишту наспрам мене и поче да прелистава ред вожње да види кад ћемо стићи у Виденбург. Управо сам јела сендвич – била сам понела масу сендвича с рибом и кобасицама – а онда ми паде на ум да је можда и она гладна, те јој понудих један. Она узе сендвич с рибом и промука нешто за себе.

– То је било заиста необично – рече тетка Лаура пријатељски.

– Да, заиста, врло чудна нека крава – рече Пипи. – Замислите, да узме сендвич с рибом крај толиких сендвича са кобасицама!

Госпођа Сетергрин и тетка Лаура наста-више да пију кафу, а деца сок.

– Да, да ... шта сам оно хтела да испри-чам кад ме је прекинула наша мала прија-тељица? – рече тетка Лаура ... а, да, о јед-ном чудном догађају од јуче...

– Кад већ говоримо о необичним до-гађајима – опет ће Пипи – сигурно ћете се смејати кад будете чули о Агапију и Тоши. Једанпут кад је татин брод упловио у луку Сингапур, морали смо да узмемо још једног морнара. Одлучили смо се за Агапија.

Агапије је био висок два и по метра и тако мршав да су му кости звечале као реп неке љутите змије звечарке. Црна густа коса допирала му је до појаса, а у устима је имао само један жалац, то јест зуб. Али је зато жалац био толико дугачак да је висио преко браде. Тата је сматрао да је Агапије ужасно ружан и најпре није хтео да га прими на брод, али после се предомислио и рекао да би, најзад, могло бити и добро да Агапија имамо на броду – ако устреба да се заплаше коњи. И тако ти ми стигнемо до Хонг Конга. Тамо смо морали да примимо још једног морнара. Ту смо узели Тошу. И он је био висок два и по метра, имао је црну густу косу која му је допирала до појаса и је-дан једини велики жалац у устима. Агапије и Тоша су, у ствари, веома, веома много личили. Нарочито Тоша. Били су слични као близанци.

– Баш је то чудно! – изјави тетка Лаура.

– Чудно? – упита Пипи. – Шта је ту чудно?

– Па, то да су били толико слични – одговори тетка Лаура. – То је заиста чудно.

– Ама, не – узврати Пипи. – Ту није било баш ничег чудног. Јер они и јесу били близанци. Обојица. И то од самог рођења.

Пипи готово прекорно погледа тетка Лауру и продужи:

– Не разумем како ти то мислиш, мала моја теткице Лаура. Зар је лепо да се ту препиреш и ишчуђаваш што су два сирота близанца случајно мало слична? Нису они за то криви. Не мислиш, ваљда, теткице, да би неко добровољно изгледао као Агапије. Или као Тоша, ако ти се то више свиђа.

– Али, зашто онда помињеш чудне доживљаје?

– Ех, кад бих ја на овом послу могла бар за тренутак да дођем до речи – рече Пипи – имали бисте ви шта да чујете о чудним доживљајима. Ето, замислите, на пример, ово: и Агапије и Тоша су ходали са укрштеним палцима на ногама. Нешто врло неприродно. При сваком кораку десни палац би им се сударио с левим. Па де, реци, зар то није био чудан доживљај? Палци су сматрали да јесте.

Пипи узе још један бисквит. Тетка Лаура устаде да иде.

– Али, тетка Лаура је требало да нам исприча о свом чудном јучерашњем доживљају – рече госпођа Сетергрен.

– Мислим да ћу то оставити за други пут – рече тетка Лаура. – Уосталом, кад мало боље размислим о целој ствари, можда то и није било тако чудно.

Она се опрости са Томијем и Аником. Затим помилова Пипи по риђој глави.

– До виђења, мала моја пријатељице – рече тетка Лаура. – Ти си у праву. Чини ми се да се већ осећам боље. Више уопште нисам нервозна.

– О, како ми је мило због тога – рече Пипи и бучно пољуби тетку Лауру. – Знаш, мала тетка Лаурице, тата је био врло задовољан кад смо добили Тошу у Хонг Конгу. Јер смо уз помоћ њих двојице, рекао је тата, могли да поплашимо двоструки број коња.

сеник, здрав кô дрен, жалац

Астрид Линдгрен

- Пронађи у тексту и подвуци реченицу из које сазнајеш шта Пипи осећа према теткама.
- Пронађи и подвуци Пипино мишљење о томе како треба разговарати с теткама.
- Пронађи у тексту реченице које указују на то како се тетка Лаура осећала на почетку разговора с Пипи и подвуци их.
- Како се Пипи обраћа тетка Лаури на почетку разговора?

- Како се тетка Лаура осећала на крају сусрета с Пипи?

- Напиши укратко о чему је све Пипи причала тетка Лаури.

- Пронађи она места у причи која сведоче о томе да је Пипи маштовита девојчица и означи их једном бојом.

- Подвуци другом бојом делове приче који показују да је Пипи духовита.

- Објасни из којих Пипиних поступака можеш да закључиш да Пипи има добро срце.

- Објасни по чему се види да се Пипи осећа слободно и сигурно у опхођењу с одраслим особама.

- Објасни зашто Аника и Том обожавају Пипи.

- Смисли и напиши наслов за сваку причу коју је Пипи испричала тетка Лаури.

- Шта ти се највише свиђа код Пипи Дуге Чарапе? Објасни зашто.

- Прочитајте у одељењу овај текст по улогама.

Домаћи задатак

Пронађи у библиотеци књиге о Пипи Дугој Чарапи: *Пипи Дуга Чарапа* и *Пипи Дуга Чарапа на обалама Јужног мора*. Надамо се да ћеш уживати!

Замисли да имаш крила. Куда би желео да одлетиш? Питај друга из клупе шта би он желео.

Деца могу да полете

Деца могу да полете
Треба само да се сете
Треба само да пожелe
Да замахну да се вину
Као птице нежне беле
Ка звездама у висину

Да замисле
Да се сете
Куда желе
Да полете...

Љубивоје Ршумовић

винути се

Подвуци у песми све речи које говоре о томе шта треба деца да ураде да би полетела.

Напиши чиме човек може заиста да полети.

Овде запиши једну своју велику жељу.

Шта мислиш, шта би могло да спречи остварење те жеље?

Наведи два начина на које можеш да оствариш своју жељу:

1.

2.

Граматика

служба речи

субјекат

+ предикат

= проста реченица

врста речи

придеви

означавају

особину

припадност

какво је нешто

чије је нешто

описни

присвојни

род

мушки женски средњи

број

једнина множина

Школско звон је звонило.

обавештајна
потврдна

врста
речи

придев

именица

глагол

одређује припадност

именује предмет

казује радњу

присвојни

заједничка

прошло време

род – средњи

род – средњи

3. лице

број – једнина

број – једнина

број – једнина

службу придева у реченици учићете у следећем разреду

Књижевност

ауторска

аутор је познат

проза

прича

басна

бајка

народна

аутор није познат
настала је у народу

говори се о неком догађају

време и место радње
главни и споредни ликови

5. ТАЈНЕ СВЕТА

ЧИТАМО

- приче и песме о људима и свету који нас окружује

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- ритам
- писање речце НЕ уз глаголе, именице и придеве
- писање речце ЛИ
- речи с умањеним и увећаним значењем
- писање скраћеница
- народне умотворине
- обичајне песме

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да једну причу испричаш на три начина
- да препричаш причу
- да замислиш наставак приче
- да напишеш текст за стрип којим је илустрована басна
- да напишеш басну користећи задате речи

Кад се сетиш пролећа, на које речи помислиш? Разговарај о томе с другом из клупе.

Пролећница

Пчелица зујка,
Ветрић лахори,
Поток у гори
Гласно жубори;
Лоза се вије,
У роси мије,
Птичице поје
Песмице своје;
Шумица иста
Помало листа,
Све се понавља:
Пролеће с' јавља.

А жарко сунце
Злати врхунце
Фрушке нам горе
Осветком зоре;
Зирнеш ли куд,
Лепота свуд.
Све се понавља:
Пролеће с' јавља.

зујкати, лахорити,
вити се, мити, осветак,
зирнути, нарав, шар

Тамо у трави
Зумбул се плави:
Ту у забави
Вредни су мрави;
И цврчак цврчи,
Травицом трчи,
Те тако слави
Живот нарави;
Лептирак шари
Цвећем летари;

И све што гмиже
Живље се диже;
Све се понавља:
Пролеће с' јавља.

Гле, деце мале
Где се у гају
У загрљају
Љубе и шале!
Благо тој деци –
– То је пролеће
Блажене среће.

Јован Јовановић Змај

Ова песма је слика пролећа која се састоји из 4 дела. Пронађи у песми и подвуци стихове који дочаравају:

слику шуме у пролеће • слику сунца •
слику ливаде • слику дечје радости.

Објасни следеће детаље из песме:

А жарко сунце
злати врхунце

Лептирак шари
цвећем летари.

Докажи стиховима из песме да се у пролеће све живље креће.

У овој песми се јавља **рефрен**. То су стихови који се понављају, обично на крају сваке строфе. Рефреном се наглашава одређена мисао. У овој песми рефрен гласи:

*Све се понавља:
Пролеће с' јавља.*

Ритам је равномерно понављање стихова и рима у песми, захваљујући чему песма лепо звучи. Ова песма по ритму подсећа на неку веселу игру у природи: на скакутање, трчкарање, летуцкање, ћарлијање.

Читај песму наглас и покретима руке прати њен ритам. Упореди ритам ове песме с ритмом поеме *Замислите*. Сигурно запажаш да се ритмови разликују. Поема *Замислите* је написана у лаганом ритму бајковитог приповедања.

Читај упоредо обе песме и упоређуј строфе једне, па друге песме и изнеси запажања о њиховом ритму.

Писање речце НЕ уз глаголе, именице и придеве и писање речце ЛИ

Кад се пита...

Ли се пише **одвојено** кад се пита: Да ли? Је ли? Јеси ли?

Уз глаголе

Не се пише **одвојено** када неко нешто: не ради, не пева, не зна, не уме.

Уз глаголе

Изузетка четири знам: **нећу, немој, немам, нисам.**

Уз именице и придеве

Речца **не** се увек пише **састављено** са именицама и придевима: **невоља, незнање, немиран, нерасположен, непријатељ, неред, неписмен, непознат.**

Напиши правилно ове речице:

Јанезнамдалихоћуилинећу. _____

Немогудаизађемјернемамвремена. _____

Гдејенерадтујенеред. _____

Прича о доброј роди

Била једна бистра, плава и велика бара. По целој бари расла је трска, само у средини није.

Усред баре било је право водено огледало. А у густој шуми трске имала је рода гнездо. Ноћу је спавала у гнезду, а дању је стајала на једној нози усред воденог огледала и кљуном – шарала по води!

Сви који слушају ову причу сад ће рећи: знамо зашто је рода шарала кљуном по води! Тражила је жабу да је улови!

Али – није тако.

Јер, ово није прича о таквој роди.

Рода, о којој је ова прича, ЦРТАЛА је по воденом огледалу! Цртала је најлепше лептире који постоје на свету! Можда је цртала и неке који пре нису постојали, али ПОСТАЛИ СУ кад их је рода нацртала.

Рода је цртала по воденом огледалу, по површини воде. И слика се одмах ГУБИЛА. Насликан лептир брисао се са воде брже него што би прави лептир могао да одлети!

А кад рода нацрта лептира и он нестане, отплови, потоне или одлети, рода каже: Срећан ти пут!

И црта новог лептира. Још лепшег.

А КАД је ловила жабе?

Ова рода – није ловила жабе!

А шта је онда ручала?

Ништа није ручала.

Од раног јутра па све док се дан бели, рода је цртала лептире.

А увече, кад потамни дан, потамни и водено огледало. Тада рода није могла да

црта, и могла је да лови жабе, али жабе се ноћу сакрију – не можеш их уловити.

Зато је рода вечерала оно што има: мало водене траве и понеки трски лист. И била је срећна и задовољна у свом гнезду, мислећи на нов дан и лептире које ће цртати.

Волела је рода кад поред ње пролети неки одистински лептир. О, задивљено је гледала за њим и шапутала: Велики свет је леп зато што на њему има малих лептира!

Једнога дана – док је рода цртала лептира кљуном по воденом огледалу – пролети тим путем прави лептир.

Рода је шапутала за њим: Како је свет леп!

Али, и жаба је видеала лептира. И жаба је гледала за њим. Али, жаба је скочила и лептира ухватила. Држи жаба лептира за оба крила, а рода виче:

– Пустите лептира! – али жаба није хтела и спремала се да га прогута. А рода у два скока дохвати жабу! Е, сад је жаба била у родином кљуну! Укљештена као орах у крцкалицу! Само јој је вирила глава. И још је увек држала лептира за оба крила.

Жаба је хтела да моли роду да је пусти, али није могла да говори, јер би јој лептир одлетео!

И рода је хтела да каже жаби да пусти лептира, али није могла да говори, јер би јој жаба побегла.

Само лептир, коме је жаба држала крила, могао је да говори и рекао је:

– Добра родо! Хоћеш ли пустити жабу ако жаба пусти мене?

А добра рода климнула је главом да хоће.

Само, шта вреди, жаба је била глупа и ништа није разумела. Жаба ту није видела КОРИСТ за себе; мислила је: ако ја пустим лептира, а рода пусти мене – сви ће остати гладни! Боље је да ја прогутам лептира и да се наручам, а рода нека прогута мене, па нека се наруча!

Глупа жаба! Није се сетила да јој не вреди ручак у стомаку кад је неко прогута!

– Глупа жабо! Зини, да ја одлетим! Онда тебе рода неће појести! – љутито је повикао лептир.

Жаба није хтела да зине, али је морала нешто да пита, јер ништа није разумела.

Али, чим је отворила уста – лептир одлете.

А добра рода пусти жабу и запрети јој својим лепим црвеним кљуном да други пут лептире не дира.

Али, ко би знао да нам каже да ли је жаба то разумела!... Ми знамо да је побегла, а – где, то не знамо. Можда да пита некога оно што не зна.

А можда да прича жабама како постоји рода која не лови жабе! И да их позове да гледају ту роду.

Онако, издалека. За сваки случај.

Стојанка Грозданов Давидовић

шарати

Шта је рода радила дању?

Шта је рода радила ноћу?

У чему је рода највише уживала? Подвучи у причи реченице које говоре о томе.

Објасни по чему се још ова рода разликовала од других рода.

Како се жаба нашла у родиним кљуноу?

Зашто је лептир рекао жаби да је глупа?

Наведи речи и реченице из приче којима ћеш доказати да је ова рода добра.

Препричај укратко ову причу на 3 начина: као да је прича рода, као да је прича жаба и као да је прича лептир.

Родина прича

Blank lined area for writing the story from the perspective of the frog.

Жабина прича

Blank lined area for writing the story from the perspective of the frog.

Лептирова прича

Речи са умањеним значењем – умањенице

ЗУБ И ЗУБИЋ

Мањи **зубић**

него зуб.

Тањи **прутић**

него прут.

Нижи **стубић**

него стуб.

Ужи **путић**

него пут.

Краћи **клинчић**

него клин.

Млађи **синчић**

него син.

Душан Радовић

 Напиши умањенице од следећих речи:

Мала **жаба** је _____

Мала **рода** је _____

Мали **лептир** је _____

Мали **медвед** је _____

Мало **село** је _____

Мало **ћебе** је _____

Када је помало **жут**, тада је *жућкаст*. _____

Када је помало **сив**, тада је _____

Када помало **гризем** ја тада *грицкам*. _____

Кад помало **певам** ја тада _____

Речи са умањеним значењем, које означавају да је неки појам умањен, називају се **умањенице**. Умањенице су именице, а умањено значење могу имати и неки глаголи и придеви.

Домовина се брани лепотом

Домовина се брани реком
И рибом у води
И високом танком смреком
Што расте у слободи!

Домовина се брани цветом
И пчелом на цвету
Маком и сунцокретом
И птицом у лету.

Домовина се брани књигом
И песмом о небу
Сестрином сузом, мајчином бригом
И оним брашном у хлебу.

Домовина се брани лепотом
И чашћу и знањем
Домовина се брани животом
И лепим васпитањем.

Љубивоје Ршумовић

Од којих опасности домовина треба да се брани? Објасни и допиши своје мишљење.

Од непријатеља, сиромаштва, насиља,
крађе, нерада, свађе, неслоге, загађености,
некултуре, неправде,

смрека, част, васпитање

Ова песма је **родољубива**. Родољубиве песме су оне у којима се говори о љубави према домовини и свом народу.

Објасни значење стиха:
Домовина се брани реком.

 Шта значи стих: *Домовина се брани књигом?*

 Зашто се песма зове *Домовина се брани лепотом?*

Речи са увећаним значењем – увећанице

 Напиши умањенице и увећанице од задатих речи:

именица	умањеница	увећаница
кућа	кућица	кућетина
капа		
птица		птичурина
зграда		
вода		
глава		главурда
нога		
момак		
зец		
медвед		
буба		
комад		

 Речи са увећаним, а понекад и погрдним значењем, које означавају да је неки појам увећан су – **увећанице**.

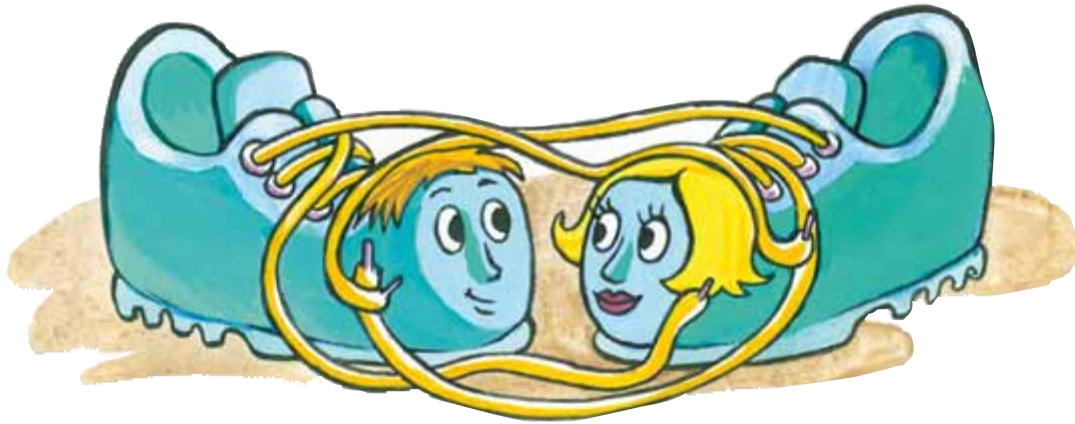
 Реши ребусе.

П=3 Б=4

Заљубљене ципеле

Био једном један пар ципела, муж и жена. Десна ципела, која је била господин, звала се Никола, а лева, његова госпођа, звала се Тина.

Живеле су у једној лепој картонској кутији, умотане у свилени папир. Биле су веома срећне и надале се да ће тако живети заувек.

Кад, једног лепог дана, продавачица их узе из кутије и даде једној госпођи да их проба. Ова их је обула, прошетала неколико корака у њима и, видевши да јој савршено пристају, рече:

– Купујем их!

– Да Вам их спакујем? – упитала је продавачица.

– Нема потребе – одговорила је госпођа – задржаћу их на ногама.

Платила је и изашла у својим новим ципелама.

И тако су Никола и Тина цео дан провели ходајући, а да се ниједном нису видели. Нашли су се тек увече у неком мрачном плакару.

– Тина, јеси ли то ти?

– Ја сам, Никола!

– Сва срећа! Већ сам се уплашио да сам те изгубио!

– И ја исто. Где си био целог дана?

– Ја? На десној нози.

– А ја сам све време била на левој.

– Сад ми је све јасно – рече Никола. – Сваки пут кад си ти била напред, ја сам био позади, и обрнуто, кад си ти била позади, ја сам био напред. Зато се целог дана нисмо видели.

– Зар ћемо сад стално тако живети? – уплаши се Тина.

– Бојим се да је тако!

– Ужасно! Целог дана да те не видим, мили мој Никола! Никад се с тим нећу помирити!

– Слушај – рече Никола – имам идеју: пошто сам ја увек на десној, а ти увек на левој нози, сваки пут кад будем кренуо напред, ја ћу мало скренути ка теби. Тако ћемо се поздрављати. Важи?

– Важи!

Сутрадан, током целог дана, Никола је чинио како је обећао Тини. Госпођа која је носила ципеле није могла да направи ни три корака, а да њена десна нога не закачи леву пету и – трас! – сваки пут би се нашла на земљи.

Веома забринута, истога дана отишла је до доктора.

– Докторе, не знам шта ми је. Саплићем саму себе.

– Сами себе саплићете?

– Да, докторе! При скоро сваком кораку десна нога ми закачи леву пету, саплетем се и паднем.

– Врло озбиљна ствар – рече доктор. – Ако се настави, мораћемо да Вам одсечемо десно стопало. Изволите рецепте за лекове: коштаће Вас десет хиљада франака. Мени за преглед дугујете две хиљаде франака и сутра дођите на контролу.

Увече, у плакару, Тина је упитала Николу:

– Јеси ли чуо шта је казао доктор?

– Јесам, чуо сам.

– Ужасно! Ако госпођи одсеку десно стопало, она ће те бацити и бићемо заувек раздвојени! Морамо нешто да предузмемо!

– Да, али шта?

– Слушај, имам идеју: пошто сам ја на левој ноzi, сутра ћу ја скретати ка теби сваки пут кад будем кренула напред! Важи?

– Важи!

Тина одржа обећање, тако да је током целог сутрашњег дана лева нога ударала у десну пету и – трас! – госпођа би се нашла на земљи. Још забринутија, поново оде код доктора.

– Докторе, све ми је лошије. Сад ми лева нога удара у десну пету!

– Стање се погоршава – рече доктор. – Ако се настави, мораћемо да Вам одсечемо оба стопала! Изволите рецепт за лекове. Коштаће Вас двадесет хиљада франака. Мени дугујете три хиљаде за преглед и обавезно ми се сутра јавите.

Увече је Никола упитао Тину:

– Јеси ли чула?

– Чула сам.

– Шта ће бити с нама ако госпођи одсеку оба стопала?

– Не смем ни да помислим!

– Тина, тако те волим!

– И ја тебе, Никола!

– Никад те нећу напустити!

– Ни ја тебе, Никола!

И тако су њих двоје у мраку разговарали ни не слутећи да госпођа која их је купила шета нечујно ходником у папучама, јер од бриге није могла да заспи. Пролазећи поред плакара чула је цео њихов разговор, а како је била веома паметна одмах је све схватила.

– Тако дакле – помисли она. – Нисам ја болесна, већ се моје две ципеле воле! Како су слатке!

Узела је тада лекове које је платила тридесет хиљада франака, све побацала у канту за ђубре, а сутрадан рекла својој кућној помоћници:

– Запамтите овај пар ципела! Ја их више нећу обувати, али свакако желим да их сачувам. Добро их очистите, намажите, пазите да увек буду угланцане и немојте их случајно одвајати једну од друге!

Кад је остала сама, кућна помоћница помисли:

„Госпођа мора да је полудела кад хоће да чува ципеле које више никад неће обувати!

За једно петнаестак дана, кад их госпођа буде заборавила, ја ћу их украсти!“

Петнаестак дана касније она их је, крадом, узела и обула. Али, чим их је обула и она стаде саму себе саплитати. Једне вечери, док је силазила помоћним степеништем да баци ђубре, Никола и Тина пожелеше да се пољубе и – бум! трас! цангр! – кућна помоћница се зауставила на одморишту, косе пуне отпадака из ђубрета, док јој се низ чело, као локна, спирално спуштала кора од јабуке.

„Ове ципеле су зачаране“, помисли она. „Никад их више нећу обути. Даћу их мојој хромој рођаки!“

Тако је и урадила. Рођака, која је била хрома, готово цео дан је проводила седећи на столици, скупљених стопала. Кад би негде и кренула, било је то тако лаганим кораком да никако није могла да се саплете. А ципеле су биле веома срећне, јер су сад, чак и дању, биле једна поред друге.

Време је пролазило. Нажалост, пошто је била хрома, рођака је једну ципелу кварила много брже него другу.

Једне вечери Тина рече Николи:

– Осећам како ми ђон постаје танак, сасвим танак! Ускоро ћу се пробушити!

– Не, то не смеш да дозволиш! – рече Никола. – Ако нас баце, опет ћемо бити раздвојени!

– Знам ја то врло добро – рече Тина – али шта да радим? Старење не могу да избегнем!

И заиста, осам дана касније, Тинин ђон се пробушио. Хрома девојка купила је нове ципеле, а Николу и Тину бацила у ђубре.

– Шта ће сад бити с нама? – упита Никола.

– Не знам – узврати Тина. – Кад бих само била сигурна да се нећемо раздвојити!

– Приђи ближе – рече Никола – и вежи моју пертлу за твоју. Тако нас никад неће раздвојити.

И Никола и Тина свезаше своје пертле. Заједно су их избацили у канту за смеће на улици, заједно их је камион за ђубре одвезао и оставио на неком пустом земљишту. Живели су ту заједно све до дана кад су их један дечак и једна девојчица пронашли.

– Јао, погледај! Ципеле које се држе подруку!

– Мора да су муж и жена – рече девојчица.

– Пошто су брачни пар – рече дечак – сад ћемо их послати на свадбени пут!

Дечак узео ципеле, прикуца их, једну поред друге, за једну даску, однесе их до обале реке и спусти их у воду, која их понесе ка мору. Док су се ципеле удаљавале, девојчица им је махала марамицом довикујући:

– Збогом ципеле, и срећан пут!

Тако су Никола и Тина, који нису више ништа очекивали од живота, отпутовали на диван свадбени пут.

Пјер Грипари

заљубити се, пристајати, помирити се, стати, спирално, хром

Препричај ову причу. За препричавање користи следећи подсетник:

- ципеле у кутији • госпођа купује ципеле
- први дан на ногама • у плакару • први договор • други договор • госпођа сазнаје тајну
- крађа • код рођаке • на ђубришту • свадбени пут

Подвуци и објасни оне реченице из приче из којих можеш да закључиш да су ципеле заљубљене.

Како ципеле показују једна другој своју љубав?

Домаћи задатак

Смисли и укратко напиши шта се даље догодило са заљубљеним ципелама.

Скраћенице

Неке речи скраћујемо при писању. Обично су то оне речи које често употребљавамо. Скраћујемо их по одређеним правилима.

Неке речи скраћујемо тако што пишемо само прво слово, без тачке, или прво слово и неки сугласник из речи, такође без тачке. Такве су, на пример, скраћенице за речи којима се означавају мере. Оне се могу писати и ћирилицом и латиницом.

м (m) метар, **цм (cm)** сантиметар и центиметар, **мм (mm)** милиметар, **л (l)** литар, **кг (kg)** килограм, **г (g)** грам

Без тачке се пишу и следеће скраћенице које се често срећу:

др (доктор), **гђа** (госпођа), а састоје се од првог слова и краја скраћене речи.

Неке речи скраћујемо тако што пишемо само прво слово или неколико слова скраћене речи и иза њих стављамо тачку: **г.** (господин и година), **р.** (разред), **стр.** (страна), **бр.** (број).

Скраћенице се праве и од неколико речи или од израза, с тачком на крају: **тј.** (то јест), **и др.** (и други), **нпр.** (на пример). Неке скраћенице су састављене од почетних слова назива и пишу се великим словима, без тачака и размака: **ОШ** (основна школа).

Seti se šta su basne. Po čemu prepoznaješ basne?

Vuk i jagnje

Jednom ogladni vuk i nigde nije mogao za sebe uloviti ručka nego se privuče k jednoj avliji u kojoj su bila zatvorena jagnjad. Ali nikako nije mogao da uskoči nego ih je zvao:

– O, jagnjići, moji mladunčići! Tako nam lijepe naše ljubavi, neka dođe jedan od vas da mi izvadi jednu kost što mi je zapala u grlo.

Odgovore mu jagnjad:

– Mi bismo drage volje da je avlija otvorena, nego idemo zvati čobane da otvore, i oni će ti najbolje i najveštije kost izvaditi.

Narodna basna

avlija

Ispričaj kako zamišljaš gladnog vuka.

Kako zamišljaš jagnjad?

Objasni vukove namere.

Napiši šta misliš o odgovoru jagnjadi.

Smisli i napiši pouku ove basne.

Smisli i napiši šta su još jaganjci mogli da kažu vuku.

 Navedi zbog čega je ova priča basna.

1. _____
2. _____
3. _____

Smisli i napiši latinicom basnu u kojoj ćeš upotrebiti sledeće reči: medved, veverica, vuk, kruška, drvo, grana, lešnik, šapa.

Daj basni naslov.

Pišemo sastav

Лав и човек

Стара лавица отхранила је насред пустиње сина, младог лава. Усадила му је у груди мржњу према човеку, који му је убио оца и два брата.

Када је млади лав дорастао и осетио да му је снага голема, опрости се с матером, обећавши да неће имати мира док не нађе и не уништи свога највећег непријатеља, човека.

Дуго је путовао, непрестано тражећи оно за чим је пошао. Једном на пучини пешчаног мора сусрете велику животињу дуга савијена врата, обраслу мрком длаком, а са две грбе на леђима. Одмах је срдито запита:

– Ти си човек, је ли?

Камила уздахну и мирно му одговори:

– Не ја, човек је друкчији. Ти налазиш да сам ја снажан створ. И јесам. Нико не може тако дуго издржати глад и жеђ као ја. Нико ме не може стићи кад се запутим овом пешчаном пустињом. Али ја сам ипак човеков роб, ја пред њим клекнем кад хоће да ме узјаше. Он управља свом мојом снагом на своју корист, а зато ми допушта да се могу хранити бодљикавим чкаљем. А после моје смрти човек ми одере кожу, од које направи себи шатор да се заклони од сунца и зла времена.

Лавић се замисли, па оде даље. Сад наиђе на неку чудновату животињу. На челу је имала два рога. Врат јој је био дебео и јак. Кад јој се лав приближи, она снажно лупи ногом о земљу.

„То ће бити човек“, помисли лав. Па одмах упита:

– Јеси ли ти човек?

– Ја човек? Љуто се вараш, драги мој. Ја сам слуга његов, а он господари над свима нама. Натакне ми јарам на врат, па му морам орати и највеће терете вући. Месо ми поједе, а од коже прави себи опанке.

Лав се намршти и оде даље.

Идући тако зачује неки топот. Земља као да се потресла и, ево, дотрча стасита, поносита, племенита животиња. Све јој одскакује дуга грива на врату, а остраг јој се превија дуги реп.

– Ха, ти си човек! – рече лав.

Коњ ржући застаде, па тужно рече:

– Нисам, ја сам слуга човеков.

– Зар ти његов слуга?! А како си поносиш!

– Такав сам кад сам сам. Али кад сам у близини човека, онда немам поноса. Он ми тури жвале у уста, заузда ме и узјаше, а ја га морам носити куд год је њему драго. У човека је моћ, а ми смо сви ништавни према њему.

Сад се лав одшуња у неку шуму. Чуо је ударце као да неко дрва цепа. Приближи се тамо да види шта је. Ту виде неког омањег, према себи незнатног створа. Сад је баш оборио горостасну јелу, само је остао доњи део стабла, два педља висок над земљом. Лав упита тог незнанца да ли је где видео човека.

– Ти човека тражиш? – одговори човек. – Шта би с њим?

– Убио ми је оца и два брата, па хоћу да му се осветим.

– Па лепо је то од тебе, заиста лепо.

Та је похвала лаву годила. И он исприча све што је чуо о своме оцу и својој браћи. Још замоли човека нека само настави свој рад.

Човек је баш засекао у пањ, па замоли лава да му помогне. А лав упита како ће му помоћи.

– Немам клина да га метнем у овај расцеп, него буди добар, па тури своју шапу унутра.

– Хоћу, драге воље.

Чим лав тури шапу у процеп, човек извуче секиру, а лавова шапа се уклешти у пукотини. Лав је био ухваћен.

Тад му тек човек рече да је он човек.

– Видим ја већ шта је – уздахну лав. – Да је то по снази, ти не би био тако страشان, али то чини твоја памет. А сад ћеш ме убити, је ли?

– Нећу те убити. Пустићу те да одеш, па да причаш како је човекова памет јача од најјачих сила, али да каткада има и милостиво срце. Јер иначе не би био човек.

Арапска народна прича

чкаљ, јарам, опанак, стасит, остраг, турити, жвала, зауздати, ништаван, горостасан, педаљ

 Зашто је лав мрзео човека и хтео да му се освети?

 Пронађи у причи и подвуци реченице којима се описују животиње које је лав срео на путу.

 Подвуци другом бојом шта су животиње причале о човеку.

 Како је човек доказао да је јачи од лава?

 Шта значи *имати милостиво срце*?

 Каже се да је човек најјачи на планети Земљи. Објасни човекову одговорност за живот на Земљи.

 Изабери пословицу која највише одговара овој причи и објасни њено значење.

- *Ко брзо суди, брзо се и каје.*
- *Ум царује, снага кладе ваља.*
- *Ко лако верује, лако се и превари.*

Народне умотворине

Питалице

Питали Краљевића Марка:

- Шта би ти чинио када би се нашао јачи јунак од тебе?
- Онда бих ја био још јачи.

Питали миша:

- У којем селу најбоље живиш?
- У ономе где мачака нема.

Смисли и овде напиши једну питалицу.

Брзалице

Лежи куја жута украј жута пута...
Четири чавчића на чанчићу чучећи
цијучу...
Црн јарац, црн трн – црн брсти трн...
Девет пута реци беневреци...

Смисли и овде напиши две брзалице у којима има гласова **ђ** и **џ**.

Обичајне песме

Обичајне народне песме певају догађаје из свакодневног живота и обичаје повезане с њима. Певале су се на свадбама, славама, при успављивању детета, на пољу, приликом сетве и жетве. У њих спадају и здравице и тужбалице. Обичајне песме изражавају разна осећања: радост, љубав, нежност, тугу.

Најпознатије обичајне песме су сватовске. Некада су сватови на коњима ишли по младу, а младожењи, невести, кумовима и деверу сватови су певали песме.

Три се снега на брду бељаху,
један лањски, а други полањски,
а трећи је од ове године.

Ту ми расте перуника бела.
Ту пролазе кићени сватови.

Сви сватови перунику беру.
Не бере је Павле младожења,
већ он игра коња до невесте.

лањски, полањски, перуника, кићен, играти (коња)

Како изгледа брдо поред којег пролазе сватови?

Како замишљаш младожењу, а како невесту?

Зашто младожења Павле није застао да бере перунику?

Наведи која осећања у теби изазива ова песма.

Свети Сава и сељак без среће

Био неки богат сељак без среће, па пошао у свет да је потражи. На путу сретне једног старца седе браде до појаса, па упита: „Знаш ли, старино, да ми кажеш где је моја срећа?“ – *У раду*, одговори му старац. Сељак се не задовољи овим одговором, већ пође даље. Опет сретне на путу другог старца седе браде до појаса, па га упита: „Знаш ли, старино, да ми кажеш, где је моја срећа?“ – *У реду*, одговори му старац. Сељак се не задовољи ни овим одговором, већ пође даље. Мало затим сретне на путу трећег старца седе браде до појаса, па и њега упита, где му је срећа. А он му одговори да је она у *поштењу*. Врдне сељак главом, па се намргоди и пође даље. Није био одмакао ни за један пушкет, а он опет сретне једног старца седе браде, па и њега упита за срећу; а он му одговори, да је она у *добром здрављу*. Не задовољи се сељак ни оваквим одговором, већ настави пут. Замало, па опет сретне једног старца, те и њега упита за срећу, а овај му рекне да је срећа у *мирном, лепом и задовољном животу*.

Сељак је очекивао да му ови старци покажу *место* где се његова срећа налази, а они му одговарају нешто сасвим десето. Зато науми да продужи пут даље. Путујући тако сретне опет једног старца, седе косе и браде, па га упита за срећу, а он му одговори да се она налази у *умерености и чистоти*. Овај ни за то није хтео да чује, већ

пође даље. Најзад сретне једног калуђера, с великом седом косом и брадом и светитељским лицем (а то је био свети Сава), те и њега упита: „Часни оче, ја сам човек без среће, па ево где пођох у свет да је потражимо, но те молим да ми покажеш где је могу наћи“ .
– *Наћи ћеш је у себи самом* – одговори му седе калуђер (свети Сава). „Ако си паметан, ти си срећан, а ако си луд, ти си и без среће. Ако си паметан, ти ћеш слушати савете, опомене и поруке паметних старих људи, који су много којешта претурили преко главе; а ако си без памети, нећеш никога слушати и бићеш без среће.“

У калуђера је сељак имао велику наду да ће му бар он рећи где му је срећа. Али кад му и он овако одговори, одлучи да даље не путује, него да се врати кући, па да послуша савете овога калуђера и оних стараца, који му одговараху где му је срећа. Кад је дошао кући, он је у њој увео *рад, ред, поштење, добро здравље, миран, леп и задовољан живот и умереност и чистоту*. После овога све му се окренуло набоље. Кућа му је пропевала. Чељад му је била весела, стока напредна, имање родно, он задовољан и *срећан*. Зато је више пута говорио: „Е, људи, ко би то мислио, ко би се томе надао, ко би то веровао да је срећа била у мени (у мојој памети и мојим рукама)? А ја пошао по свету, као махнит, да је тражимо, од немила до недрага, и да је нађем. Хвала ономе духовнику што ме поучи и врати. Да не беше њега, ја бих пропао тражећи срећу, и никад је и нигде не бих нашао изван себе“.

старица, врднути, пушкет, чистота, отац, махнит, недраг, ићи од немила до недрага

Народна прича

- ★ Пронађи у причи и подвуци све одговоре мудрих стараца на питање богатог сељака.
- ★ Подвуци и објасни поруке светог Саве.
- ★ Другом бојом подвуци речи које говоре о томе шта се догодило када је сељак послушао савете.

Напиши и објасни шта је сељак поручивао другим људима.

Помисли на цвет који волиш. Направи списак речи које би употребио да га опишеш.

Песма о цвету

Један малени цвет
још ни проговорио није
а већ је знао све тајне Сунца
и све што земља крије.

Један малени цвет
још није ни проходђ
а већ је умео сам да се храни
светлошћу, ваздухом и водом.

Један малени цвет
не зна да чита и пише,
ал' зна шта је живот, шта је свет,
и мирише, мирише.

Бранко Миљковић

Пронађи и подвуци стихове који казују
шта је знао и шта је умео малени цвет.

Размисли и кажи шта све дете треба
да научи док расте.

Објасни шта осећаш према малом
цвету. Због чега?

Напиши венац придева уз именицу
цвет.

Народне умотворине

Разбрајалице

Бумбар
делипар
сео цар
на кантар,
жарипан,
пеливан,
мерили га
по вас дан,
паде, па се скљуси
и рече му – ту си.

Напиши једну разбрајалицу коју користиш у некој игри.

Пословице

делипар, жарипан,
пеливан, скљусити се

Прочитај и објасни шта значе следеће пословице:

Ко је луд, не буди му друг.

Без муке нема науке.

Испеци, па реци.

Свијету се не може угодити

Један човјек, идући из вароши кући, јахао на магарцу, а његов син, момчић од десетак-петнаест година, ишао поред њега пјешнице. Сретне их један човјек и рекне: „То није право, брате, да ти јашиш, а дијете да иде пјешнице; твоје су ноге јаче од његових“. Онда отац сјаше с магарца и посади сина на њ.

Мало даље сретне их други човјек, пак рече: „То није лијепо, момче, да ти јашиш, а отац да ти иде пјешнице; твоје су ноге млађе“. Онда узјашу обојица и пођу мало тако, али их сретне трећи човјек, пак рече: „Каква је то будалаштина: два матора магарца на једној слабој животињи! Право би било да човјек узме батину, па да вас обојицу шћера“.

Онда сјашу обојица и пођу пјешнице, отац с једне стране, син с друге, а магарац у сриједи. Сретне их четврти човјек, пак рече: „Ала сте ви чудна три друга! Зар није доста да двојица иду пјешнице? Не би ли лакше било да један од вас јаши?“ Онда отац рече сину: „Ми смо обојица свакојако јахали на магарцу, сад ваља да магарац јаши на нама“. Пак онда обале магарца на земљу, те му један свеже предње ноге, а други стражње, па га онда узму на колац међу се и тако га понесу. А кад се људи који су их сретали и стизали стану сад још већма смијати и чудити, онда отац, уједанпут, бацивши магарца на земљу и почевши га дријешити, повиче: „Та онај је сваки човјек луђи од овога магарца који 'оће свему свијету да угоди. Ја ћу с мојим магарцем да чиним како сам и најприје по мојој вољи чинио, а људи нека говоре шта им драго“. Па онда узјаши на магарца, а син поред њега пјешнице, и тако отиђу кући.

Народна приповетка

варош, посадити, шћерати, сриједа, обалити, стражњи, колац, већма, дријешити

Домаћи задатак

Замисли да си дечак из приче.
Испричај и напиши ову причу у првом
лицу, као да се догодила теби.

Пронађи у причи и подвуци примедбе
које су људи давали човеку и његовом
сину.

Шта мислиш, како се човек осећао
када су му други говорили: *То није
право, брате, да ти јашиш, а дијете да
иде пјешице; твоје су ноге јаче
од његових?*

Како се син осећао кад су му рекли:
*То није лијепо, момче, да ти јашиш,
а отац да ти иде пјешице; твоје су ноге
млађе?*

Зашто је човек рекао: *Та онај је сваки
човјек луђи од овога магарца који 'оће
свему свијету да угоди.*

Граматика

Шта знамо о речима

- речи се састоје од гласова
- писана ознака за глас је слово
- речи могу да имају више значења
- од једне речи може да се гради више нових речи
- речи могу да имају исти облик, а различито значење
- речи могу да имају различите облике, а исто или слично значење
- речи са умањеним значењем називају се умањенице
- речи са увећаним значењем називају се увећанице

Правопис

писање речце **не**

состављено са именицама и придевима

растављено од глагола

изузеци
нећу, немам, немој, нисам

писање речце **ли**

растављено у упитним реченицама

Књижевност

поезија (у стиху)

песма

ауторска

поема

родољубива

више стихова = строфа

ритам – равномерно понављање стиха, риме

рефрен – стихови који се понављају, обично на крају сваке строфе

народна

епска (јуначка)

лирска обичајна

ЧИТАМО

- шаљиве приче и песме

УЧИМО И ВЕЖБАМО

- драмска радња (почетак заплета, расплет)
- глаголске одредбе за време, место и начин вршења радње

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да смислиш и напишеш шаљив дијалог
- да напишеш кратку „изокренуту“ причу
- да од шаљиве песме направиш смешну причу
- да одредиш поруке једне приче
- да са својим другарима направиш позоришну представу
- да решиш укрштеницу
- да од приче направиш стрип

Шта је отац

Молим вас, реците
отац шта је.

Да ли је отац тата
или – судија за прекршаје?

Мене отац стално испитује
и жели ово и оно да чује.
И кад сам у школу пошла
и кад сам из школе дошла,
и зашто је ово овако
и зашто је оно онако,
и зашто је ово овде –
зашто оно није онде,
и како сам смела ово
и како сам смела оно,
и знам ли ја да сам већ велика
и знам ли ја да више нисам мала,
знам ли ја шта је „карактер тврђи од
челика“

и знам ли ја пошто је шнала?

И зашто нисам мислила
и како нисам пазила
и шта сам опет згазила
и како, како,
и зашто, зашто,
и смем ли, смем ли,
и знам ли, знам ли?

Па зато питам
отац шта је.

Да ли је отац тата
или – судија за прекршаје?

★ Због чега се девојчица љути на свог оца?

★ Које су њене жеље?

★ Шта тата замера ћерки?

★ Шта отац жели?

★ Објасни шта је то *карактер тврђи од челика*.

★ Зашто се девојчица пита: *Да ли је отац тата или судија за прекршаје?*

★ Шта би ти саветовао девојчици?

★ Који савет би дао њеном оцу?

 Смисли шаљив разговор између оца и ћерке.

Отац: _____

Ћерка: _____

Отац: _____

Ћерка: _____

Како гласи твоје име кад га изговориш наопако?
Изокрени речи у реченици: *Ђаци су сели у клупе.*

Изокренута прича

(Ова је прича претрпела земљотрес, па је у њој све испретурано. Покушајте да сваку реч вратите на њено право место.)

Тек је брдо изишло иза сунца, а кревет скочи из пространог чиче, навуче ноге на опанке, стави главу на капу и отвори кућу на вратима.

– Гле, ноћас је земља добро поквасила кишу! – зачуђено прогунђа брк сучући чичу, па брзим двориштем пожури низ кораке, истјера шталу из краве и рече:

– Рогата ливадо, иди паси у зеленој крави, а ја ћу ноге под пут, па ћу поћи у дрва да донесем шуме. – Чича стави раме на сјекиру и намигну бабом на своје око.

– Бако, скувај у јајету четири лонца док се посао врати с чиче. Данас ће ручак слатко појести старца.

Пут распали низ чичу, дижући својом широком прашином облаке опанака. Од тога се уплашише нека кола, па у трку изврнуше коње, а узда испусти кочијаша и бубну ледином о леђа.

Догађај се уплаши од овог необичног чиче и опружи поље преко ногу јурећи брже него брдо преко зеца. Најзад, кад је бацио себе испред погледа, од зуба му зацвокота страх и глава му се диже на коси: из оближњег вука вирила је крволочна шума!

– Ау, сад је бостан обрао чичу! – Обузет лудим старцем, наш ти страх прескочи преко чакшира и подера трн, па брже од поља потрча преко засијане звијезде.

Пред кућном бабом дочека га вјерни праг.

– Тако ми вука, ено очију у шуми! – викну гласина храпавим чичом.

Кућа се препаде, ускочи у бабу и забрави кључ вратима, а сирото дрво попе се на чичу и горе се ухвати граном за руке очекујући двориште да дојури у вука.

сукати, распалити, бубнути, ледина

Бранко Ћопић

Подвучи реченице које су ти најсмешније у овој причи.

Смисли кратку изокренуту причу о неком свом доживљају.

Домаћи задатак

Изокрени изокренуту причу. Препиши ову причу тако што ћеш сваку реч вратити на њено право место. Дај причи други наслов.

Да ли си некада био на свадби? Шта ти је тамо било занимљиво?

Женидба врапца Подунавца

Кад се жени врабац Подунавац,
запросио Сјеницу дјевојку,
три дни хода преко поља равна,
а четири преко горе чарне –
запросио и испросио је;
па он купи господу сватове:
кума швраку дугачкога репа,
а прикумка 'тицу шеврљугу,
старог свата из осоја жуњу,
а девера 'тицу ластавицу.
Здраво свати дошли до дјевојке
и здраво се натраг повратили.
Кад су били на Косову равном
проговара Сјеница дјевојка:
„Тихо јаш'те, господо сватови!
Тихо јаш'те, тихо бесједите;
долетиће кобац аваница,
одвести ће Сјеницу дјевојку“.
Још су они у ријечи били,
залеће се кобац аваница
и одведе Сјеницу дјевојку;
сви сватови у трн побјегоше,
ђувегија у просену сламу,
а кум шврака на врх трна чучи.

Шаљива народна песма

Подвуци стихове којима се описују сватови.

Испричај како замишљаш врапца Подунавца.

Испричај како замишљаш Сјеницу дјевојку.

чаран, прикумак, шеврљуга, стари сват, осој, жуња, девер, аваница, трн, ђувегија, просен

По овој песми напиши смешну причу.
Нека ти помогне подсетник.

Пишемо састав

Врабац Подунавац
проси Сјеницу
девојку.

Сакупљање
сватова.

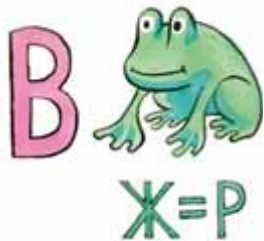
Одлазак сватова
по девојку.

Повратак сватова.

Долетање копца
разбојника.

Реши ребус.

(цаванудол цабарв)

Сети се неког свог лепог сна. Разговарај о томе с другом из клупе.

Циц

Ал' се небо осме'ива
ал' се река плави,
а рибарче у чун снива
јасно кô на јави.

Он хитнуо удичицу,
рибицу је стекô,
метнуо на жеравицу,
па је тако пекô.

„Жеравица, де се труди,
немој тако споро!“
Рибица му веће руди,
готова је скоро.

Руди риба – јоште мало –
сад му је печена,
срце му је заиграло:
„Амо сад, милена!

Доле ћемо јако сести,
ал' ће да се слади!
Морô би' те, рибо, јести
и да није глади!“

Па је узе, па њом брже
да примакне к усти...
Чун се љуљну... Он се трже.
Оде санак пусти!

Бранко Радичевић

циц, хитнути, чун, јава, жеравица, рудети, јоште,
милена, јако, санак, пуст

Наведи лепе речи којима песник
описује три главне слике из ове песме:

1. Сliku неба и реке

2. Рибарчетов сан

3. Буђење из сна

Како доживљаваш стихове:
Ал' се небо осме'ива?

Срце му је заиграло.

Препиши правилно следеће реченице. Пази на велико слово.

Песму циц сам први пут чуо на стражилову. То брдо се налази поред реке дунав и града који се зове сремски карловци. песник бранко радичевић много је волео сремске карловце и стражилово.

Одреди који од наведених глагола означавају радњу, а који стање:
примаћи, сневати, седети, рудити, плавити се, хитнути, метнути, узети.

радња: _____

стање: _____

Реши ребусе.

Прича о гаврану и лисици

Живели у једној планини гавран Гаврило и лисица Лукација. Пардон, лисица Лукација и гавран Гаврило, јер Лукација је у сваком случају дама, па макар и лисичја, и мора доћи на прво место... Живели они тако, али – несложно.

Лисица Лукација је била завидљива особа, па мада и гавран Гаврило није био цвеће, ипак је Лукација била позната широм Шуме и Планине као сплеткашица и никакав карактер.

Гавран Гаврило, пошто је био птица, летео је врло високо, тако да је у свако доба дана и ноћи био изнад Лукације, која је због тога пуцала од муке.

Једног јутра, уместо доручка, Лукација донесе одлуку да се освети Гаврилу за сва понижења која је трпела.

Гаврило је баш седео на свом омиљеном јасену, са повеликим комадом сира у кљуноу. Тај сир Гаврило је поштено украо од чобанина Обрада, и унапред се облизивао и радовао добром доручку.

Лукација наиђе кроз папрат и обрати се гаврану Гаврилу меденим гласом:

- Добро јутро, слатки Гаврило. Како си ноћас спавао?
- Шта се то тебе тиче?! – одбруси Гаврило преко залогаја.
- Нешто си нервозан, слатки Гаврило. Да те нису ноћас пецале буве? Да ниси спавао на левој нози, а устао на лево раме?
- Шта се то тебе тиче?!
- Ужелела сам се твоје дивне песме, слатки Гаврило! Да ниси нервозан, могао би мало да ми певаш!...

Али, Гаврило је из неких ранијих басни знао да лисица Лукација хоће да му узме комад сира, и зато ноншалантно притисну кљуном дугме магнетофона. Зачу се песма коју је Гаврило снимии јуче, уз једну обилну гозбу на Обрадовом пропланку.

Лукација подви реп и изгуби се у папрати, мрмљајући себи у недра да ће се она већ досетити како да напакости гаврану Гаврилу.

Гаврило, међутим, видевши да је надмудрио Лукацију, удари у грохотан смех. Тај смех је био толико грохотан да се Гаврило ваљао по грани јасена – тако да му је сир испао из кљуна и пао у папрат.

Тада је баш пролазио јеж Чедомир са женом и децом, па им је сир као с неба пао за ужину... – Тенк ју! – рекао је јеж Чедомир са женом и децом, јер јежеви, као што је познато, увек говоре по два страна језика, нарочито онај који им прво падне на памет.

сплеткашица

Љубивоје Ршумовић

Упореди народну басну *Гавран и лисица* са овом басном. Шта је у њима слично? Шта је различито?

Како замишљаш гаврана Гаврила?

Како замишљаш лисицу Лукацију?

Подвуци у тексту реченице које указују на то каква је лисица.

Смисли и напиши поруку ове басне.

Означи најсмешнији део у овој басни. Објасни зашто је смешан.

Који ти се лик из басне више допада? Зашто?

Објасни шта значе речи и изрази:

сплеткашица – _____

никакав карактер – _____

пуцати од муке – _____

устати на леву ногу – _____

А зашто он вежба

Лица:

Миле

Риста

(Сцена је без икаквог декора и реквизита.
На средини, окренут публици – Миле.)

Миле (вежба – подиже и спушта руке,
скакуће у месту као да трчи, чучне па
устане и то понови неколико пута; као за
себе): Је'н-два! Је'н-два! Је'н-два-три-
-четири!

Риста (наилази с леве стране и радозна-
ло посматра).

Миле (погледа га па настави са
вежбањем).

Риста: Миле, шта то радиш?

Миле (не престајући да вежба):

Радим... Видиш ваљда шта радим?!

Риста: Видим, само не разумем...

Миле: Вежбам! ... Је'н-два! Је'н-два!

Риста: А зашто вежбаш?

Миле: Вежбам да ојачам!

Риста: А што да ојачаш?

Миле: Није важно... Ја знам зашто...

Је'н-два! Је'н-два!

Риста: Па, добро, реци ми...

Миле (стално вежба док говори):

А што баш теби да кажем?

Риста: Па онако, што си такав?

Миле (за тренутак престане):

Хоћу да бијем Жилета! (Наставља да
вежба.)

Риста: Ког Жилета?

Миле: Онога до пекаре... Хоћу да га бијем и сад се свакога дана спремам...

Риста: А што да га бијеш?

Миле: Зна он зашто... Написао на плоту кредом: „Миле не зна земљопис“... Упамтиће он мене...

Риста (изненађено): А зато!... (Пауза, док Миле стално вежба): Па је л' мислиш да то нешто помаже?

Миле: Сигурно да помаже! ... Да не помаже – не бих вежбао! Је'н-два! Је'н-два!

Риста (пажљиво посматра Милета како вежба, шета нервозно око њега): Миле!

Миле (вежба и не обраћа пажњу на њега).

Риста: Миле!

Миле (не престајући да вежба): Шта је?

Риста: Је л' важи да и ја вежбам с тобом?

Миле: Што да вежбаш?

Риста: Онако...

Миле: Не важи!

Риста (тражи нешто по џеповима):

Миле! ... Је л' важи да ти дам једну марку, па да вежбамо заједно?

Миле (вежба, само окреће главу према Ристи): Каква је?

Риста: Порторико, фина марка...

Миле (престаје да вежба): Добро, дај! И стани овде поред мене... (Узме марку и настави да вежба.)

Риста (стане поред Милета према публици и вежба, гледајући шта Миле ради): Је ли добро овако?...

Миле: Добро је! ... Је'н-два! Је'н-два! ... А сад мало ово... (промени вежбу).

Риста (све ради за њим).

Миле (престане): Добро, доста је...

Риста: А што? (престане). Хајде још мало...

Миле (почиње да се облачи, закопчава се, као после готове вежбе): Па шта би ти хтео? За једну марку – па цео дан?

Риста: Није важно... Даћу ти још једну марку... Венецуела...

Миле: Дај да видим...

Риста (вади из џепа и пружа Милету): Ево, пише Венецуела!

Миле: Добро онда... Хајде још мало! (Раскопчава се и наставља с вежбом).

Риста (вежба гледајући у Милета).

Миле (вежба, па се одједном тргне): Добро, а што си ти толико запео?

Риста (не престајући да вежба): Што сам запео?

Миле: Стварно, што си ти толико запео да вежбаш?

Риста (полако престаје да вежба): Онако ... треба ми...

Миле: Шта може теби да треба?

Риста (закопчавајући се, опрезно гледајући у Милета): Може да ми треба... Оно на плоту није написао Жиле него – ја!

ЗАБЕСА

Душан Радовић

декор, реквизит,
земљопис

Ово је текст за глуму или
драмски текст.

 Ко су ликови из овог драмског текста?

 Како је писац упознао читаоце са изгледом сцене, сценским простором, у којем се одвија драма?

 Пронађи у тексту и подвуци реченице из којих сазнајеш зашто Миле вежба.

Шта мислиш, како се Миле осећао када је видео да на плоту пише „Миле не зна земљопис“?

Смисли и напиши шта Миле у себи говори док вежба.

Смисли и напиши шта је Риста помислио кад је сазнао због чега Миле вежба.

Место у тексту на којем драмска радња постаје замршена и напета назива се **заплет**.

У овом тексту пронађи и означи заплет.

Завршни део радње, место у тексту на којем се радња разрешава, расплиће назива се **расплет**.

У овом драмском тексту пронађи и означи расплет.

Поделите текст по улогама и читајте га. Од овог драмског текста направите позоришну представу у учионици.

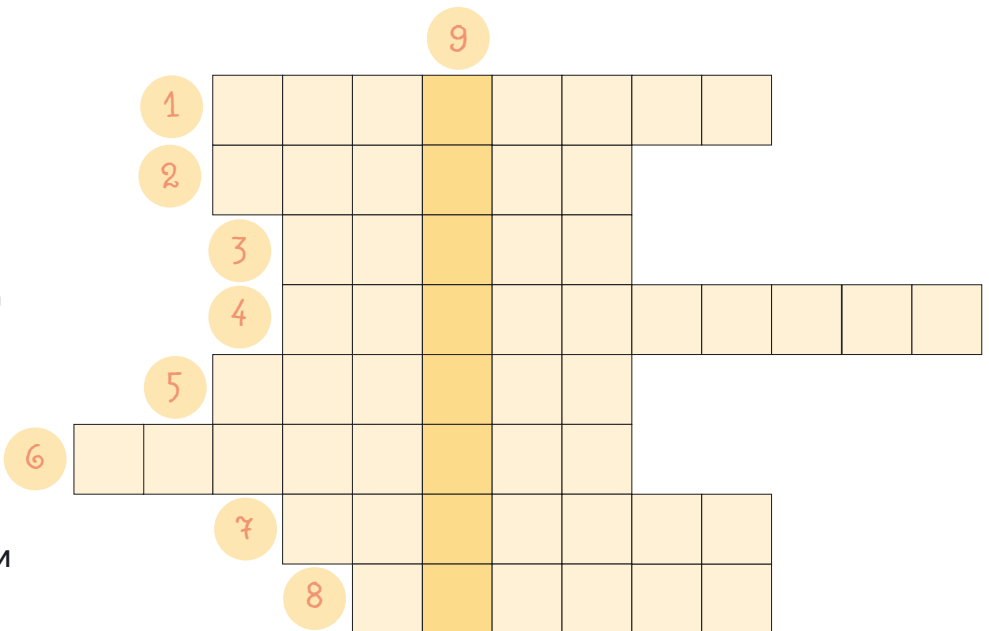
Глагол **летети** промени по лицима и временима.

	садашње време	прошло време	будуће време
ја			
ти			
он, она, оно			
ми			
ви			
они, оне, она			

Реши укрштеницу:

- врста именица
- једно глаголско време
- реч која има слично значење као реч *стомак*
- врста именица
- реч која има супротно значење од речи *близу*
- реч која означава шта ради субјекат је...
- речи које означавају радњу су...
- два стиха или више стихова у песми
- реч у реченици која казује ко врши радњу или о коме или о чему се говори

Реши ребусе.

Р НА

+ ЦА

Једна смешна песма

У мојој породици живело се строго и озбиљно... Такви су ми били родитељи, пре свега отац...

Једна од ствари које сам волео, као и многа деца, била је да нам дођу гости... Јер гости су уносили неко друго расположење у кућу, и неке друге односе мојих родитеља према мени... Много сам волео кад нам дођу гости... А то је било време кад су гости чешће долазили него данас...

Наравно, много сам волео да се играм, и то нарочито увече, кад је требало да будем код куће. То је вероватно искуство све деце, да морају

да се враћају кући онда кад је најлепше... Нисам имао других задовољстава сем оних која сам могао да делим са другом децом, према томе, много сам волео децу, и све оно што се са децом могло радити... Највише смо играли фудбал, али смо радили и неке друге ствари...

И кад сам имао девет година, ја сам написао једну кратку, смешну, глупу песму, која гласи овако:

*Мој тата је надзорник,
а иначе чиновник,
а ради у дирекцији,
и то с чика Ђоком.
Кад га мајка изгрди –
намигује оком.*

Душан Радовић је рођен 1922. године у Нишу. Уређивао је дечји часопис *Полетарац* и написао више књига за децу: *Поштована децо*, *Смешне речи*, *Причам ти причу*, *Капетан Џон Пиплфокс* и друге.

надзорник, дирекција

Напиши податке у вези с текстом *Једна смешна песма*:

Име песника који прича о свом детињству: _____

Назив града у којем је песник рођен: _____

Назив једне његове познате књиге: _____

Шта је волео писац када је био мали? _____

Коју игру је најчешће играо с децом? _____

Колико је имао година када је написао смешну песму о свом тати? _____

Проста (непроширена) реченица

Проста (непроширена) реченица има само субјекат и предикат.

Поток тече.

субјекат ↑ предикат

Субјекат у овој реченици је именица **поток**, јер означава ко врши радњу (или о коме, о чему се говори). Предикат је **тече**. Тај глагол означава шта ради субјекат (поток).

Проста проширена реченица

Проста проширена реченица поред субјекта и предиката има и друге реченичне делове. То су речи које ближе одређују глаголе по времену, месту и начину вршења радње.

Ноћас поток **кроз поље** **нечујно** тече.

Коју службу имају остале речи у овој реченици?
Остале речи ближе одређују глагол *тече*.

Речи које одређују време, место и начин вршења радње

Постоје речи које стоје уз глаголе и ближе их одређују по **времену**, **месту** и **начину вршења радње**.

за **време**: Када поток тече? **ноћас**
за **место**: Куда (где) поток тече? **кроз поље**
за **начин**: Како поток тече? **нечујно**

Одреди службу речи (субјекат, предикат и одредбе за време, место и начин).

↓ ↓ ↓ ↓ ↓
Радознало се огледао јелен јутрос на потоку.

Упореди корњачу и зеца. По чему се они разликују? А које су њихове заједничке особине?

Корњача и зец

Корњача и зец такмичили су се у брзини. Тако утврде они рок и место, те крену на пут. Знајући да је рођени тркач, зец се није толико бринуо за трку него леже крај пута и задрема. А корњача, знајући своју спорост, трчала је без предаха. Тако она престигне зеца, који је спавао, и добије победничку награду.

Езоп

Наведи које особине има корњача из ове басне.

Које особине има зец из ове басне?

Зашто је ова прича басна?

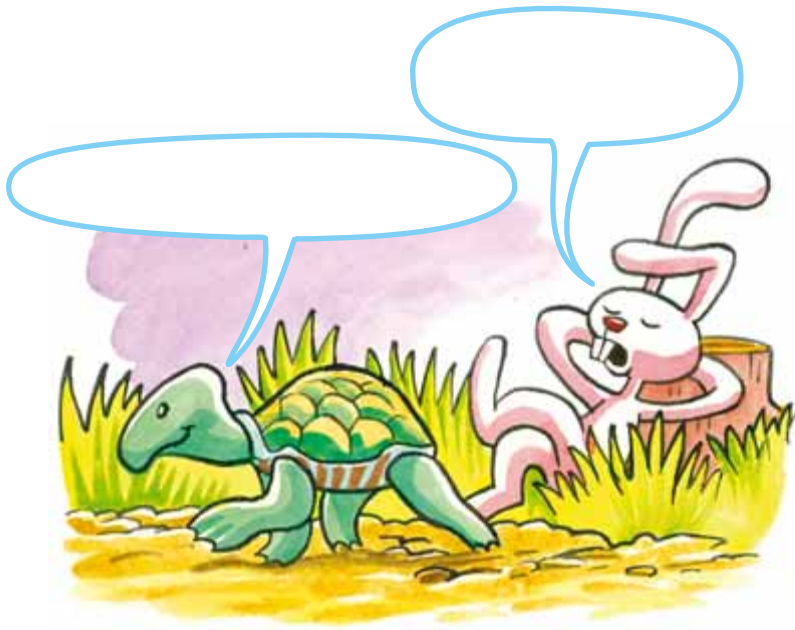
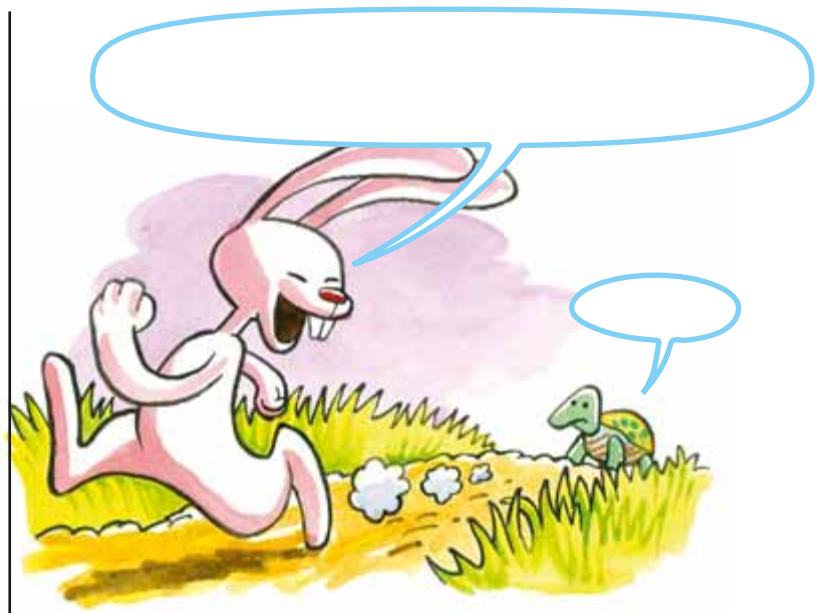

Подвуци поуку која највише одговара овој басни:

1. Договор кућу гради.
2. Ко је луд, не буди му друг.
3. Ко се труди, тај и успе.
4. Трипут мери, једном сеци.

Направи од ове приче стрип у четири слике. Испиши у стрипу шта говоре корњача и зец .

Граматика

Књижевност

драмски текст

текст је написан у виду дијалога и подељен по улогама

драмска радња има заплет и расплет

пише се и у стиху и у прози

намењен је сценском извођењу

глумци изводе позоришну представу изговарајући текст који прате покрети

ЧИТАМО

- песме и приче о животињама и природи

УЧИМО

- народне породичне песме
- писање сугласника *j*
- писање датума
- писање бројева словима

ТВОЈ ЗАДАТАК ЋЕ БИТИ

- да по плану препричаш причу
- да наставиш започету причу
- да напишеш причу по једној песми
- да наставиш песму

Да ли си некада у природи посматрао бистру воду језера или реке? Шта се све огледа у њој?

Какве је боје поток

Потоку који шумом тече
опрезно приђе један јелен
и напивши се воде рече:
– поток је као шума зелен.

Крај стијења поток даље тече
о камена се ломећ ребра,
скакућући зеко рече:
– поток је овај сав од сребра.

Кроз поље поток даље тече
под ведро небо изашав,
а ластавица озго рече:
– поток је као небо плав.

И поток даље тече, тече,
над њим бијели облаци стоје,
лебдећи бијели лептир рече:
– поток је овај бијеле боје.

С мноштвом звијезда дође вече,
угаси своје боје дан,
плашљива срна тихо рече:
– гле, сав је поток озвјездан.

озвездити се

Григор Витез

Свака строфа у овој песми је једна
песничка слика. Пронађи речи којим
песник описује сваку од ових слика:

1. поток у шуми
2. поток крај стења
3. поток у пољу
4. поток у равници
5. поток увече

Објасни зашто свака животиња
другачије види боју потока.

Наведи којим речима је у песми описа-
на срна.

Подвуци у песми и објасни речи којима
песник слика и друге животиње које
долазе на поток.

Каква је разлика између речи: сестра и сеја; брат и браца; мајка и мама; отац и тата?

Двије сеје брата не имале

Двије сеје брата не имале,
па га вију од бијеле свиле,
од бијеле и још од црвене;
струк му међу дрво шимширово,
црне очи два драга камена,
обрвице морске пијавице,
ситне зубе два низа бисера;
залажу га медом и шећером:
„То нам једи, па нам пробјеседи!“

Народна песма

вити, залагати

Које осећање запажаш у овој песми?

Пронађи у песми и из речника препиши значење глагола *ВИТИ*.

Објасни за шта сестрама треба:

бела и црвена свила: _____

дрво шимширово: _____

два драга камена: _____

морске пијавице: _____

два низа бисера: _____

мед и шећер: _____

Ова песма припада групи **народних породичних песама**, јер се у њој говори о односима у породици.

Сети се и напиши којој групи песама припада народна песма:

Женидба врапца Подунавца _____

Три се снега у планини беле _____

Бајка о белом коњу

Имао неки бркати Циганин коња, који је некада био и млад и прав и бео. Али се временом, од теретна живота, разболе. Постаде бангав и шарен. Могла су му се избројати ребра, а богоми и дани.

Али једне ноћи дуну изненада ветар и одшкрину врата на штали. До мрачнога угла, у коме је таворио коњ, прострла се кроз пукотину трака месечине. Личила је на уску белу стазу, која је засењивала очи и мамила да се по њој крене.

И коњ се клецкавим кораком упути из свога угла, одгурну још мало врата и заувек напусти мрачну шталу и бркатог Циганина.

Ишао је целе ноћи по стазама и пропланцима обасјаним месечином. Осећао се необично: први пут је могао да закорачи куд хоће, на ову или на ону страну, улево или удесно. Уместо бича који је слушао целога живота, сада би му тек с времена на време око ушију зазвиждао ветар.

Тако је све то изгледало док је потрајала ноћ.

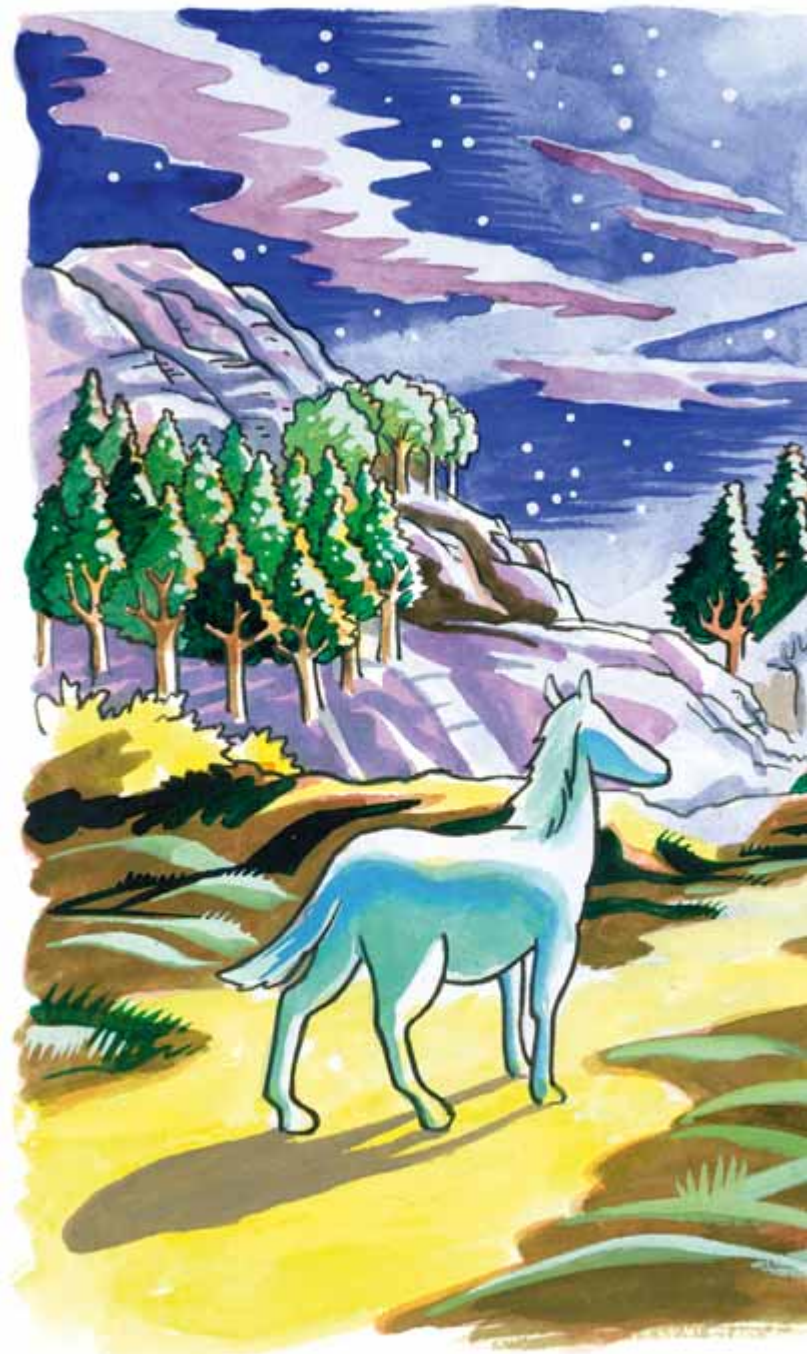
Кад грану сунце, коњ се баш затече на стази која је водила кроз неку малу насеобину.

Прво се једна баба хитну бусеном на њега. Учинило јој се да је коњ болестан и желела је да га што пре отера од свог плота. И код следећих кућа се понављала иста прича. Летело је преко плотова бусење, понека крупнија цепка, па и камен.

Кад прође последњи плот, коњ замаче у шуму.

Држао се отада преко дана што даље од насеобина, а ноћу је грабио стазама и пропланцима, све јаче обасјаним месецом, који је растао.

Кад се једне ноћи појави на небу пун месец и као усред дана осветли пропланак, коњ осети у ноздрвама опојан мирис неког непознатог биља расутог по обронцима. Пасао је целе ноћи, а пред зору наиђе и на извор, скривен између три сасвим

блizu грабова стабла. Напоји се необичне а питке воде, па уђе дубоко у оближњу шуму.

И следеће ноћи долазио је на исти пропланак, пасео непознате траве и напајао се на извору између три граба. Преко дана, у сеновитој шуми прошараној сунцем, осећао је како му се снага све више враћа, како му тело постаје обло, а ноге гипкије.

Кад се једне ноћи отиснуо до прве реке, у мирном огледалу воде, светлуцавом од танке месечине, приметио је да му се длака поново беласа као снегови.

Од те ноћи није га више држало само једно место.

Галопирао је по бреговима и долинама, провлачио се између високих стабала у шуми, беласао се у ноћи по бескрајним, тамним равницама.

Откривао је непознате траве и затурене изворе, на којима је пасео и пио.

Неки људи из насебина су га и видели.

Убрзо је кренула и прича о белом коњу, који обасјан месечином лута по природи и открива биље и изворе који лече.

Дадосе се и људи за лековитом травом и водом.

У неко доба стиже реч о свему томе и до уха бркатог Циганина, те и овај крену у потрагу за својим одбеглим коњем, кога је био већ ожалио. Отиснуо се брајлија са женом на једну страну, синови и кћери на другу, а комшилук им се расу куд који...

Бели коњ језди још увек пропланцима и рубовима шуме. Неки га и опазе, али му нико не може прићи, јер је брз као муња и неухватљив као облак.

Људи из насебина још увек трагају за лековитом травом и водом. Понекад их и нађу.

Остану онда на том месту само толико док се излече или се сасвим настане уз неки лековити извор и створе нову насеобину.

И Цигани одонда лутају, никако да се скрасе. Још нису пронашли коња. Заборавили су већ и шта траже.

Стеван Раичковић

теретан, бангав, таворити, затећи се, насеобина, хитнути се, цепка, замакнути (замаћи), грабити, граб, питака, беласати се, галопирати, скрасити се

Подвуци и препиши реченице којима писац описује коња

кад је био млад: _____

кад је био изморен и болестан: _____

пошто је оздравио: _____

Објасни како се коњ осећао кад је живео код људи.

Како се коњ осећао док је лутао природом слободан ?

Шта се причало о чудном белом коњу?

Због чега су људи ишли у потрагу за белим коњем?

Пронађи у тексту опис белог коња за који мислиш да је најлепши и подвуци га.

Подвуци и објасни реченицу којом се описује како се коњ огледа у мирној води реке.

Пронађи у овој причи још два лепа поређења : *брз као муња*,

Објасни по чему ова прича подсећа на бајку.

Писање сугласника *ј*

Сугласник *ј* се **не пише** између самогласника **и** и **о**.

био учио радио

Сугласник *ј* се **пише** између самогласника **о** и **и**.

који бојица кројити

Заокружи правилно написане речи:

авион – авијон
бојити – боити
спречио – спречијо

радионица – радијоница
фијока – фиока
Виолета – Вијолета

учијоница – учионица
моји – мои
спојити – споити

Да ли си некада слушао песму славуја? Разговарај о томе с другом из клупе.

Славуј и сунце

У коси гаја славуј се јавља.
Сунце израња из плаве баре.
Жуборе поточићи дечјег здравља
кроз расцветане јабучаре...
Славуј из гаја сунце поздравља.

У гају преду сунчеве преље:
свилени кончићи висе са грана.
Воденичица јутра још меље
звезде за златну погачу дана.
Славуј, син гаја где јелен пасе,
пева, заљубљен, о ружи сунца.
А сунце слуша ... и жели да се
претвори у тог слаткокљунаца.
И док у кљуну славуја свиће
песма пролећа – сунце са цера
дарује јасике, брезе, цериће
минђушама од бисера...

А снег мирисних латица пада
и кљуца, кљуца детлић твог била.
Плаво небо и бела стада...
Замисли за трен да имаш крила –
и полетећеш изнад ливада!

Добрица Ерић

јабучар, слаткокљунац, цер, било

сунце _____

јутро _____

однос између славуја и сунца _____

Пронађи у песми и препиши стихове
којима песник слика:

славуја _____

Објасни стихове: *У гају преду сунчеве
преље: / свилени кончићи висе са грана.*

Које би питање поставио славују из
песме?

Која осећања у теби побуђује ова пес-
ма?

Упореди песму *Славуј и сунце*
Добрице Ерића са *Пролећницом*
Јована Јовановића Змаја.
Објасни шта запажаш.

Писање датума

Датуми **се пишу** овако: дан, месец, година
Напиши на три начина датум свог рођења:

1. март 2006.

1. III 2006.

1. 3. 2006.

Заокружи исправно
написане датуме:

21. IV. 2006.
26. VIII 2006.
11 3. 2007.
17. II 2007
1. 7. 2007.

Писање бројева словима

Бројеви се пишу **састављено**

- 12 дванаест
17 седамнаест
200 двеста
600 шестсто
900 деветсто

и растављено

- 500 пет стотина
287 двеста осамдесет седам
33 тридесет три
460 четири стотине шездесет
422 четиристо двадесет два
71 седамдесет један
2000 две хиљаде

Прича о Раку Кројачу

Живео под великим белутком у реци Рак Кројач. Он је надалеко био чувен по свом занату. Све бубе, лептири и рибице из околине шили су код њега своје одело. О вредноћи његовој свугде се причало; говорило се да никад из руке не испушта своје руменкасте, оштре маказе. У послу су му помагали мали ракови, његови синови. Они су по дну речном прикупљали материјал, од кога је после Рак Кројач правио дивна одела.

Једном у великом виру, близу белутка где је становао Рак Кројач, рибице реше да приреде забаву, те све потрче њему, да им сашије ново одело.

– Ноћас ће бити забава у виру на месечини, па те молим да ми сашијеш хаљину, лепшу него иједну што си до сада шио – рече штука Раку Кројачу, пресецајући хитро воду.

– Сашићу ти сивозелену хаљину од шљокица, закићену седефастим лепезама – одговори Рак Кројач и узе јој меру.

За штуком дође каћиперка пастрмка и стаде се умиљавати Раку Кројачу:

– Драги Рачићу, сашиј ми хаљину да буде лепша него у осталих риба.

А Рак Кројач се замисли и рече:

– Сашићу ти шарену хаљину, пуну жутих, црвених, белих и плавих тачкица. Бићеш најлепша на целој забави.

После ње изрони из трске греч молећи:

– Рачићу, молим те да ми сашијеш ново одело за забаву, па ћу ти платити колико год затражиш.

– Сашићу ти жућкастозелено одело, ишарано црним пругама. Ти једини бићеш тако одевен.

Кад рибице одоше, навали Рак Кројач на посао.

белутак, руменкаст, вир, шљокица, седеф, седефаст, каћиперка, лика, пренеразити се, тужити, окретна игра

Посла рачиће да набаве материјал потребан за рибље хаљине: речног бисера, седефа, шареног ситног песка. А чим се они вратише, поче да прави нова одела, нижући бисер и седеф на дуга влакна лике, која је потом упредао са речним сребром.

А за то време су рибице спремале вир за забаву. Прво су очистиле дно од муља и посуле га руменкастим белутком и маховином; после су покосиле високу обалску траву, да би месец што боље осветлио вир. Најзад су отишле до жабље свирачке дружине зване „Крекетуша“ и погодиле се да им свира на забави. Чак предвече се упуте Раку Кројачу да виде шта је с хаљинама.

Кад тамо стигну, а велики белутак где је Рак Кројач становао лежи одваљен у страну и рачићи по мутној води лутају и плачу.

– Шта је то, побогу?! Где је Рак Кројач?
– повичу пренеражене рибе, слутећи неку несрећу.

– Однела га у торби нека деца која су овуда ловила ракове – одговоре рачићи кроз плач. – Сад нећемо никад више видети свог драгог оца, Рака Кројача.

Онда и пастрмка и греч и штука ударе у плач, било им је жао што је сироти рак настрадао, а још више што им није хаљинице за забаву сашио.

Малишани, видевши како рибе жале њиховог оца, још више се растуже:

– Таман смо му донели бисера, седефа, речног сребра и шареног песка и он почео

да их ниже на влакна, а неваљала деца нам га заувек однесоше.

Чувши плач рачића и риба, дотрче и жабе и речне змије и сви други становници реке да виде шта је, и тако настане општа жалост.

Баш је сунце залазило за брег кад се то дешавало. Вода у виру се руменела као да је неко у њу сасуо вина. Вечерњи ветар је лутао кроз трску. А становници реке су и даље крај белутка тужили.

Наједном штука преста плакати и викну:

– Ево, долази низ реку Рак Кројач, познајем га по руменкастим маказама што их носи у руци.

Сви се обазру на ту страну и угледају га збиља како се опрезно провлачи између камења, хитајући кући. Стигавши на свој праг рече:

– Срећа моја што сам собом понео маказе, те сам, чим су се деца мало заговорила, расекао торбу и побегао, иначе ме не бисте никад више видели.

Какав други лен рак би после овог доживљаја прво легао да се одмори, а Рак Кројач прво узе да доврши започете рибље хаљине. Шио их је док се месец није јавио, а онда су већ биле готове и преливале су се као дуга у безброј боја.

Кад су штука, пастрмка и греч стигли у новим хаљинама, забава у виру је већ била отпочела, жабе су свирале, рибице су играле окретне игре, а Рак Кројач је испод белутка за то време причао својој деци шта је све претрпео док није побегао из торбе.

Десанка Максимовић

- Подвуци једном бојом и објасни реченице из приче које указују на то како је Рак Кројач био вредан.
- Другом бојом подвуци опише хаљина за рибе и материјала од којих су направљене.
- Подвуци у причи и опис припремања вира за забаву.
- Објасни како су се осећале рибе док су се припремале за забаву. О чему су тада размишљале?

 Препричај ову причу у шест реченица. Нека ти помогну следеће кључне речи:

припрема _____

нaручивање _____

набавка _____

несрећа _____

повратак рака _____

забава _____

Смисли и напиши другачији наслов за ову причу.

 Пронађи одговарајућа значења за изразе и упиши их.

имати успеха • бити веома строг • зависити од некога • бити некоме главни помагач • напустити некога као непоправљивог • бити врло вешт • бити врло заузет • брзо, журећи

имати пуне руке посла – _____

бити десна рука некоме – _____

владати гвозденом руком – _____

радити на брзу руку – _____

бити срећне руке – _____

имати златне руке – _____

дићи руке од некога – _____

бити везаних руку – _____

 Пронађи у речнику на крају књиге значења речи из породице речи *рука*. Упиши њихова значења.

рукав – _____ руководити – _____

рукавица – _____ руковати се – _____

рукопис – _____ уручити – _____

рукомет – _____ ручни – _____

 Настави започету причу користећи речи и изразе из породице речи *рука*.

Тога дана сам био срећне руке. Играли смо рукомет.

Vožnja

Vozimo se. Pokraj puta
razasuta
sela leže.
Kô potoci posle bure
konji jure,
lete, beže.

Vrh potoka i šipraga
topla, blaga
večer pada.
Vozimo se. Sanja cveće;
miris sleće
sa livada.

Gle, seoske kuće bele
kao strele
tek prolete.
Pored puta stabla vita
šibljje, žita,
lete, lete.

Gle, počinju i svetlaci,
leta znaci,
da se pale,
i iz magle trepte sive
kao žive,
zvezde male.

Po beskrajno nežnom, mekom
i dalekom
nebu plavu
nasmejani mesec bludi,
što na ljudi
liči glavu.

Vozimo se. Pokraj puta
razasuta
sela leže.
Kô potoci posle bure
konji jure,
lete, beže.

Desanka Maksimović

razasut, šiprag, vit,
svetlac

Pronađi i napiši najlepše reči
kojima pesnik slika

sela i kuće kraj puta: _____

veće koje pada: _____

svice: _____

nebo: _____

zapregu u kojoj se vozi: _____

Objasni značenje pesničke slike:

Vozimo se. Sanja cveće;

miris sleće

sa livada.

Podvuci u pesmi reči koje se rimuju. Šta zapažaš?

Zamisli da se voziš kolima koja vuku konji. Opiši taj doživljaj: šta te najviše zabavlja dok se voziš, koje zvukove čuješ, šta vidiš, da li se nečega plašiš, ko upravlja konjima i sl.

Čitaj pažljivo ovu pesmu. Oslušuj ritam kojim se nižu stihovi i strofe. Kako zvuče? Na kakvo kretanje te podsećaju?

Uporedi ritam ove pesme s ritmom pesme *Prolećnica* Jovana Jovanovića Zmaja i ritmom poeme *Zamislite* Dušana Radovića.

Pišemo sastav

Знаш ли шта је здравица? Када се изговара здравица?
Како би ти наздравио другу на прослави његовог рођендана?

Здравица

Све што расте
хтело би да расте...
– Нека расте,
и треба да расте!

Све што цвета
хтело би да цвета...
– Нека цвета,
и треба да цвета!

Нека гледа
све што има око,
свако крило
нек лети високо!
Летети, летети, лепо је летети!
Живети, живети, лепо је живети!

Све што лети
хтело би да лети...
– Нека лети,
и треба да лети!
Све што пева
хтело би да пева...
– Нека пева,
и треба да пева!

Нека скаче
све што има ногу,
нека трче
сви који то могу!
Скакати, скакати, лепо је скакати!
Живети, живети, лепо је живети!

Душан Радовић

здравица

 Подвуци у овој песми стихове који ти се највише свиђају. Зашто ти се свиђају?

 Објасни значење прве строфе у овој песми.

 Објасни коме песник наздравља у овој песми.

 Наведи све песникове жеље из ове здравице.

 Сисли и напиши у једној реченици поруку ове песме.

 Подвуци све глаголе из песме *Здравица*.

 Настави ову песму.

 Научи песму напамет. Ако знаш мелодију, отпевај ову песму.

Правопис

писање гласа *ј*

пише се између **О** и **И**

не пише се између **И** и **О**

писање датума

дан	месец	година	
12.	април	1995.	год.
12.	4.	1995.	год.
12.	IV	1995.	год.
редни број с тачком	реч	редни број с тачком	скраћеница
	редни број с тачком		
	римски број без тачке		

Књижевност

поезија (у стиху)

ауторска

поема

родољубива

љубавна

песма

стих

строфа

ритам

рефрен

народна

епска (јуначка)

лирска
шаљива

лирска
обичајна

лирска
породична

народне умотворине

пословице

загонетке

питалице

брзалице

разбрајалице

Правила за изражајно читање и рецитовање

- Док читаш или рецитијеш требало би да се уживиш у садржај текста, односно да замислиш оно о чему се у тексту говори.
- Труди се да јасно изговараш сваку реч и да се сви гласови у свакој речи добро чују.
- Читање и рецитовање не треба да буде једнолично и досадно, већ неке делове треба да изговараш тише, а неке гласније, неке брже, а неке спорије, у зависности од садржаја текста и осећања која текст у теби побуђује.
- Важно је да поштујеш тачке, зарезе, узвичнике, упитнике и друге правописне знаке. Код сваког знака треба застати, направити краћу или дужу паузу. Паузе су веома важне, јер дају моћ речима.
- Приликом рецитовања покрети руку и гестови треба да буду одмерени, у складу са оним о чему се говори у песми и са расположењем које постоји у њој.
- Важно је да читање и рецитовање буду природни, налик на свакодневни говор.
- Ради лакшег припремања за читање и рецитовање, текст означи на следећи начин:

— — — — — овако означене делове текста читај или рецитиј тише
~~~~~ овако означене делове текста читај или рецитиј гласније
| на овако означеном месту у тексту направи краћу паузу
|| на овако означеном месту у тексту направи дужу паузу.

Правила за добро писање

- Размисли о томе шта све знаш о теми о којој треба да пишеш.
- Забележи шта све треба да поменеш у свом саставу.
- Потруди се да смислиш одговарајући наслов.
- Мисли о томе ко ће читати твој рад.
- Твој састав треба да има почетак, средину и крај.
- Унеси осећања у свој рад (тугу, радост, љутњу, узбуђење, изнећ).
- На крају реченице стави тачку, упитник или узвичник.
- Почни сваку реченицу великим словом. Имена места и људи такође пиши великим почетним словом.
- Реченице не почињи на исти начин (сети се речи са сличним значењем).
- Прочитај свој рад и исправи грешке које запазиш.

А

аваница (арапски) – неваљалац, нитков, насилник
авлија (турски) – ограђен простор око куће, двориште
адмирал (немачки) – највиши официрски чин у ратној морнарици
астал (турски) – сто
аутобиографија (грчки) – опис властитог живота, животопис који писац пише о самом себи

Б

бангав – који тешко хода због квргастих израслина на стопалима или копитама;
упореди: хром
беласати се – мало се белети, испрекидано се белети
белутак – обли и глатки бели камен
било – уједначено куцање срца које се осећа под прстима кад се прислоне уз артерију, пулс
бити спреман стићи и утећи – значи: бити врло способан и сналажљив
боквица – биљка која се користи у народном лекарству
брвно – стабло које служи да се премости неки поток или речица; балван, трупац, греда
брујати – производити звук, потмуо, дубок сливени шум, зујање
бубнути – пасти с потмулим треском, треснути, љоснути
буздован (турски) – средњовековно оружје које се састоји од гвоздених пера и дршке, подесно за ударање или бацање на противника
буквик – букова шума

В

ваистину – заиста, доиста, одиста, заправо, у ствари

вал – талас
варош (мађарски) – веће насеље, град
васпитање – уљудно понашање, уљудност, васпитаност; образованост
већма – у већој мери, више
винути се – дигнути се у ваздух
вир – дубоко место у потоку, реци или језеру
вит – витак, висок
вити – овде значи: правити нешто, стварати
вити се – овде значи: обавијати се, обмотавати се
власт – овде значи: моћ потчињавања некога својој вољи, ауторитет
воденица – млин који покреће вода, млин уопште
воденичар – млинар који ради у воденици
водопија – коровска биљка с плавом цветном главицом
вранац – коњ црне длаке, вран коњ
врднути – брзо помаћи, покренути, мрднути
врзина – ограда од живог или посеченог трња или грања
врткати се – немирно се покретати, мицати се лево-десно

Г

галопирати – трчати галопом, најбржим коњским трком (у скоковима)
генерал – официр са једним од највиших чинова у војсци
гледити се – гледати се, погледивати се
горостасан – који је веома велик, висок, огроман
граб – листопадно дрво из фамилије бреза
грабити – овде значи: ићи брзим, дугим корацима, трчати, хитати
грозота – ужас, страхота
губав – који је оболео од губе, лепре, болестан од губе; уопште болестан

Д

девер – мужевљев брат, а овде означава оног који води младу на венчање

декор – овде означава кулисе, намештај и предмете којима се на позорници дочаравају место и време радње комада

делипар (турски) – јуначина, делија; крупан, моћан човек

дембелисати – не радити ништа, излежавати се, ленчарити

дирекција (латински) – управна служба неког предузећа; зграда у којој се то предузеће налази

доза (грчки) – одређена количина нечега

дочекање – дочекивање, примање некога ко долази у посету (обично лепо, срдечно и свечано)

дремуцкати – спавати лаким сном, дремати често се будећи, имати испрекидан сан

дријешити (дрешити) – развезивати

духовник – свештено, духовно лице

Ђ

ђерђеф (турски) – обично дрвени оквир на који се разапне тканина по којој се везе

ђипити – нагло скочити

ђогат (турски) – коњ беле длаке, белац

ђувегија (турски) – момак за женидбу; младожења

Ж

жалац – овде означава шиљати и оштри зуб

жарипан – реч без посебног значења, само у разбрајалици

жбуњичњак – земљиште на којем расте жбуње, засад више врста жбунова

жвала (обично у мн.) – овде означава метални део узде који се ставља коњу у уста, ђем

жеравица – ужарени остаци изгорелог дрвета или угља, жар

жети – српом, косом или жетелицом косити зрело жито

живица – жива ограда од шибља, грмља и украсног биља

жидак – који је мање густине, редак, разређен

жуња – птица сродна детлићу, жуна

З

загрести – овде значи: побећи брзо трчећи, стругнути

заискати – замолити, затражити

залагати – овде значи: стављати некоме у уста залогај по залогај, хранити

заљубити се – осетити, доживети љубав, заволети некога

замакнути – ући у нешто, склонити се

замаћи – види: замакнути

заметнути – овде значи: размножити, прикупити, стећи

заплавити – учинити плавим, обојити у плаво

застор – заклон, обично од платна, завеса

затећи се – задесити се, наћи се негде у одређеном тренутку

затиљак – задњи део главе, потиљак

зауздати – ставити коњу узде

збег – место на које се склањају они који су принуђени да беже од неке опасности, уточиште

зверка – у преносном значењу: позната и утицајна особа, моћна личност

здравица – речи које се говоре при наздрављању

здрав ко дрен (изр.) – потпуно здрав, јак, снажан

земљопис – наука која се бави описивањем земље, географија

зет – ћеркин или сестрин муж

зирнути – бацити поглед, погледати

златаст – који је попут злата, налик на злато

зујкати – испрекидано зујати

И

- игнорисати** – прелазити преко нечега с презрењем, као да не постоји
- играти** (коња) – терати коња у трк, галоп
- инерција** (латински) – тежња неког тела да задржи стање мировања или праволинијског кретања, све док га нека сила у томе не спречи
- инстинкт** – несвесна тежња, побуда, нагон; предосећај
- исткати** – ткајући израдити, изаткати; у преносном значењу: начинити, створити

Ј

- јабучар** – јабуков воћњак, јабучњак
- јава** – будно стање, збиља
- јадати се** – жалити се, тужити се
- јак** – овде значи: у овом тренутку, одмах, сада
- јарам** – дрвена направа, оквир око врата теглеће животиње у који се она упреже
- јасле** – дугачак сандук (или корито), обично од дрвета, причвршћен уза зид, у који се ставља храна за стоку
- јатак** (турски) – онај који скрива, чува хајдуке и одметнике од власти и помаже им
- јездити** – јурити, ићи, брзо промицати, хитати, пловити
- јоште** – још (овде казује да ће нешто потрајати)

К

- карактер** (грчки) – овде означава моралну чврстину, јаку вољу, постојаност, честитост, поштење
- каћиперка** – она која воли да се кити и нападно одева, помодарка
- кићен** (уз именицу сватови) – лепо одевен, окићен, удешен, богато украшен

- клин** – комад гвожђа који закуцан служи за качење, вешање, ексер
- ковитлати се** – вртети се брзо тамо-овамо, окретати се
- колац** – овде означава танку мотку која служи за окачињање и ношење нечега
- конфликт** – оштро супротстављање, сукоб
- коса** – пољопривредна алатка с дугачким, лучно повијеним сечивом на крају дуге дршке, којом се сече, коси трава
- косац** – човек који коси траву, детелину или жито
- крадомице** – кришом, потајно, крадом
- красти се** – долазити кришом, прилазити тихо, нечујно, прикрадати се
- крилатаст** – који има крила, крилат
- крсно име** (*изр.*) – црквени и породични празник, углавном код православних Срба, слава
- кулаш** (турски) – коњ мишје, жућкастосиве боје
- кучина** – грубо кратко влакно које остаје као отпадак при преради конопље или лана

Л

- лањски** – који се десио прошле године, прошлогодишњи
- лахорити** – полако, лагано дувати, пирити, пиркати (о ветрићу)
- ледина** – дуго неорана земља
- лика** – танки слој дрвета испод коре који се употребљава за плетење корпи

М

- малтретирати** – рђаво охпоступати према некоме, кињити га, мучити, злостављати
- махнит** – умно поремећен, умоболан, луд
- механизам** (грчки) – склоп узајамно усклађених делова неке справе или машине
- милен** – драг, мио

милост – овде означава добро, племенито дело
мити – прати, умивати
модар – загаситоплав

Н

надзорник – онај који врши надзор, који надгледа, надгледник, контролор
надрасти – растом, висином претећи, надмашити (некога, нешто)
нарав – овде значи: природа
насеобина – место (обично мање) на којем се неко населио, настанио, насеље
насилништво – примена силе, сурово, окрутно понашање према некоме, тиранија, насиље
наћулити – надићи, подићи уши да би се боље чуо звук (о животињама)
недраг – који некоме није драг. *Изр. ићи од немила до недрага* – ићи на све стране безуспешно тражећи помоћ или савет
несебичан – који не води рачуна само о себи, који је спреман да се жртвује и да помаже другима, пожртвован
нечовештво – нечовечан, бездушан поступак, зао чин, недело, нечовечност
нечувен – за који се није чуло, незапамћен, невиђен, чудан
ништаван – овде значи: безначајан
ноншалантно (француски)– природно, неусиљено, опуштено

О

обалити – оборити, срушити
обрецнути се – љутито, осорно рећи нешто некоме, викнути на некога, издрати се, брецнути се
озвездити се – посути се звездама (овде: о потоку)

окретна игра – врста плеса, игре, која се игра окретањем укруг (валцер, танго)
опанак – лака обућа од коже која се везује за ногу кожним каишевима; *упореди:* опута
опута – трака искројена од коже која је обично служила за плетење опанака и везивање опанака за ногу
осветак – свануће, свитање, почетак јутра пред излазак сунца, освит, освитак
осој – сеновито место, северна падина и подножје неког узвишења
остраг – са стражње стране, одостраг, позади
отаљавати – с муком обављати неки посао
отац – овде: свештено, духовно лице (свештеник, калуђер)

П

пад – кретање тела проузроковано силом Земљине теже. *Изр. природни пад* – нагиб земљишта, стрмина; **слободни пад** – вертикално падање тела под утицајем Земљине теже
педаљ – мера за дужину, дужина, размак између врха палца и малог прста када се прсти рашире
пеливан (турски) – **1.** борац, рвач **2.** циркуски акробата на конопцу **3.** јунак, витез
перпетуум мобиле (латински) – замишљена машина која би радила без коришћења енергије, „вечни мотор“
перуника – биљка са сабљастим листовима и великим цветовима љубичасте, црвене или беле боје
пирнути – лагано дунути
питак – који се може пити, који је добар за пиће: питка вода
пластити – слагати сено у пластове
погонска сила – енергија која може да покрене неко тело

подржати – дати, пружити подршку, помоћ
поема – дужа песма, обично у стиху, понекад и у прози
позан – који је на крају времена у којем се нешто збива, касан
позлатити – превући танким слојем злата; у преносном значењу: учинити да буде као злато, улепшати
покројити – скројити, сашити
полањски – који је био претпрошле године, пре две године, преклањски
полетнути – накратко замахнути крилима
помести се – доћи у стање збуњености, збунити се, запетљати се, спетљати се
помирити се (с нечим) – невољно пристати на нешто, не противити му се више, привикнути се на то
посадити – овде значи: ставити некога да седне, сместити некога, посести
послужитељ – особа која у некој установи обавља услужне послове, домар
поштовање – добро мишљење о некоме, о његовим способностима, поштењу, вредностима, уважавање
праштај! – овде употребљено при растанку, као израз жаљења и извињења
предвечерје – део дана пре сумрака, време на крају дана, пре него што падне вече
преметнути се – преврнути се, пребацити се
пренеразити се – веома се зачудити, запрепастити се
прикрасти се – прићи шуњајући се, доћи тихо, крадом, неопажено
прикумак – кумов помоћник при венчању
прионутити – навалити на неки посао, латити се нечега
пристајати – лепо стајати, одговарати (овде: о ципелама)
притврдити – учинити да се нешто чврсто држи, учврстити, причврстити

прокљувити – схватити оно што се скрива, прозрети, открити нешто
пропршорити – затреперити, промешкољити, протрести
просветитељ – онај који шири знање, просвећеност, који просвећује, уздиже ширећи културу
просен – који се односи на просо, који је од проса
просинути – синутити, засјати, заблистати
пуст – овде значи: неостварљив, варљив, лажан
пушкет – удаљеност од пушке до места до којег може да се добаци метак, домет

Р

раван – овде значи: равница, низија
равноправност – стање онога који је равноправан, који је по правима изједначен с другима, који има иста права као други
разасут – свуда разбацан, распршен на све стране
разбојник – онај који пљачка, пљачкаш
расејано – на расејан начин, растресено, неусредсређено
раскошно – на раскошан начин, луксузно, богато
раскрилити се – раширити крила (о птицама)
распалити – овде значи: почети нешто живо, брзо, журно радити
реаговати – одговорити, одговарати, одазвати се на спољне подстицаје, супротстављати се нечему
реакција – узвратно деловање, противделовање, одговор на акцију, отпор, узвраћање на притисак
резак – који реже, оштар
реквизит (латински) – предмет који је потребан за позоришну представу, за снимање филма или ТВ серије
реферат (латински) – писмени или усмени службени извештај

рудача – руда, минерал, минерална сировина која се вади из земље и прерађује у фабрикама

рудети – постајати руд, црвенкаст, риђ, црвенети, добијати црвену боју

рујан – руменкаст, жућкастоцрвене, црвенкасте боје

рујевина – руменило, жућкастоцрвена боја

рукав – део одевног предмета у који се увлачи рука

рукавица – одевни предмет за шаке и прсте који штити од хладноће или прљавштине

руковати се – пружити, пружати некоме руку и стегнути је у знак поздрава

руководити (неким, нечим) – бити на челу, предводити некога или нешто, управљати нечим

рукомет – врста игре између два тима у којој се лопта додаје руком и убацује у противнички гол

рукопис – 1. начин писања слова руком
2. ауторов текст пре штампања у књизи

руменкаст – који је благо румен, црвенкаст

ручни – 1. који се односи на руку, који припада руци: ручни зглоб 2. који се носи на руци: ручни сат 3. који се обавља руком: ручни рад

ручно – руком, помоћу руке

С

сабрати се – овде значи: скупити се, доћи на неко место

самоћа – стање онога који је сам

санак – сан, сањање, сновијање

светитељ – човек пун врлина, кога је црква прогласила светим

светлац – види: свитац

свируп – немилосрдан, окрутан, суров, бездушан

свод – реч овде означава састављене крошње дрвећа

себичан – који мисли само на себе, који настоји да оствари сопствени интерес на штету других

северац – северни ветар

седеф (турски) – унутрашњи слој љуштуре неких шкољки и пужева, који се прелива у дугиним бојама

седефаст – који је попут седефа

сеник – вртна, баштенска кућица без зидова, са кровом на стубовима, која служи за одмор и као заклон од кише и сунца, сеница

скерлет (турски) – тканина љубичастоцрвене боје која се употребљавала за израду скупоцене одеће; одећа од те тканине

скљусити се – пасти, срушити се (о кљусету, коњу); скљокати се

скрасити се – задржати се, смирити се на једном месту

слаткокљунац – онај који има диван глас, који лепо пева (о славују)

смрека – високо дрво из фамилије борова

снаћи се – умети искористити прилику, умети извући се из тешкоћа

снен – сањив, поспан; овде значи: који изазива сан, успављив, тих и монотон

спирално (грчки) – на спиралан начин, као спирала, завојито, вијугаво

сплеткашица – она која прави сплетке, која подваљује, смутљивица

срдито – љутито, гневно, на срдит начин

сриједа (среда) – место подједнако удаљено од крајева, средина

сручити се – нагло се спустити, навалити, срушити се на некога

стаклар – онај који израђује предмете од стакла

стаклара – радионица у којој се израђује стакло, стаклени предмети

стакларев – који припада стаклару

стакларски – који се односи на стакларе

стакласт – **1.а.** који је сав или већим делом од стакла **б.** који као да је од стакла, крхак
2. безизражајан, туп, укочен (о погледу)

стаклен – који је сав од стакла

старина – стар човек, старац

стари сват – други сведок на венчању (поред кума), који се сматра старешином сватова

стасит – који има складно и лепо грађено тело, висок, добро развијен

стати – значи: зауставити се, престати, али овде значи управо супротно: почети

стражњи – који се налази позади, одостраг;
супротно: предњи

стреха – крај крова који прелази спољне зидове куће, настрешница

стрмоглавити се – пасти главом надоле, сурвати се стрмоглавце

стурити – гурнути, одгурнути, збацити

сукати (бркове) – вртећи дотеривати, увијати заврћући према горе

сумрачак – реч са умањеним значењем која овде означава време јачања Сунчеве светлости, сумрак пре рађања дана

сунчани сат – направа која мери време по сунчаном дану према положају Сунца, померањем сенке коју баца штап забоден у земљу на бројчаник са часовним ознакама исписаним на тлу

Т

таван – који је без светлости, мрачан, таман

таворити – живети тешко, злоупатити се, животарити

такум (турски) – опрема за јахаће коње која се састоји од узде, узенгије и седла

творевина – оно што је створено, дело, производ

теретан – овде значи: напоран, мучан, тежак

тмаст – црн, мрк, загасит

трн – овде: ниски бодљикави грм

трчкати – ићи брзо тамо-амо, трчкарати, одлазити на разна места ради завршавања послова

тужити – овде значи: исказивати тугу, туговати

туна – ту, на том месту

турити – положити на неко место, метнути, ставити, сместити

У

у један мах, у тај мах – у том тренутку

унакрсно испитивање – начин испитивања осумњичених током којег адвокати тужбе и одбране наизменично постављају питања оптуженом

убражење – замишљање нечега што не постоји

уручити – предати у руке или пренети пошиљку или поруку: уручити телеграм, уручити поздраве

утећи – трчећи побећи, умакнути, трчећи одјурити; *упореди:* шмугнути

Ф

фијукати – производити висок, оштар звук, фијук, звиждати

Х

хазна (турски) – благо, богатство

хајдук (турски) – овде: разбојник, пљачкаш; такође и борац против Турака

харамбаша (турски) – вођа хајдучке дружине

хитнути – бацити; **хитнути се** – бацити се нечим на некога

хром – који има повређену или краћу ногу, па због тога храмље, тешко хода; *упореди:* бангав

Ц

цвркнути – 1. огласити се цврчањем, зацврчати
2. зацвркутати

ценити – поштовати некога, имати добро
мишљење о некоме

цењен – поштован, који се поштује

цепка – танки комад дрвета добијен цепањем
већег комада дрвета

цер – врста храста

циц – речца којом се некоме поручује, каже да
неће добити оно чему се нада

Ч

чаран – овде значи: црн

чардак (турски) – овде значи: дворац

част – моралан однос према људима, поштење,
честитост

чиода – игла с главицом, прибадача, шпенадла

чистота – поштење, невиност, честитост

чкаљ – коровска биљка, чичак

чун – мали чамац, плитак и равног дна

Ш

шар – шарен, разнобојан

шарати – 1. повлачити црте, линије по нечему
2. летети тамо-амо, врзати се

шеврљуга – мала пољска птица певачица, шева

шипраг – шикара, густиш, грмље, шипражје

шљокица – метална, пластична или стаклена
светлуцава плочица која се нашива на одећу
као украс

шмугнути – брзо и неопажено побећи, отрчати,
умакнути; *упореди:* утећи

штанглица (немачки) – врста ситног колача од
ораха у облику мале штангле, полуге (овде
са шећерним преливом)

шћерати – 1. натерати некога да оде, отерати,
стерати 2. уклонити, спустити
с уздигнутог места наниже 3. сићи с коња,
сјахати

УПУТСТВО	2
ВОДИЧ	2
1. НИГДЕ НИЈЕ КОД КУЋЕ	3
ЖЕЉА ДЕВОЈЧИЦЕ, <i>Бранко Халуса</i>	4
ВРСТЕ РЕЧИ	5
СТИГЌ ВРАПЦУ ЦЕЊЕН ГОСТ, <i>Русомир Арсић</i>	6
ВРСТЕ РЕЧЕНИЦА	7
УЗВИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ	7
ЛАКУ НОЋ, <i>Видоје Подгорец</i>	8
ПОТВРДНЕ И ОДРИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ	9
СЕПТЕМБАР, <i>Душан Костић</i>	10
ВИШЕЗНАЧНОСТ РЕЧИ	11
ГРАДСКИ И ПОЉСКИ МИШ, <i>Лафонтен</i>	12
УПРАВНИ ГОВОР	14
НЕУПРАВНИ ГОВОР	15
ГЕНЕРАЛЕ СИЛО ЉУТА, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	16
ГРАЂЕЊЕ РЕЧИ	17
МОЈЕ ДЕТИЊСТВО, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	18–19
ИМЕНИЦЕ	20
ПИСАЊЕ ВЕЛИКОГ СЛОВА	21
ЉУТИТО МЕЧЕ, <i>Бранислав Црнчевић</i>	22–23
Сети се шта смо научили	24
2. ДРУГ ЋЕ ДРУГУ ДА УБЛАЖИ ТУГУ	25
У САМОЋИ, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	26
СВРЌАК I МРАВИ, <i>Лафонтен</i>	27
УЧИОНИЦА БЕЗ НАСИЛНИШТВА, <i>Алан Л. Бин</i>	28–29
ПИШЕМО САСТАВ	31
САМОЋА, <i>Бранко В. Радичевић</i>	32–33
РОД И БРОЈ ИМЕНИЦА	34

	НОВИ ФРИЗЕРСКИ САЛОН	35
	МАЧАК ОТИШАО У ХАЈДУКЕ, <i>Бранко Ћопић</i>	36–38
	УМЕМО ЛИ ДА СЛУШАМО САГОВОРНИКА	40
	МАРКО КРАЉЕВИЋ И БЕГ КОСТАДИН, народна песма	42–43
	СВИТАЦ ТРАЖИ ПРИЈАТЕЉЕ, <i>Сун Ју Ђин</i>	44–45
	Сети се шта смо научили	46
	3. ЛЕПА РЕЧ И ГВОЗДЕНА ВРАТА ОТВАРА	47
	ТРАЖИМ ПОШТОВАЊЕ, <i>Владимир Андрић</i>	48
	РЕЧИ КОЈЕ ИМАЈУ РАЗЛИЧИТЕ ОБЛИКЕ, А ИСТО ИЛИ СЛИЧНО ЗНАЧЕЊЕ	49
	ЗИМА, <i>Душан Васиљев</i>	50
	РЕЧИ ИСТОГ ОБЛИКА, А РАЗЛИЧИТОГ ЗНАЧЕЊА	51
	ГЛАГОЛИ	51
	КЛИН-ЧОРБА, народна прича	52
	ВЕТАР И СУНЦЕ, народна приповетка	54
	СВЕТИ САВА ПОМАЖЕ ЧОВЕКУ ДА СЕ СНАЂЕ, <i>Симеон Маринковић</i>	56
	СЕБИЧНИ ЏИН, <i>Оскар Вајлд</i>	58–60
	ПРВИ СНЕГ, <i>Војислав Илић</i>	62
	МОЈ ДНЕВНИК	63
	ВРАПЧИЋ, <i>Максим Горки</i>	64–65
	ГЛАГОЛСКА ЛИЦА	67
	ГЛАГОЛСКА ВРЕМЕНА – ПРОШЛО, САДАШЊЕ И БУДУЋЕ ВРЕМЕ	67
	ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ, српска народна бајка	68–70
	ПИШЕМО САСТАВ	71
	VESTI, <i>Ljubivoje Ršumović</i>	72
	Сети се шта смо научили	74
	4. КО СЕ ВОЛИ ТАЈ СЕ ПИШЕ	75
	ЉУБАВНА ПЕСМА, <i>Милован Данојлић</i>	76
	ПРИДЕВИ	77
	КЊИЖЕВНЕ И НЕКЊИЖЕВНЕ РЕЧИ	77

ШТА ЈЕ НАЈВЕЋЕ, <i>Мирослав Антић</i>	78
ЗАГОНЕТКЕ	79
PRVA LJUBAV, <i>Dragomir Đorđević</i>	80
РОД И БРОЈ ПРИДЕВА	81
СТАКЛАРЕВА ЉУБАВ, <i>Гроздана Олујић</i>	82–85
ЗАМИСЛИТЕ, <i>Душан Радовић</i>	86
ПИПИ ЗАБАВЉА ТЕТКА ЛАУРУ, <i>Астрид Линдгрен</i>	88–91
ДЕЦА МОГУ ДА ПОЛЕТЕ, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	93

Сети се шта смо научили	94

5. ТАЈНЕ СВЕТА	95

ПРОЛЕЋНИЦА, <i>Јован Јовановић Змај</i>	96
ПИСАЊЕ РЕЧЦЕ НЕ УЗ ГЛАГОЛЕ, ИМЕНИЦЕ И ПРИДЕВЕ И ПИСАЊЕ РЕЧЦЕ ЛИ	97
ПРИЧА О ДОБРОЈ РОДИ, <i>Стојанка Грозданов Давидовић</i>	98–99
РЕЧИ СА УМАЊЕНИМ ЗНАЧЕЊЕМ – УМАЊЕНИЦЕ	101
ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	102
РЕЧИ СА УВЕЋАНИМ ЗНАЧЕЊЕМ – УВЕЋАНИЦЕ	103
ЗАЉУБЉЕНЕ ЦИПЕЛЕ, <i>Пјер Грипари</i>	104–106
СКРАЋЕНИЦЕ	107
ВУК I JAGNJЕ, <i>narodna basna</i>	108
РИШЕМО SASTAV	109
ЛАВ И ЧОВЕК, <i>арапска народна прича</i>	110–111
НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ	112–113
СВЕТИ САВА И СЕЉАК БЕЗ СРЕЋЕ, <i>народна прича</i>	114–115
ПЕСМА О ЦВЕТУ, <i>Бранко Миљковић</i>	116
НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ	117
СВИЈЕТУ СЕ НЕ МОЖЕ УГОДИТИ, <i>народна приповетка</i>	118

Сети се шта смо научили	120

6. ШТА ЈЕ СМЕШНО	121

ШТА ЈЕ ОТАЦ, <i>Драган Лукић</i>	122

	ИЗОКРЕНУТА ПРИЧА, <i>Бранко Ђопић</i>	124–125
	ЖЕНИДБА ВРАПЦА ПОДУНАВЦА, шаљива народна песма	126
	ПИШЕМО САСТАВ	127
	ЦИЦ, <i>Бранко Радичевић</i>	128
	ПРИЧА О ГАВРАНУ И ЛИСИЦИ, <i>Љубивоје Ршумовић</i>	130–131
	А ЗАШТО ОН ВЕЖБА, <i>Душан Радовић</i>	132–133
	ЈЕДНА СМЕШНА ПЕСМА, <i>Душан Радовић</i>	136
	ПРОСТА (НЕПРОШИРЕНА) РЕЧЕНИЦА	137
	ПРОСТА ПРОШИРЕНА РЕЧЕНИЦА	137
	РЕЧИ КОЈЕ ОДРЕЂУЈУ ВРЕМЕ, МЕСТО И НАЧИН ВРШЕЊА РАДЊЕ	137
	КОРЊАЧА И ЗЕЦ, <i>Езоп</i>	138
	Сети се шта смо научили	140
	СВЕ ШТО РАСТЕ ХТЕЛО БИ ДА РАСТЕ	141
	КАКВЕ ЈЕ БОЈЕ ПОТОК, <i>Григор Витез</i>	142
	ДВИЈЕ СЕЈЕ БРАТА НЕ ИМАЛЕ, народна песма	143
	БАЈКА О БЕЛОМ КОЊУ, <i>Стеван Раичковић</i>	144–146
	ПИСАЊЕ СУГЛАСНИКА <i>ј</i>	147
	СЛАВУЈ И СУНЦЕ, <i>Добрица Ерић</i>	148
	ПИСАЊЕ ДАТУМА	149
	ПИСАЊЕ БРОЈЕВА СЛОВИМА	149
	ПРИЧА О РАКУ КРОЈАЧУ, <i>Десанка Максимовић</i>	150–151
	VOŽNJA, <i>Desanka Maksimović</i>	154
	РИШЕМО SASTAV	155
	ЗДРАВИЦА, <i>Душан Радовић</i>	156
	Сети се шта смо научили	158
	ПРАВИЛА ЗА ДОБРО РЕЦИТОВАЊЕ	159
	ПРАВИЛА ЗА ДОБРО ПИСАЊЕ	159
	РЕЧНИК	160–167
	САДРЖАЈ	168–171
	ТЕМАТСКИ САДРЖАЈ	172

Тематски садржај

КЊИЖЕВНОСТ

драмски текст 6, 132–134
поезија 10
песничке слике 10, 50, 62, 96, 116, 128, 142, 148, 155
басна 12–13, 27, 108–109, 130–131, 138–139
пословица 4, 13
аутобиографија 18–19, 136
поема 22, 28, 86
прича 32–34, 36–39, 44–45, 54, 56, 64–66, 98–99, 104–106, 110–112, 144–147, 150–152
напиши наслов за сваки део приче 34
прочитај вест 35, 72
ликови из приче, драме – особине 38, 52, 66, 70, 87, 100, 131, 134, 138
епске песме 42–43
главни лик приче, остали ликови, место и време радње 38, 45, 70
бајка 58–61, 68–70, 82–85, 147
речи које се римују 4, 6, 63, 155
српска народна бајка 68–70
ауторска бајка 70, 144
љубавна песма 76, 80
шта је највеће 78
загонетке 79
пипи дуга чарапа 88–92
рефрен 97
ритам 97, 155
родољубива песма 102
питалице, брзалице 112
обичајне народне песме 113
народна прича, приповетка 52, 54, 114–115, 118–119
разбрајалице, пословице 117
шаљива прича 124–125
шаљива народна песма 126
стих, строфа 4, 129
заплет, расплет 134
народне породичне песме 143
поређења 147

ГРАМАТИКА

врсте речи 5
врсте реченица 7, 53
потврдне и одричне реченице 9
вишезначност речи 11, 57, 112

управни говор 14
неуправни говор 15
грађење речи 17
именице 20
писање великог слова 20, 21, 30, 48, 129
проста реченица 27
род и број (једнина и множина) именица 34
напиши правилно 39
речи које имају различите облике, а исто или слично значење 49, 57
речи истог облика, а различитог значења 51
глаголи 5, 51, 53, 55, 129, 135, 157
узвичне реченице 7
упитне реченице 53
субјекат и предикат 27, 66
глаголска лица 67, 135
глаголска времена: прошло садашње и будуће време 67, 135
придеви: описни, присвојни 77, 79, 81, 116
књижевне и некњижевне речи 77
род и број придева 81
писање речце *не* и речце *ли* 97
речи са умањеним значењем – умањенице 101, 103
речи са увећаним значењем – увећанице 103
скраћенице 107
објасни значење речи и израза 11, 30, 39, 57, 112, 131, 143, 153
одредбе за време, место и начин 137
проста (непроширена) реченица 27, 137
проста проширена реченица 137
писање сугласника *j* 147
писање датума 149
писање бројева словима 149

ПИШЕМО

две твоје велике жеље 4
лаку ноћ 8
значења речи 11, 23, 153
градски и пољски миш 13
поука басне 13, 138
опиши мрављи град 29
опиши своја осећања 30, 41
мој друг (другарица) 31
осећања изазвана описом ноћи 34
особине лика 38, 43, 52, 87, 138

описи песничке слике 154, 155
значење стихова 10, 16, 23, 26, 43, 48, 62, 76, 78, 80, 87, 102–103, 129, 149, 155, 157
рецепт за клин-чорбу 53
путникова прича 55
шта би питао светог саву 57
о џиновој себичности и несебичности 61
препиши латиницом омиљене строфе 63
мој дневник 63
рођенданска честитка врапцу 66
бајка 71
мишљење о дечјим проналасцима 73
препиши реченице о љубави 85
шта ти се свиђа код пипи 92
препричај причу 100–101, 152
како ципеле показују љубав 107
басна 109
човекова одговорност за живот на земљи 112
објасни поруку приче 56, 115, 119
смешна прича 127
стрип 139
настави започету причу 153
описи доживљај 155
настави песму 157

ГЛУМИМО

стигô врапцу цењен гост 6
лаку ноћ 9
љутито мече 23
цврчак и мрави 27
мачак отишао у хајдуке 39
клин-чорба 53
врапчић 66
пипи дуга чарапа 92
а зашто он вежба 134

ГОВОРНА ВЕЖБА

објасни значење речи 13
љутито мече 22–23
цврчак и мрави 27
препричај причу 38–39, 70, 107
вежбај изражајно читање 36–39, 78

објасни значење стихова 23, 43, 76, 87, 96
посаветуј свица 45
како замишљаш песничке слике 50, 142
клин-чорба 52
ветар и сунце 54–55
себични џин 58–61
препричај бајку 70
прва љубав 80
опиши девојчицу од стакла 85
пипи дуга чарапа 92
изнеси запажања о ритму песама 97
како замишљаш гладног вука и јагњад 108
објасни значење пословице 112
шта све дете треба да научи док расте 116
како замишљаш врапца подунавца и сјеницу дјевојку 126
зашто је басна смешна 131
бајка о коњу 146
научи песму напамет 5, 157

РЕШАВАМО

ребусе 5, 39, 87, 103, 127, 129, 135
укрштенице 14, 55, 135
загонетке 79

ИСТРАЖУЈЕМО

пронађи вест у новинама 73

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

научи песму напамет 5, 17, 23
напиши састав о дрвету у јесен 10
препричај басну 13
напиши аутобиографију 19
још један догађај из живота деда-трише и његовог мачка 39
препричај укратко причу 45
напиши причу о зими 50
био сам сналажљив 53
напиши писмо 76

пронађи загонетке 79
претвори поему у причу 87
пронађи у библиотеци књиге о пипи 92
шта се даље догодило 107
напиши причу у првом лицу 119
изокрени изокренуту причу 125

СЕТИ СЕ ШТА СМО НАУЧИЛИ

1.
граматика: врсте речи, врсте реченица
правопис: писање великог слова→речи; писање великог слова→реченица;
писање речце *не*; писање . ? !; писање речце *ли*; писање „, “ –
књижевност: поезија, проза, драмски текст, народне умотворине
2.
граматика: врста речи – именице; анализа реченице
(проста реченица; обавештајна, потврдна)
књижевност: поезија
3.
граматика: врста речи – глаголи; анализа реченице
(проста реченица; обавештајна, потврдна)
шта знам о речима
4.
граматика: врста речи – придеви; анализа реченице
(проста проширена реченица; обавештајна, потврдна)
књижевност: проза
5.
граматика: шта знам о речима
правопис: писање речце *не*, писање речце *ли*
књижевност: поезија
6.
граматика: анализа реченице (проста проширена реченица;
обавештајна, потврдна), време, место, начин вршења радње
књижевност: драмски текст

страна 24

страна 46

страна 74

страна 94

страна 120

страна 140

7.

правопис: писање гласа *j*, писање датума

књижевност: поезија

СМИСЛИ И НАПИШИ

стигò врапцу цењен гост

драмски текст 6

препричај причу 9

генерале сило љута

нова строфа 16

другарство 26

како да се попнеш на брдо 56

како би насликао песничке слике 62

напиши вест о необичном проналаску 73

прва љубав 80

наслов за пипине приче 92

поука басне 108

басна 109

питалице, брзалице 112

због чега се дивимо цвету 116

разбрајалица 117

шаљив разговор између оца и ћерке 123

изокренута прича 125

порука басне, песме 16, 131, 157

драмски текст 134

другачији наслов за басну, причу, песму 13, 16, 27, 66, 87, 152

Индекс аутора

- Андрић, Владимир 48
Антић, Мирослав 78
Арсић, Русомир 6
Бин, Алан Л. 28–30
Вајлд, Оскар 58–60
Васиљев, Душан 50
Витез, Григор 142
Горки, Максим 64–65
Грипари, Пјер 104–106
Грозданов-Давидовић, Стојанка 98–99
Данојлић, Милован 76
Ћин, Сун Ју 44–45
Ђорђевић, Драгомир 80
- Езоп 138
Ерић, Добрица 148
Илић, Војислав 62
Јовановић, Јован Змај 96
Костић, Душан 10
Лафонтен 12, 27
Линдгрен, Астрид 88–91
Лукић, Драган 122
Максимовић, Десанка 155–151, 154
Маринковић, Љиљана 40–41
Маринковић, Симеон 56
Миљковић, Бранко 116
Олујић, Гроздана 82–85
Плут, Дијана 40–41
Подгорец, Видоје 8
Радичевић, Бранко 128
Радичевић, Бранко В. 32–33
Радовић, Душан 86, 132–133, 136, 156
Раичковић, Стеван 144–146
Ршумовић, Љубивоје 16, 18–19, 26, 72, 93, 102, 130–131
Ћопић, Бранко 36–38, 124–125
Халуса, Бранко 4
Црнчевић, Бранислав 22–23

ЧИТАНКА

за трећи разред основне школе
друго издање

аутори	<i>Др Симеон Маринковић Славица Марковић</i>
илустровао	<i>Никола Витковић</i>
речник израдила	<i>Виолета Бабић</i>
рецензенти	<i>Проф. др Живојин Станојчић, Филолошки факултет у Београду Ана Милосављевић, наставник разредне наставе, ОШ „Вељко Дугошевић“ у Београду Мр Слађана Илић</i>
лектор	<i>Виолета Бабић</i>
графичко обликовање	<i>Милорад Митић, Душан Павлић</i>
издавач	<i>Креативни центар Градиштанска 8 Београд Тел./факс: 011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659</i>
уредник	<i>Виолета Бабић</i>
за издавача	<i>Дејан Беговић</i>
штампа	<i>Публикум</i>
тираж	<i>20.000</i>
copyright	<i>© Креативни центар, 2006</i>

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.016:811.163.41+821(075.2)

ЧИТАНКА : за трећи разред основне школе / [аутори Симеон Маринковић, Славица Марковић ; илустровао Никола Витковић ; речник израдила Виолета Бабић]. – 2. изд. – Београд : Креативни центар, 2006 (Београд : Публикум). – 178 стр. : илустр. ; 22 x 24см

Текст ћир. и лат. - Подаци о ауторима преузети из колофона. - Тираж 20.000. – Речник: стр. 160-167.

ISBN 86-7781-368-3
ISBN 978-86-7781-368-0
1. Маринковић, Симеон

COBISS.SR-ID 130308876

Министар просвете и спорта Републике Србије одобрио је издавање и употребу овог уџбеника у трећем разреду основне школе решењем број 6-00-00185/2005-06 и продужио важење решења за школску 2006/07. решењем број 6-00-2/2006-06 од 4. јануара 2006. године.